

Q. F. F. Q. S.

B. Doct. JOHANNIS GEZELII,
Episcopi & Pro-Cancellarii Acad:
Aboënsis,

SYNOPSIS LOGICA,

XVII. DISPUTATIONIBUS
publicè proposita,

Et ad multorum vota Notis & Exem-
plis sufficientè illustrata & in
lucem edita,

Curâ & Studio

M. SIMONIS TAPPOI

Met. & Log. Prof. Ord. P. P.

Cum Gratia & Privilegio S. R. M: tis

ABOÆ, Exc. à JOH. WALLIO, A. 1695.

**DEO TRIUNI,
PATRI, FILIO
&
SPIRITUI SANCTO
SACRUM ESTO!**

Nomina Præstantissimorum DN. DN.
RESPONDENTIUM, qui in hoc opu-
sculo Logico edendo, operam suam
mihi commodarunt.

1. JOHANNES CHURINGIUS, Aboënsis.
2. ERICUS BRUMERUS, Helsing. Nyland.
3. JONAS Ekedahl/ Wex: Smol.
4. ANDREAS CHURINGIUS, Aboënsis.
5. MARTINUS HIMMENIUS, Aboënsis.
6. JOHANNES Wickelgren/Wex: Smol.
7. JOHANNES Lönnvall/ Wex: Smol.
8. DANIEL LITTORIN, Junec. Smol.
9. NICOLAUS BRUZELIUS, Wex: Smol.
10. ANDREAS ÆIMELÆUS, Satag: Finl.
11. JOHANNES Winter/ Aboënsis.
12. ERICUS Gleege/ Aboënsis.
13. JOHANNES POLVIANDER, Satag: Finl.
14. JOHANNES MILTOPÆUS, Aboënsis.
15. JOHANNES LANGIUS, Satag. Finl.
16. PETRUS Boga/ Aboënsis.
17. JOHANNES HERM: Thorsvöst/ Ab.

Erra-

Errata sic emendentur:

- Pag. 4. lin. 19. pro vugo, lege Vulgo.
Pag. 12. lin. 3. pro Panonyma, lege Paronyma.
Pag. 13. lin. 9. deest unum t.
Pag. 16. lin. penult. pro dispositis, lege dispositi.
Pag. 72. lin. 11. ad Rom. 3. v. 24.
Pag. 85. lin. 14. pro Affirmato, lege Negato.
Pag. 87. pro relationis, lege rationis.
P. 90. lin. 9. pro non, lege sed.
Pag. 151. lin. 5. pro uni, lege unit.
P. 158. lin. 21. addenda Europa.
Pag. 174. lin. ult. loto s. erit c.

LOGICÆ

PRÆCOGNITA:

LOGICA est ars benè
differendi. dicitur ali-
às Dialectica.

Derivatur vox Lo-
gicæ ἀπὸ τῆς λόγος; vel
λογίζεσθαι: Dialectica ve-

rò ἀ διαλέγεσθαι.

Nota: Logica & dialectica differunt & non
differunt: differunt in scholâ Aristotelis, Ari-
stoteles enim Logicam ut plurimum sumit pro
tota arte rationis; Dialecticam verò pro parte
istius artis, quæ differit de rebus probabilibus.
Sed non differunt in scholâ Rami: Ille namq̃
utrumque vocabulum usurpat pro integra arte
ratione benè utendi, idque rectè, undè sequitur
Logicam & Dialecticam esse Synonyma; quia

A

utri-

utriusque radix est λόγος; & seu λόγος internum & externum denotat sermonem, ita etiam διάλεξις & internam & externam eiseptionem designat.

Genus Logicæ est Ars. Differentia vocibus benè differendi exprimitur, quæ formam (intellige analogam) & finem, seu effectum, includunt.

Nota: hæc tria hic materialiter coincidunt, quamvis formaliter semper discriminantur. Particula BENE, Specialem bonitatem huic, Arti propriam exprimit; Nam Logicam naturalem ab artificiali, & genuinam à sophistica distingvit.

Finis Logicæ Internus est bene differere; ad quem omnia ejus præcepta colliant: Externus, veritatis cognitio. Junctim uterque exprimitur: Bene differendo, veritatem conoscere.

Subiectum Logicæ denominationis, seu quod, est Homo. Inhætionis seu quo immediatū. (in quo subjectivè est & tanquam accidens inhæret,) est ipsa ratio seu intellectus. Subiectum verò quo meditatū est anima rationalis.

Tra-

Tractationis sed considerationis (*sub-
jectum occupans, seu objectum, vel materia
circa quam & quidem subjectum Internum*)
sunt notiones secundæ logicæ ad bene
differendum directæ. E.g. *argumentum,
axioma, dianoia, syllogismus, Methodus &c.* O-
perationis scilicet *subjectum, seu χρόνος,*
usurpationis, vel externum, est omne ens re-
ale & rationis, sive omnis res, ratione â
Logica tractanda (*circa quas Logica versa-
tur, non tractando res ipsas, sive notiones pri-
mas; sed iisdem applicando notiones secundas*)

Notiones primæ sunt primi rerum
conceptus, sive nomina statim res ipsas
significantia, aliàs dicuntur nomina pri-
mæ impositionis ut *homo, animal, An-
gelus, Spiritus, Elementum, aër, ignis, aqua,
terra, albedo, nigredo, flavedo, rubedo, co-
lor, planta, arbor, herba, sol, luna, stella,
planeta, &c.*

Notiones secundæ sunt alii conceptus
primis conceptibus impositi, sive nomina
nominibus rerum arte imposita; alias
dicuntur nomina secundæ impositionis,
ut *Genus, Species, subjectum, predicatum, Ar-*

gumentum, antecedens, consequens, connexa seu concomitantia, conjugata, Notatio & notatum, distributio, definitio, axioma, Dianoja, propositio, assumptio, conclusio, &c. Rerum omnium creatarum classes continet series prædicamentorum.

Gradus prædicamenti est distinctio, quâ superius ab inferiori dignoscitur. Ejusmodi gradus sunt prædicabilia.

Nota: Confunduntur hic gradus prædicamentales & tituli graduum, cum tamen tituli sint notiones secundæ, gradus verò primæ. dicabit nihilominus hac vice loqui cum vulgo.

PRÆDICABILIA sunt notiones secundæ simplices, quæ indicant quot modis, & quomodo primæ notiones sibi invicem attribuantur.

Horum alii sunt directi, ut *Genus, species, individuum*, alii obliqui vel collaterales, ut *differentia*.

GENUS est universale quod commune est multis speciebus, & de eis prædicatur in quæstione *Quid sit?* non conversim; ut cum queritur, *quid sit Equus?*

Re-

5

Respondetur: est animal. quid est ignis? Resp: est elementum. quid est albedo? Resp: est color. quid est tilia? Resp: est arbor. quid est aurum. Resp: est metallum &c.

Genus est vel:

Generalissimum supra quod non est aliud genus: ut decē prædicamenta sunt genera generalissima rerum, ut *substantia, accidens, quantitas, qualitas, relatio, &c.* Subalternum, quod modò genus est, modò species: genus quidem respectu inferioris, species verò respectu superioris: ut *animal est genus respectu hominis: idem animal etiam est species, respectu corporis animati.*

Nota: Inter generalissimum & specialissimum, sunt alia, quæ eadem sunt genera & species ad aliud atque aliud relata. & proinde hoc genus à generalissimo distinguitur, quod huic non convenit genus ullo modo, isti autem convenit. veluti in catalogo substantiæ est hic ordo: *Substantia, corpus, mixtum, animatum, animal, homo.* Hic generalissimum genus est *substantia*; specialissima species est *homo.* Quæ autem inter hæc interjacent (*corpus,*

mixtum, animatum, animal) sunt genera subalterna. Nam horum unum quodq, prioris species, posterioris genus est. & idem est in ordine accidentium. E.g. in Catalogo qualitatatis: *Accidens, qualitas, qualitas passibilis, color, albedo*, hic genus generalissimum est accidens; Specialissima species est albedo; reliqua quæ inter hæc habentur (*Qualitas, qualitas passibilis & color*) sunt genera subalterna.

Idem valet de hoc exemplo:

Accidens, Qualitas, Habitus, virtus, fortitudo, Species est universale, quod commune est individuis & de eis prædicatur in quæstione quid sit, scilicet proximè, ut cum quæritur, *quid est Plato?* Resp: *est Homo. quid est Bucephalus?* Resp: *est Equus. quid est sol?* Resp: *est Planeta.*

Species alia est subalterna, alia Specialissima. Species subalterna (quemadmodum genus subalternum, est quod modò est genus, modò species, ut *animal* respectu corporis animati est species, respectu verò hominis est genus.

Nota: Species subalterna & Genus subalter-

ternum materialiter & quoad rem idem sunt; sed formaliter, ratione vel habitudine diversa differunt.

Species specialissima est, quæ nunquam fit genus, seu quæ nullam aliam speciem sub se complectitur & hæc est quæ propriissimè species est, modoq; definita fuit: ut *homo, corpus animatum, leo, ursus, canis sciurus, panthera, pyrus, pomus, salix, aquila, delphinus, draco, aspis, &c.* Sic *homo est species specialissima, animal est species subalterna.*

INDIVIDUUM aliàs singulare dictum, est nomen proprium, aut una res significata nomine proprio, sub certa specie, seu ostensâ particulâ demonstrante, ut *Petrus, hic homo, Alexander, Bucephalus, Gargitios, Autolycus, Harpax, Harpalus &c.* Individuum indicatur vel appellatione simplici, vel conjuncta.

Appellatio individui simplex est aut nomen proprium: ut *Augustus, Fridericus, Johannes, Gustavus, David, &c.* aut appellativum $\chi\alpha\lambda' \epsilon\chi\omicron\chi\eta\nu$ ita dictum ut: *Apostolus*

Tarsensis pro Paulo, orator pro Cicerone, Poëta Græcus pro Homero, Latinus pro Virgilio, Philosophus pro Aristotele, Salvator pro Christo.

Appellatio individui conjuncta est nunc demonstrativa: *ut hic homo, hic canis, hic equus, hoc pomum. sic Johannis cap. 1. Ecce Agnus DEI &c.* dicitur aliàs individuum signatum.

Nunc circumscriptiva: & quidem vel communiter, *ut quidam homo facit cenam magnam Luc. 14. v. 16. quidam homo habitavit in terra Chus i.e. Hiobus. quadam Logica, aliquod nigrum, quoddam album &c.* dicitur aliàs individuum; vagum vel proprium: *ut Trojani belli scriptor pro Homero, humani generis Redemptor, pro Christo. totius universi Creator, Conservator & Gubernator pro DEO. Apostolus ter negans Christum pro Petro. Doctrinæ purioris per Germaniam restaurator pro Luthero,*

DIFFERENTIA est prædicabile quod cum genere certam constituit speciem & de specie prædicatur in quæstione: quale quid scilicet primò: *ut rationale*

nale cum animali constituit certam speciem, videlicet hominem & ostendit quale animal sit homo, videlicet rationale. parili ratione irrationale cum animali certam absoluit speciem, nempe bestiam & designat quale animal sit bestia, scilicet irrationale.

Differentia alia est generalis, alia specifica.

Generalis seu remota est, quæ multis speciebus competit: ut sentiens est differentia per quam homo distinguitur à plantis, quia nulla planta sentit. sed non proxima, quia etiam competit brutis. sic Cœnæ Dominicæ differentia generica consistit in eo, quod per externum & visibile signum DEUS obsignat promissionem gratiæ, Cælestia bona verè exhibet & credentibus salutariter applicat. talis generica quoque differentia est: esse corporeum respectu hominis Bestiæ, Plantæ, Metallum, Mineralis medii &c.

Specifica est quæ uni tantum speciei convenit: ut rationale, quod uni & soli homini competit; sic differentia specifica Cœnæ Dominicæ in eo consistit; quod cum pane & vino benedictu editor & bibitur simul corpus & san-

gvis Christi, in ejusdem mortis commemorationem.

Differentiæ officium est triplex;

1. Genus dividere: Ita habitus electivus dividitur per Tò consistere in rectitudine legi Divine consentanea & dissentire ab eadem, in virtutem & vitium. Sic lex dividitur: quod quædam circa cultum leviticum, quædam circa judicia forensia & externam disciplinam, quædam verò circa ea, quæ omnibus facienda vel omittenda sunt, versetur, sic enim dividitur per has differentias: in Ceremonialem, judicialem & Moralem.

2. Speciem constituere: E. g. licet conversio hominis cum aliis actionibus conveniat in hoc, quod & ipsa est actio: differentia tamen ejus constitutiva in eo consistit, quod est talis actio per quam fides in homine peccatore accenditur.

3. Speciem ab omnibus aliis distingvere: Ita per Tò rationale homo distinguitur ab aliis animalibus. per Tò consistere in rectitudine legi Divine consentaneâ, distinguitur virtus à vitio &c. Sic substantia est, Genus: dif-

differentia divisiva hujus sunt: corporeum esse vel incorporeum esse. ut cum dico substantia est corporea vel incorporea. Harum qualibet generi addita certam constituit speciem ab aliis differentem. videlicet corpus & spiritum. (Reliqua prædicabilia, proprium & accidens ad locum de ad juncto referuntur & quidem rectè: quoniam non sunt apta nata constituere gradum prædicamentalem)

Doctrina prædicamentorum dividi solet in Antepredicamenta, Prædicamenta ipsa & Postprædicamenta.

Nota: Antepredicamentorum, nec non Postpredicamentorum doctrina, quamvis maximam partem ad Logicam spectet cognituque sit necessaria, non tamen omnino hic loci est tradenda, cum de Æquivocis agatur in parte Logices essentiali, Cap. De nomine distinguendo & distinctione nominis; de predicatione Synonymicâ & Paronymicâ, in doctrina propositionum, Cap. de aximate necessario. & sic de cæteris.

ANTEPRÆDICAMENTA sunt termini formales de rebus contentis in

notiones semper

præ

prædicamentis, rectè ordinandis & intelligendis. suntque præcipuè tria.

hæc autem **ÆQVIVOCA, UNIVOCA, PARONYMA.**

ÆQVIVOCA sunt, quorum nomen solum commune est & ad illud nomen accommodata definitio diversa: ut *lupus* alias significat animal terrestre: alias piscem: alias sydus cæleste; alias hominem lupino animo præditum, Sic aqua quatenus dicitur de naturali & spiritali Job. 4. fides quatenus dicitur de fide, vivâ vel mortuâ. canis significat animal terrestre & Cæleste sydus. Cancer piscem, signum Zodiaci & morbum.

*qui dicitur
de genere
aut speciei* **UNIVOCA** seu Synonyma sunt, quorum & nomen commune, & ad illud nomen accommodata definitio eadem: ut animal dicitur de homine & bestia tanquam subjectis speciebus univocè. Sic vox hominis de omnibus subjectis individuis, Platone, Socrate, Petro, Paulo. Ita homo respectu Mariæ & Lazari est vox univoca, item visus respectu ejus qui à natura inest, & qui miraculose à Christo datus est.

PARONYMA sunt, quæcunque ab alio, à quo casu discrepant, appellationem

h. e. qui sunt accidentales & essentialiter differunt.

nem habet five denominationem, unde & denominativa apellantur: ut à fortitudine fortis, à Grammatica Grammaticus, à Logica Logicus, à conversione conversus, à beatitudine beatus, à prudentia prudens, &c. (Duæ divisiones rerum & vocabulorum, quæ item regulæ, quæ inter antepredicamenta recenserentur solent, hic consulto omittuntur.

PRÆDICAMENTUM est series seu ordo rerum, sub eodem genere summo, per gradus dispositarum.

Nota: Categoriarum seu Prædicamentorum mentio fit in Logicæ parte Proæmiali seu extræ essentiali, saltem Exoterice, generaliter & confuse, ut objectum illud externum circa quod operationem suam logicus exercere debet, præcognoscatur.

Prædicamenta Dividuntur in unum, quod est substantiæ, & novem quæ sunt accidentis, unde illud vulgare:

*Summus, Aristoteles trutinando cacuminaverit,
In duo divisit quicquid in orbe fuit.*

Sunt itaque in universum prædicamenta decem. Denarium hunc Prædicamen-

torum

torum numerum varie probare conantur Philosophi, vix tamen potest aliunde valide Et tunc statuminari. quam à posteriori, per omnium rerum inductionem, quarum nulla reperiri potest, quæ non ad aliquod decem Prædicamentorum potis sit reduci.

Substantiæ, Quantitatis, Qualitatis, Relationis, actionis, Passionis, Quando, Ubi, Situs, Habitus.

Quorum Exempla sunt inclusa hic distichis:

1	2	4	3	5	6
Arbor, sex servos, fervore refrigerat ustos					
8	7	9		10	
Ruri cras stabo nec tunicatus ero.					

Item,

8	2	5	3	7
In Campo magno pugnabat fortiter olim				
4	1	9	6	10
Filius Arnolphi stans Et Calefactus in armis.				

Tribus verò modis aliquid dicitur esse in Prædicamento:

1. Directè in prædicamento est ens verum, reale, positivum, finitum, completum, per se unum, univo cum. Qalia sunt: Cælum, stellæ, Ele-

Elementa, Effluvia, fumus, vapor, Atomæ, principia Cymica: Sal, Sulphur, Mercurius; Mineralia, lapides, Gemmae, Metalla, Mineralia media; item Planta, bruta, homines &c.

2. Indirectè in Prædicamento sunt differentia ad latera Specierum quas constituunt, ut anima rationalis, anima sentiens, anima vegetans, rationalitas, irrationalitas &c. Sic rationale est in prædicamento substantiæ, quia animal (quod dividit) & homo (quem constituit, sunt substantiæ. Ita anima sentiens est in prædicamento substantiæ, quia planta quam dividit) & Brutum (quod constituit) sunt in prædicamento substantiæ. Item abstracta specierum, ut humanitas bestialitas, caninitas &c.

anima
lūm

3. Reductivè in Prædicamento sunt:

1. Ens Infinitum DEUS, qui analogice dicitur esse in prædicamento substantiæ, ob eminentiam perfectionis. Nota: non negatur DEUM esse substantiam quatenus eadem derivatur à subsistendo; verum negatur esse substantiam Logicam, quæ descendit vel à subsistendo vel sustinendo, quod accidentium sit fundamentum. Accidentia autem in substantiam infinitam non cadunt.

2. En-

2. Entia complexa ut sunt propositiones integræ quæ revocari possunt nunc ad unum prædicamentum; ut homo est animal; nunc ad diversa; ut homo est risibilis; homo reducitur ad Prædicamentum substantiæ, risibilitas ad prædicamentum Qualitatis, scilicet ad potentiam naturalem.

3. Entia incompleta, ut partes totius, cum essentielles, tum integrales, quæ referuntur ad prædicamentum sui totius, E. g. materia & forma in corpore naturali, anima rationalis & corpus organicum in homine caput brachia, pedes, manus, cor, Epar in corpore humano.

4. Aggregata seu collectiva v.g. Exercitus est ens aggregatum quod secundum diversum considerandi modum in multis poni potest, prædicamentis. 1. In prædicamento substantiæ ratione militum, è quibus constat qui sunt homines. 2. In prædicamento Quantitatis ratione multitudinis. 3. In Prædicamento relationis, ratione ordinis quo milites sunt dispositi idem valet de Ecclesia Collegio, Universitate. &c.

5. Con-

5. Concreta accidentalia, quæ sunt in illo predicamento in quo est abstractum, sic albus refertur ad qualitatem, quia albedo est qualitas. Denominativum enim revocatur ad id predicamentum in quo est forma Denominans, non verò ad id in quo est subiectum denominatum.

6. Entia rationis & Entia ficta, e. g. Entia rationis sunt Æquator, Zodiacus, Horizon; item relationes rationis, ut dextrum & sinistrum in columna, vel pariete. huc spectant omnes notiones secundæ, cum Grammaticæ, tum Rhetoricæ, tum Logicæ. Entia ficta sunt Chimæra, Cerberus, Purgatorium, Sphinx, Limbus Patrum, aureus mons, Regia solis.

7. Entia Privativa, ut sunt: cæcitas, obliuio, paupertas, nuditas, exilium, claudicatio, mors. quæ referuntur ad illa predicamenta, in quibus sunt oppositi habitus.

Substantia est ens per se subsistens, finitum & completum, ut homo animal, corpus. Substantiæ aliæ sunt primæ, aliæ secundæ.

Primæ Substantiæ sunt, quæ de nullo subiecto dicuntur, & nihil aliud sunt, quam individua: ut hic homo, Petrus, Paulus, Adam, hic canis.

B

Sub-

Substantia Secunda, sunt primarum genera & species, quæ de subiecto dicuntur, ut *homo*, *equus*, *Angelus*, *spiritus*, *animal*, *Planta*, *Arbor*, *Metallum*, *Minerale medium*.

Nota: *Hec divisio substantiæ in primam & secundam*, est in totum & solidum Logica, non tamen est generis in species, sed fundatur in diversa ratione subsistendi utriusque; illa enim πρώτως καὶ μάλιστα, primariò & immediate, hæc verò secundariò & Mediatè est substantia. Illa dicitur singularis, hæc vero universalis.

Scala Prædicamentalis substantiæ sic declarari potest:

Substantia.

Spiritualis, *Corporea*

Corpus

Simplicitas, *Mistio*

Mistum.

Forma inanimata, *Anima*

Animatum.

Anima vegetativa, *Anima sensitiva*

Animal

Anima rationalis, *Anima irrationalis*

Homo

Plato, Socrates, Johannes. CA:

CANONES.

1. Commune est omnibus substantiis non esse in subiecto ut accidentia, hoc est: non inhærere ut aliquod accidens.

Nota: per subiectum hic intelligitur subiectum υπάρξεως & inherencia, non κατ'υπόθεσιν seu predicationis hinc licet vinum sit in dolio, aurum in loculo, sanguis in venis, cibum in ventriculo, locatum in loco, annulus in digito, forma in materia, nix in pariete, anima in corpore: &c. non tamen insunt per inherenciam aut inexistentiam talem, quâ unum alteri inhæret ut subiecto; quia possunt etiam esse alibi quam in eo cui insunt subiecto.

In subiecto autem esse dicitur id, quod 1. alicui inest. 2. non est illius pars. 3. omnino esse non potest nisi in illa re cui inest. 4. cum eo cui inest, non constituit unum per se.

Nota: hisce modis inesse competit solis accidentibus; sic disciplina & artes insunt homini; non sunt tamen pars eius vel essentialis vel integralis; non possunt esse nisi in suo subiecto nempe in homine. (in libris enim sunt saltem signatenus & quoad signa doctrinalia externa.) denique nec constituunt cum homine

unum per se; Cum homo citra disciplinarum & artium adminiculum, sit ens per se subsistens.

2. Substantiæ secundæ & differentiæ, univocè prædicantur de subjectis; ita homo de Romulo & Tarquinio Prisco; animal de homine & bestia. rationalitas de Petro & Paulo anima sensitiva de leone & urso; Spiritus de Angelo & anima rationali prædicantur.

3. Solæ substantiæ primæ significant hoc aliquid, hoc est individuum; & illis sublatis, tum nihil manet reliquum. Valet Canon de substantiis primis in tota sua latitudine consideratis, & quidem ratione ὑπάρξεως seu existentia, non οὐσίας seu essentia. hinc pereunte Socrate, Platone, Aristotele, Aristide, nihilominus superest virtus, scientia, justitia; sic hominis & animalis essentia manet etiam omnibus eorum individuis destructis. (definitio namq; eorū est perpetua, scilicet ratione essentia.

4. Substantiæ nihil est contrarium, scilicet per se; quamvis contrariantur ratione accidentium, quibus sunt vestita, ceu ignis & aqua contrariantur per accidens, ratione scilicet qualitatum caloris & frigoris, calefactionis & frigesactionis. ita lupus ovi, felis

muri, feli canis, vultur gallinae, accipiter columbae, vitis brassicae. homo serpenti, homo homini contrariantur. v. c. non de quavis oppositione, sed de sola contrarietate adversorum: ita substantiae completae corpus & Spiritus, homo bestia, sibi contrariantur, cum differentiis specificis, à se invicem maxime distent. sic accidens etiam contrariatur substantiae; quae contrarietas non est strictè sic dicta nempe adversorum.

5. Substantia non recipit magis & minus. v. c. de substantia ratione essentiae. sic Paulus non magis nec minus homo est quam Petrus, nec Hercules magis est homo quam Paris. Non ratione modi subsistendi; ita substantia prima est perfectior secundà, species genere. Sic caro Christi est excellentior carne nostrà propter subsistentiam; nam non in creatà, sed in increatà & divinà ipsius Filii DEI persona subsistit. aut ratione accidentium considerata: ita unus homo est magis doctus, vel iustus, vel probus quam alter; sic unus homo magis utitur ratione quam alter, hoc est, est prudentior; licet in omnibus ratio substantialiter considerata, sit equalis.

ACCIDENS est ens extraessentialiter substantiam afficiens. Appellatur *accidens*, vel *prædicabile*, quod potest adesse vel abesse præter subiecti destructionem, vel *prædicamentale*, cujus sequentia novem sunt genera:

Nota: *Accidens Prædicamentale* & *Prædicabile* differunt, illud est notio prima & designat rem quæ alteri inhæret; hoc vero est notio secunda & modum saltem prædicandi notat, ostendit enim qualis sit respectus prædicati ad subiectum, & quomodo illud huic tribuatur, necessarione an contingentèr, nullo interim respectu habito, an res quæ prædicatur, sit accidens, an vero substantia tale accidens prædicabile est aurum respectu annuli, argentum poculi; lignum cubilis; lapis mensæ, domus; ferrum gladii, securis, cultri; cuprum æbeni. sic cum dico animal est homo: tum homo de animali accidentaliter quidem dicitur, non tamen est accidens. Sic de DEO accidentaliter prædicatur quod sit Creator, Redemptor, non autem hic inferitur aliquod accidens in DEO, scilicet prædicam: hinc Regula: Non omne quod accidentaliter prædicatur est accidens.

Nota

*analogum dicitur quod in diversis de partibus
pertinet ad se unum prout patet per philosophum
in metaphysica.* 23

Nota: divisio accidentis in 9 genera, non
est divisio generis in species, sed universalis
transcendentis in minus universalia; neque
tamen est equivoca, aut univoca, sed ana- 23
loga:

QUANTITAS est accidens, secundum quod substantia est extensa. *Differencia*

Nota: Ratio igitur formalis quantita- *seu forma*
tis consistit in extensione, non Entitativa *vis, scilicet*
seu substantiali; sed quantitativa & situati-
va, non tam actuali, quam aptitudinali, quae
infert aptitudinem ad locum, seu qua corpus
est aptum ut commensuretur spatio suae ma-
gnitudini debito.

Estque Continua vel Discreta.

QUANTITAS CONTINUA est, cu-
jus partes communi termino copu-
lantur: Communi termino copulari, nihil
aliud est, quam partes ita coherere, ut par-
tis unius initium sit alterius finis, extremae
in uno puncto indivisibili concurrant. alias
magnitudo vocatur; si scilicet absolute su-
matur: nam magnum quatenus respectum
involvit ad parvum, ad predicamentum Rela-
tionis spectat; alias magnitudo parva, etiam
B 4 est

est magnitudo. Ejus species sunt tres: linea, superficies & corpus.

Linea est magnitudo tantum longa,

Nota: non intelligitur hoc loco linea picta, sed quæ mente tantum cognosci potest; picta enim linea ob latitudinem, superficiei non est expers. Estque recta vel obliqua.

Superficies est magnitudo longa, & lata. Estque angulus vel figura.

Corpus est magnitudo longa, lata & profunda.

Nota: hic non agitur de corpore physico quod materia constat & forma; illud enim est in predicamento substantiæ; sed de Mathematico, quatenus constat trina dimensione & terminos habet ipsas superficies. Estque regulare vel irregulare.

DISCRETA QUANTITAS est, cujus partes communi termino non copulantur, dicitur aliàs numerus, qui est par vel impar.

Nota: Oratio accurate loquendo, non constituit peculiarem quantitatis discretæ speciem; quamvis eò queat reduci quatenus in eadem spectatur numerus.

CA-

CANONES.

1. Quantitati nihil est contrarium, scilicet per se. sic linea linea, superficies superficiei, non contrariantur, potest tamen aliquid esse alteri contrarium per accidens: sic linea recta & curva, superficies alba & nigra, contrariantur, scilicet ratione qualitatum.

2. Quantitas non recipit magis & minus, seu intensiorem & remissionem. V. C. de vocibus magis & minus strictè & propriè dictis. Ita una linea non est magis linea quam alia, quambis possit esse major; similiter numerus quaternarius non est magis numerus quam ternarius, licet sit major numerus.

3. Omni & soli quantitati proprium est, esse æquale vel inæquale, par vel impar: V. C. De quantitate extensiva seu molis & propriè dicta. Ita vir viro æqualis est ratione staturæ, linea lineæ, superficies superficiei. impropriè igitur: Socrates & Plato sunt æquales in doctrina; David & Ionatham, Pylades & Orestes in amore. Sic Personæ S. S. Trinitatis dicuntur æquales,

juxta Symbolam Athanasii ; sed metaphorice, cum equalitas ista non sit secundum quantitatem, sed consistit in essentia & perfectionis convenientia.

QUALITAS est accidens, secundum quod substantia dicitur qualis.

Nota: Non intelligendum hic quodcumque in quale predicabile, sed predicamentale, singulari quodam & ceteris accidentibus contradistincto modo, substantiam scilicet creaturam afficiens.

Ut qualitas substantiam denomine, requiritur ut ei insit 1. Satis intense id est in pluribus gradibus. E.g. aqua plures habens gradus frigoris quam caloris, simpliciter calida dici non potest. 2. Satis extensa i. e. pro maiore subiecte parte. Aethiops igitur ab albedine dentium non denominatur albus simpliciter 3. Satis protense i. e. non raro, sed communiter. Unde si homo, qui ut plurimum solet esse pallidus, ruborem ab verecundia, vel appropinquationem ad ignem concipiat, simpliciter rubicundus ideo appellari nequit.

Species Qualitatis sunt quatuor:

1. Habitus & dispositio. 2. Potentia natu-

turalis & impotentia. 3. Passio & Passibilis seu Patibilis Qualitas 4. Forma & Figura.

Nota: Quod hic quaternarius Specierum qualitas numerus sit sufficiens, non potest aliunde firmitus probari, quam à posteriori; siquidem nulla datur qualitas, quæ non ad aliquam harum possit referri.

HABITUS est qualitas permanens, potentia naturali superaddita, ut eandem in operando perficiat. e. g. Theologia, Juris prud: Medicina, Philosophia, hinc liquet: Habitum nullum posse in subjectum introduci, nisi subsit potentia naturalis ad illum suscipiendum: E. g. homini non potest superaddi habitus volandi, nec canendi, aut ursi habitus musice; cum potentia naturali ad ejusmodi habitus recipiendos, destituantur.

DISPOSITIO est qualitas facile mobilis, subjectum ad operandum adhuc imperfectè facile reddens. e. g. Notitia artium & scientiarum imperfecta. virtutis studium inchoatum. Ars saltandi, citbaræ pulsandi, canendi, &c. nuper cœpta.

Nota: Singulis speciebus duo tribuuntur

nomina, significantia non distinctas qualitatis species sed ejusdem speciei diversos gradus, aut aliquam aliam accidentalem differentiam. Sic dispositio nihil aliud est quam primum habitus rudimentum, differt q̄ ab habitu, quatenus hic magis, illa minus in subiecto est radicata.

Habitus ratione originis est vel connaturalis: aut per creationem ut justitia originalis, seu imago DEI in Adamo, consistens in justitia & vera sanctitate, Eph. 4. 24. Habitus sapientie & virtutum in Angelis, aut per generationem: ut principia nobis cum nata, lex natura, synteresis, conscientia. Vel infusus, qui per operationem alienam infunditur. vel 1. à solo DEO, idque (a) ordinariè, ut fides, spes, charitas. (β) extraordinariè, ut donum Prophetie, linguarum, miraculorum in Prophetis & Apostolis, fides Sauli, postea dicti Pauli. Vel 2. ab objectis, ut species intentionales cum sensiles, seu Phantasmata, tum intellectuales seu noëmata. Vel Acquisitus, qui natura, doctrina & exercitatione comparatur: ut virtutes & Artes in homine post lapsum.

Ratione Subjecti, alius est anima sen-
sitiva seu potentie irrationalis, quales
sunt species sensiles seu imagines
rerum sensibus perceptæ. Huc spectant
perfectiões etiam illæ potentiarum natura-
lium, seu agendi circa varia objecta prom-
ptitudo in brutis; E. g. quando Car-
dues urnulâ aquam è profundo sibi at-
trahunt. Canes & ursi saltant & ad nu-
tus sui Heri sunt accommodatissimi. alius
rationalis, hicque vel intellectualis: ut
intelligentia, sapientia, scientia, pruden-
tia & ars; vel moralis ut virtutes mo-
rales, Fortitudo, Temperantia &c.

POTENTIA NATURALIS est qualitas à
 naturâ primò ordinata ad facile operan-
 dum, ut sit primum actus principium:
ut facultas sentiendi in animali; ridendi in
homine; latrandi in cane; mugiendi in bove;
ululandi in lupo; rugiendi in leone; conco-
quendi cibum in ventriculo; videndi in o-
culo; urendi in igne.

IMPOTENTIA NATURALIS est quâ sub-
 stantia primò difficulter operatur: ut
tarditas ingenii; impotentia ambulandi, vi-
 den-

dendi, audiendi, cibum digerendi, &c. in Silicio
 nio seu capulari Sene.

Nota: Impotentia naturalis dicitur sic,
 non $\sigma\epsilon\gamma\mu\lambda\iota\kappa\omega\varsigma$, quasi omnimodam potentia ne-
 gationem significet; sed $\sigma\upsilon\gamma\gamma\mu\lambda\iota\kappa\omega\varsigma$, quod po-
 tentiam saltem imbecilliolem designet.

Ratione originis potentia dividitur
 in primam & secundam; illa est immu-
 tabilis; quia cum senio non senescit; nec à
 subiecto per naturam divellitur, quamdiu ipsum
 subiectum est superstes, v. g. potentia sen-
 tiendi in anima sentiente; intelligendi, loquen-
 di, ridendi in homine; potentia altrix,
 auctrix & procreatrix in anima vegetativa.
 hæc variat cum in eodem subiecto, e. g.
 debiliores sunt sensus, ut visus, auditus,
 olfactus &c. in homine senescente, quam pu-
 ero: tum diversis:

Nos Aper auditu, nos vincit aranea tactu.

Vincit odere canis, lynx visu, simia gustu.

Ratione subiecti, alia est Spiritus,
 scilicet creati; ut potentia intelligendi, vo-
 lendi, de uno πρὸς in aliud semet transferen-
 di. Alia corporis, vel inanimati; ut
 vires corporum Cœlestium, Elementorum, la-
 pidum

pidum, gemmarum, metallorum, mineralium.
 Vel animati, ut potentia vegetativa, sensitiva, rationalis. de quibus modò dictum.

Ratione activitatis est vel activa; ut caliditas ignis, frigiditas aquæ, Vel Passiva; ut potentia ad concipiendum flammam in sulphure, oleo pice, Naphtha,

Realis, ut vis frigefaciendi, humectandi in aqua, calefaciendi, exsiccandi in igne. Vel Intentionalis, ut potentia illuminandi in sole. Manifesta, ut caliditas, frigiditas, humiditas, siccitas. Vel occulta, ut qualitas magnetis trahentis ferrum, veneni necantis hominem; Naphthæ rapientis ad se ignem.

PASSIO est subitanea animi Vel corporis mutatio; ut, ira, pallor ex metu, rubor ex verecundia, cursu, labore, motu. dicitur alias affectus seu perturbatio.

PASSIBILIS QUALITAS est qualitas permanens, Vel animū Vel sensum afficiens; ut dulcedo, albedo, misericordia, lux, color, sonus, sapor, odor, calor, frigus, raritas, densitas, rubedo matutina, halo, pavelius, terremotus, ventus, amor, odium, fuga, gaudium, spes, desperatio, audacia, anxietas conscientia.

Nota:

Nota: Leviter saltem discrepant Passio & Passibilis qualitas. e. g. Rubedo in eo qui est temperamenti sanguinei, est passibilis qualitas; quia diuturna est & permanens; at rubedo orta ex verecundia, vel appropinquatione ad ignem, vel è morbo aliquo, aut aliunde, est Passio cito transiens. distinguuntur igitur solum κατὰ χρόνον ὡς τερὸν, ἢ μόνιμῶς τερὸν, h. e. secundum majorem vel minorem durabilitatem; quæ nullam infert differentiam specificam.

h. e. modus
FIGURA seu **FORMA**, est qualitas modificans terminos quantitatis: ut circulus, triangulum, figura arboris, lapidis, domus, mensa, cistæ, cubilis, metalli.

Nota: licet Figura subiectum in quo & immediatum, est quantitas. Subiectum tamen quod, adequatum & mediatum, est substantia & quamvis figura sit comes quantitatis, nihil tamen vetat eam esse qualitatem; cum dentur etiam aliæ qualitates, quæ non nisi rebus quantis insunt, ut color, odor, sapor.

Distinctio Formæ & Figuræ hoc versu notatur:

Formam viventis, picti dic esse figuram.

CA.

CANONES.

1. Qualitatum propriè est contrarietas; ut caliditas contraria est frigiditati, albedo nigredini, virtus vitio, amor odio, gaudium tristitia &c. v. c. 1. de qualitate reali, non intentionali; hinc in eodem speculo, aut corpore *Δεφάτω* habent diversi colores sine omni pugna; quia sunt qualitates intentionales. 2. precipue de 1. & 3. qualitatis specie: sic virtus contrariatur vitio, bonum malo; sic contrariantur sapor dulcis & amarus, humor & siccatas, durum & molle, vox canora & fusca, acuta & gravis.

2. Qualitas recipit magis & minus. v. c. 1. de tribus qualitatis speciebus, non de quarta. 2. de qualitate non tantum in concreto, sed etiam in abstracto. Exempl. de habitu: Artium notitia illustriores sunt in Senibus, quam in Juvenibus; quia Senes diu resecasdem cogitarunt, sursum ac deorsum volutarunt, & quasi evolutas, intus contemplantur sunt; ideo Senum Artificum iudicia certiora sunt, & longè anteponenda juvenilibus cogitationibus. Exempl. de Potentia Naturali, quod ea respectu diversorum subjectorum magis & minus recipiat, satis superque vincunt habitus superinducti, eruditionis,

virtutis, &c. qui apud quosdam sunt exquisitiores, apud nonnullos verò remissiores. Exempl. de Patibili qualitate: sic lux nunc major est nunc minor; odor modò magis modò minus est fragrans, vel fatidus. Crassities, mollities modò major, modò minor est. E. g. non enim tantum dicitur calidum, calidius, calidissimum; humidum humidius humidissimum, sed dantur etiam gradus caloris, justitiæ, albedinis, fortitudinis, quibus minus competis caloris, justitiæ, albedinis, fortitudinis definitio, quibus magis.

3. Qualitate solâ res dicuntur similes vel dissimiles. v. g. Demosthenes & Cicero sunt similes ratione Eloquentiæ. Lea & Rabel dissimiles formâ.

RELATIO est accidens, cujus totum esse infert respectum ad aliud.

Relata verò sunt quæ ad se mutuò referuntur.

Sunt autem Relata:

I. Alia secundum esse, quorum essentia nihil aliud est, quam ad aliud esse affectum; ut Pater & Filius, Maritus & Marita, Præceptor & discipulus. Alia secundum dici, quorum alterum sine altero
exi-

existere ac poni potest; ut *scibile & scientia, visus & color, ala & alatum, sonus & auditus, mensura & mensurabile.*

2. *Relatio alia est realis: ut inter Dominum & servum; Alia rationis, quæ tantum concipitur esse: ut inter genus & speciem, notationem & notatum; definitionem & definitum. distributionem & distributum, dextrum & sinistrum in columna vel pariete.*

3. *Alia est mutua, vel realis ab utraque parte, ut inter Regem & Subditos, Tutorem & Pupillum, Emptorem & Venditorem, Pastorem & Auditores, Hospitem & Hospitem. Alia non mutua, ab una parte realis, ab altera rationis, ut inter Creatorem & Creaturas, volitionem & volibile, fidem & credibile, motum & mobile, statuam Mercurialem & via, lapidem & agrum.*

4. *Alia æquiparantie, ut inter amicum & amicum, socium & socium, fratrem & fratrem; similitudinem, equalitatem, identitatem, &c. Alia Disquiparantie; ut inter Dominum & servum, Magistratum & Subditum.*

In relatione requiritur 1. Subiectum, quod est substantia, cui aliquid accidit ad aliud referri, ut *Aristoteles*, *Alexander Magnus*. 2. Fundamentum, quod est aliud aliquod accidens cui relatio innititur (Tam debile enim accidens est relatio, ut subiecto inesse non possit, nisi alio fulciatur & sustentetur) ut *eruditio* & *capacitas ingenii*. 3. Relatum quod ad aliud refertur; ut *Preceptor*. 4. Correlatum, ad quod aliquid refertur; ut *Discipulus*. 5. Terminus, id quod relationem terminare aptum natum est: ut (vocabulo barbaro) *discipuleitas*. Relatio verò ipsa *Preceptoreitas*. E.g. *Cæna Domini* est relatio; *Huius* 1. *Subiecta* sunt *panis* & *corpus Christi*, absolute sive ratione substantiæ considerata. 2. *Relatum* est *panis*, non quatenus est *panis* (nam sic est subiectum) sed quatenus est signum exhibitivum [corporis Christi]. 3. *Correlatum* est *corpus Christi*, non quatenus est *Corpus* (nam hoc respectu & illud est substantia) sed quatenus est signatum, sive res exhibenda communicantibus in S. synaxi. 4. *fundamentum* est institutio sive ordinatio divina

vina. s. Terminus est recordatio mortis Christi. Idem valet de conjugio: &c.

CANONES.

1. Relata sunt convertibilia: ut Sponsus est Sponsa sponsus, Sponsa est sponsi sponsa; emtor est venditoris emtor, & venditor emtoris venditor.

Nota: *Valet canon de Relatis non in casis recto, sed obliquo. e. g. non licet dicere: Pater est Filius, & Filius est Pater; sed sic: Pater est Filii Pater, & Filius est Patris Filius. Discipulus est Praeceptoris discipulus. & Praeceptor est Discipuli Praeceptor.*

2. Relata sunt simul natura. scil. *secundum esse respectivum*, relativum seu formale: sic simul sunt Dominus & servus, Praeceptor & discipulus. contrahentes de deposito, de mutuo, de pignore &c. *Non Absolutum*, ita Abraham quidem fuit prior Isaaco, non tamen fuit prius Pater quam nasceretur Isaacus. sic secundum esse absolutum seu fundamentale, potest unum relatorum esse superstes, altero sublato, ut filius mortuo Patre & vice versa Pater emortuo filio, Discipulus Praeceptore, praceptor discipulo, &c. *hinc*

Canon: Sepe manent Fundamenta extinctis Relationibus.

Nota: Dicitur simul duobus modis. 1. Natura, ut Dominus & servus, Pater & filius, vir & uxor, homo & bestia, 2. Tempore, ut Abrahamus & Lothus, Aristoteles & Plato, Scipio Africanus & Lelius.

ACTIO est accidens, secundum quod aliquid agere dicitur, ut docere, disputare, scribere, ambulare, edere, bibere, ludere.

Actio est immanens vel transiens.

Actio Immanens est, quæ in subiecto agente recipitur; ut intellectio, volitio, amatio, visio, auditio, gustatio, olfactio, simplicium cognitio in intellectu, numeratio, compositio & divisio, ratiocinatio, iudicium. &c.

Transiens est, quæ in externo patiente recipitur; ut ignis calefacit aquam, aqua frigefacit manum, Macharopæus cudit gladium, Sutor consuit calceum, Sartor conficit vestem.

Nota: Non omnia activa Grammatica reponuntur in Categoria Actionis: v: g: amare, edisse, timere, sitire, invidere, sunt passionēs. Neque omnia verba in or desinentia pertinent ad passionem, e: g: loquor, paciscor, vescor,

graa

*gradior, proficiscor, polliceor, intueor, medeor,
sunt actiones.*

CANONES

1. *Omnia actio suscipitur propter finem, Sic ignis agit in aquam ut eam calefaciat. sic formica tempore aestivo grana colligunt, ut habeant alimentum in hyeme. ita hirundines lutum & stramina comportant ut inde nidos exedificent.*

Nota: Excipiuntur à canone Actiones DEI immanentes; ut gignere, nasci, procedere, quia sunt ipse DEUS & essentia divina, quæ causas agnoscit nullas.

2. *Actio proprie competit solis substantiis. Scilicet tanquam principiis radicalibus & principiis quod; non vero semper tanquam principiis proximis. E: g: visio quæ Beati Deum vident in vita æterna, est suppositorum hominum scilicet beatorum, tanquam principiorum quod & radicalium; est etiam oculorum seu principiorum quo & proximorum. sic homo est is, qui sentit, intelligit &c. anima vero est ea quæ sentit, intelligit. ita non solum ignis tanquam suppositum, sed etiam calor seu accidens, calefacit. sic omnia actio dicitur esse à forma, tanquam principio quo, à toto vero supposito, seu à principio quod.*

PAS-

PASSIO est actionis receptio, secundum quam aliquid pati dicitur, ut calefieri, vapulare, doceri, amari, vulnerari.

Passio est perfectiva vel corruptiva.

Perfectiva est, quâ perficitur patiens; ut discere, sentire, intelligere, consultare, videre, disputare.

Corruptiva seu Destructiva est, quâ læditur & destruitur patiens; ut uri, verberari, morbo laborare, emori.

CANONES

1. Passio præsupponit actionem; sic qui vapulat ab alio, omninò sentit quod aliud sit qui eum verberat. ita aqua cum calefit, præsupponit ignis actionem, qui in eam agit.

2. Passiones sunt suppositorum. vide sis Can. 2. de actione. Ex hoc Axiomate, ita argumentamur contra Calvinistas: Passiones sunt suppositorum, atque non caro, sed ipse filius Dei est suppositum; ergo non caro (intellige immediate & primariò) sed ipse Filius DEI est passus.

3. Passio recipitur non tam ad modum agentis, quam ad dispositionem pati-

*Exempli: De Dispositio y cōpūliori nuyenit, et
de Dispositio y cōpūliori nuyenit, et
de Dispositio y cōpūliori nuyenit, et*

41

patientis. alias sic effertur: Receptivum
recipit, non per modum imprimentis,
sed per modum suæ receptivitatis. v. c.
de patiente respectu agentis non infiniti, sed
naturalis. ita DEUS potest facere superabun-
danter ultra omnia quæ intelligimus Sc. Eph; 3.
20. sic aqua è Petra & Asini mandibula efflu-
xit. Sc. Exempl. de agente naturali; sic quæ-
cus à vehementi turbine impeti potest & ta-
men non moveri. ita sol dealbat capillum cutem
nigrescit, desiccatur lutum & res solvis vel li-
quescit Butyrum, Ceram &c.

Nota: Vim Canonis in argumentando
non esse necessariam, sed probabilem; ut plu-
rimum verò efficacem. Sic agricola non sem-
per tantum frumenti terra committit quan-
tum capere potest, Crumena recipit nummos
non secundum suam receptivitatem, sed condi-
tionem dantis.

4. Passio (sicut & actio) recipit con-
traria: item magis & minus; scil. ratione
qualitatum: sic calefactio passiva in aqua
modo major modò minor est. Ager aliquando
levius, aliquando gravius decumbit. fideles
modò ardentius, modò remissius diligunt
DEUM.

C5

Quan

Quando est accidens, habitudinem ad rei finitæ durationem inferens, ut, *hodie, heri, nudius tertius, perendie*.

Nota: Huc pertinent omnia illa, quibus ad interrogationem quando respondetur: ut, *cras, olim, Hic, pridie, heri, postridie*.

Can: Quando se etiam porrigit in Ævū.

UBI est accidens habitudinem ad spatium finitum inferens; ut, *domi, foris, in foro, curia, Academia, Dicasterio*. Huc pertinent omnes responsiones ad quæstionem Ubi.

Divis: Ubi est vel Circumscriptivum: quod est Corporum Naturalium. vel Definitivum quod est Spirituum creatorum. vel Repletivum quod est solius Dei.

SITUS est accidens ordinem partium substantiæ corporeæ in ubi suo inferens; ut, *stare, accumbere, supinum esse, primum esse, jacere*. Situs Alius est rectus, ut, *stare, aut in rectum cubare, primum, supinum esse*. alius Obliquus, ut *sedere, genua flectere* &c. alius naturalis, qualem & hominis & Bruti describit Ovid. l. Metamor. inquit:

*Pronaq; cum spectent animalia cetera terrā,
Os homini sublime dedit, Cœlumq; tueri
Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus.*

Naturalis Situs arboris est, ut radices infra, rami supra, truncus vero in medio sit. alius voluntarius, scil. quem homo sponte habet, ut contractio & dilatatio manus, seu pugnus & palma. Ad quem etiam spectat artificialis, ut, situs Turris, partium in horologio, statuis, ædibus, picturis &c. & fortuitus, qui fortuito accidit, quales sunt situs inopinatò cadentium, ut si homo vel in faciem forte, vel in latus, vel tergum inopinantè concidat.

HABITUS est accidens substantiæ corporeæ, notans adjacentiam corporis alterius. Estq; vel naturalis: ut, cristatum, hirsutum, crinitum, cornutum, squamatum, corticatum, stellatum esse. vel artificialis; ut vestitum, togatum, sagatum, pileatum, tuniceatum, phaleratum esse.

Nota: Tegumentorum nomina in abstracto considerata ad quartam qualitatis speciem pertinent: ut, Calceus, chirotheca, pallium, tunica, pileum, cultrum.

es: calceatq; - - - - - Can-

Substantia Can: Habitus mutatio, nullam infert rei mutationem. e. g. si phaleræ demantur eqvo &c.

POSTPRÆDICAMENTA recenseri solent quinque: 1. Opposita 2. Prius. 3. Simul. 4. Motus, 5. Habere.

Nota: *Hæc doctrina equidem scitu est necessaria, non tamen hic loci proponenda, cum de oppositis agatur in locis Topicis, inter argumenta dissidentanea. Reliqua vero postprædicamenta hic recensita, partim ad Metaphysicam, partim verò ad Physicam spectant.*

Logica communiter dividitur in INVENTIONEM & JUDICIUM.

Nota: *Hæc divisio potest tolerari si saltem rectè explicetur, adeo ut per judicium intelligatur & axiomaticum, quod secundam Logicæ partem; & Dianoëticum, quod tertiam partem absolvit. Tripartita tamen divisio, nempe in argumenta seu terminos simplices; propositiones seu Axiomata; & Dianojan cum Illativam seu Syllogismum, eum Ordinativam seu Methodum, rectissima & arti Logica maxime propria, censetur.*

LOGICÆ PRIOR PARS

De

INVENTIONE

CAP. I.

DE ARGUMENTO & CAUSIS
IN GENERE.

INVENTIO est pars prior Logicæ de inveniendis argumentis.

ARGUMENTUM est notio Logica simplex ad arguendum Thema affecta.

Nota: *Argumentum dicitur notio simplex, non ἀπλῶς & absolute, quasi omnis omnino esset compositionis expers; sed συνῆλκτως & respectivè, ad axioma videl: & Dianojan; quod non habeat dispositionem axiomatice quæ constat subiecto & predicato per copulam combinatis; multò minus dianojan admitteat.*

Arguere hic significat: respicere, ostendere, declarare, explicare, illustrare, confirmare, probare, refutare, indicare, afficere, demonstrare. atque sic communem omnium argumentorum vim & facultatem;

tatem sive in dispositione, sive extra illam considerentur, complectitur.

THEMA est res, quæ ab argumento arguitur.

Nota: *Hæc descriptio est Thematicæ περιγραφή; & materialiter considerati; ideoque cum argumentum sit νοηµατικὸς & formaliter modò definitum; erit etiam thema eodem modò definiendum, quoniam in definiendis notionibus Logicis sumus occupati.*

Thema est notio Logica simplex, quæ ab argumento arguitur. Estque vel simplex, quod sine notionum complexu apprehenditur; vel potius de quo nihil affirmatur aut negatur. ut virtus, lapis, linea, mundus, Respublica, Ecclesia, magistratus, exercitus.

Complexum, quod pluribus notionibus affirmatione vel negatione copulatis, apprehenditur: ut an virtus sit summum bonum? Christus sedet ad dextram DEI Patris. Natura abhorret à vacuo & infinito. Species omnes Mundi in prima creatione sunt productæ.

Argu-

Argumentum aliud est Artificiale, quod insita & propria vi arguit, aliud inartificiale. *ut test. in unum*

Argumenti artificialis quatuor re-
 censentur classes; 1. continet Consentanea, *quæ non re-
 latur veri*
 2. Dissentanea, 3. Comparata. 4. Orta. *re p. on
 quæ re-
 ad in unum*

Nota: Una eademque res pro diversa consideratione aliud atq; aliud argumenti nomen ascribere potest. Sic homo respectu Creatoris est effectum, respectu corporis materialum, respectu animæ formatum, respectu gloriæ divinæ finitum, respectu suarum actionum causa, respectu virtutis, sanitatis, pulcritudinis, subjectum; respectu domus in qua est, adjunctum; respectu arboris & lapidis disparatum; respectu bullæ vel graminis comparatum; si confertur cum humo, est ortum &c.

CONSENTANEA sunt, quæ cum re quam arguunt consentiunt. Suntque vel absolute consentanea: ut, causa & effectum. vel modo quodam: ut subjectum & adjunctum, antecedens & consequens, con-nexa seu concomitantia, & Relata.

CAP.

DE EFFICIENTE.

EFFICIENS est causa externa, à quâ res est;

Nota: *Hæc definitio cause est realis & πραγματική, sicut & causarum reliquarum; notionaliter autem & νοητικήως definiendæ veniunt Cause per Argumentum, seu genus proximum.*

Dividitur efficiens variè. Estq; vel.

PROCREANS: quæ rem efficiendo procreat: ut, *Romulus condidit Romam. spiritus sanctus producit Charitatem, pacem, gaudium, lenitatem, mansuetudinem, fidem, Temperantiam &c. in fidelibus. Timor Domini sapientiam. sol diem.*

CONSERVANS: quæ rem procreatam conservat: ut, *leges conservant Rempublicam. DEUS conservat mundum. salvetur carnes à putredine. otium conservat amorem.*

2. **Efficiens est vel PER SE**, quæ suâ facultate efficit, Estq; vel:

Naturalis, quæ ex solo naturæ instinctu

Et agit: ut, apis mellificat. ignis urit. oculus videt. Magnes trahit ferrum. Hamatites sanguinem sistit.

Voluntaria, quæ destinato consilio & liberâ voluntate agit; ut, DEUS creavit mundum David commisit adulterium. Diabolus descendit à veritate. Ananias mentitus est coram Spiritu Sancto. Pamphilus vitiauit virginem.

Efficiens **PER ACCIDENS** est, quæ vi aliena efficit; Estq; vel.

Præternaturalis, quæ non sua natura, sed per aliquod, quod ei accidit, effectum producit; ut, Febris affert temperantiam. mali mores sunt causa bonarum legum. veritas viti. Philosophia Hæresium. Evangelium odor mortis ad mortem.

Nota: Huc refertur casus; ut cum tegula de tecto decedit, & hominem prætereuntem occidit. cum vitrum de mensâ cadit & frangitur.

Vel **Involuntaria**, quæ præter institutum ac consilium suum aliquid efficit; Eaque vel:

Fortuita, quæ præter intentionem ca-
D
su

in fortuito efficit: ut, *fossor agri invenit
Thesaurum. Piscatores Milesii extraxerunt
aureum tripodem. Hostis pugnans sanavit
Jasonem Pheræum.*

Vel *Invita*, quæ extrinseca cui resistere non potest, ad effectum cogitur. & est vel *coacta*, ut *fur pergit ad patibulum. Lucretia coacta succubuit Tarquinio superbo. lapis sursum movetur. Bos ad macellum ducitur. Eleazarus carne suillâ vescitur.*

Vel *Imprudens*, quæ per ignorantiam efficit; ut, *Sclopetarius pro cervo interficit hominem. sic per imprudentiam Ovidius vidit arcanum Caesaris. Actæon Dianam conspiciatus est nudam.*

Efficiens est vel *SOLITARIA*, quæ rem sola sine alterius ejusdem ordinis adminiculo efficit; ut, *David prostravit Goliathum. DEUS solus est Creator; Christus solus est Redemptor, Spiritus S. solus est Sanctificator, fides sola justificat. Nuptias solus consensus sine concubitu facit.*

SOCIA, quæ cum aliâ ejusdem ordinis causâ ad producendum effectum concurrat: ut, *natura, ars, exercitatio*

vid artificem faciunt. Pater & Mater generant liberos. Imperator, Tribuni, vice Chelidarchi, Magistri Equitum, Centuriones, Decuriones, milites, velites &c. sunt causa Sociæ in bello.

4. **Efficiens est vel PRINCIPALIS**, quæ in efficiendo primarias partes sibi vendicat; sic Spiritus Sanctus est causa principalis conversionis hominis. Architectus adificii. Campi Mareſcallus Militiæ.

MINUS PRINCIPALIS est, quæ ſecundariò cum principali ad actionem concurrat; vel: *Impulſiva* quæ movet efficientem principalem ad agendum. Eaque vel: *Interna*, ut *Miſericordia DEI*, vel, *externa*; ut *meritum Chriſti* juſtificationis noſtræ. Sic *malitia Diaboli* eſt causa interna lapſus humani; hominis *ſuperbia* verò eſt causa externa. Causa interna verſionis Sodome & Gomorre fuit *invariabilis & immutabilis DEI juſtitia*; Externa verò deplorata & incaſtigata Sodomorum iniquitas & proſtigata peccandi libido.

Vel **INSTRUMENTALIS**, cujus mihiſterio effectum producitur, ut, *calamus*

*Scriptoris. Imber sulphureus & flammeus
everfionis Sodoma & Gomorra. verbum DEI
converfionis hominis.*

5. Efficiens est vel UNIVERSALIS, quæ ex se ad certum effectum determinata non est; estque vel simpliciter; ut DEUS: vel secundum quid, ut astra, quæ in hac inferiora agunt uniformiter.

Vel PARTICULARIS, quæ ad certum quoddam effectum determinata est: ut, planta causa planta; homo hominis; equus equi; canis canis.

6. Efficiens est vel UNIVOCA, quæ effectum sibi in specie similem producit. ut, Elephas Elephantum. Lupus Lupum. Panthera Pantheram. Sciurus Sciurum. Camelus Camelum, Ursus Ursum.

Vel ÆQVIVOCA, quæ effectum sibi in specie dissimilem producit: ut, Sutor calceum. Macharopeus gladium. Sartor vestem. Scriniarius arcam, cistam mensam, rubile, sedeculam.

CANONES.

1. Qvalis est causa, tale est effectum.
& contra. v. c. 1. de causa & effecto consi-
dera

deum secundum esse absolutum, non respectivum. Non ergo sequitur: Pater est causa filii, utique; filius est necessario causa alterius filii; cum hac consideratio patris sit respectiva, non absoluta. 2. de causa univoca, non equivoca, non ergo sequitur: DEUS, qui est infinitus, eternus &c. est causa Mundi, Ergo Mundus etiam talis est. quia DEUS est causa Mundi equivoca, non univoca. 3. de causis & effectis secundum attributum essentialia, non accidentalia; non igitur valet: Pater est doctus, pius, Professor &c. ergo etiam filius talis est; cum hac attributum non sint essentialia, sed accidentalia.

2. Quidquid est causa causæ, id etiam est causa causati. ut, avus tuus est causa Patris tui, ergo & causa tui. DEUS est causa Cæli & Stellarum, ergo & pluvie, tempestatis. v. c. 1. de causis essentialiter subordinatis, ut semper causa superior, per se sit causa inferioris, non per accidens. fallit verò in causis voluntarie subordinatis, sive deficientibus. non ergo valet: DEUS est causa voluntatis humane, voluntas humana est causa peccati, ergo DEUS est causa peccati, cum voluntas

naat by

§4

subordinetur quidem DEO in essentialibus,
non in accidentalibus, & quatenus est corru-
pta deinde voluntas & peccatum non pro-
ducuntur per motum sequela, cum peccatum
non fiat ab homine per resultantiam & ema-
nationem, sed longè post productionem vo-
luntatis. 2. Per se, ita natura per se est causa
generationis, per accidens vero monstrorum.
Sic mali mores sunt causa bonarum legum
saltem per accidens. Nec non 3. de causis ejus-
dem ordinis; non igitur sequitur: generans
est causa animæ geniti; anima autem est causa
formalis, ergo & generans est causa formalis;
confunduntur enim hic diversa causarum ge-
nera. Efficiens videlicet & forma.

3. Omnis Efficiens agit propter cer-
tum finem. v. c. 1. de fine sine revera, sive
apparentur bono; ita furari, adulterium, ho-
micidium committere, & alia scelera pa-
trare, sunt actiones male, quæ tamen susci-
piuntur propter finem apparentur bonum.
Et 1. quatenus causa Efficiens bonitate finis mo-
vetur; Ita Studiosi molestias devorant, dif-
ficultates exoribent & labores varios exan-
ilant propter eruditionem & ejus præmium
aliquando consequendum, cujus dulcedine
inflammanur, eximulanturque.

4. Ni

4. Nihil agit ultra vires. vel, causa
Efficiens non potest alii dare, quod ipsa non
habet. scil. 1. vel πρῶτης, affectivè, for-
maliter & subjectivè. Ita ignis aquæ
 dat calorem. Aqua sibi relicta manui vel
 alii membro frigus. vel ἐνεργητικῶς, virtua-
liter & effective; sic Sol calefacit infe-
 riora. vinum inebriat &c. vel eminenter,
 ita DEUS dat nobis aures, oculos, manus,
 facultatem locomotivam &c. quæ ipse non
 habet, sed aliquid hisce eminentius. Vel
secundum naturalem convenientiam;
 ita pater surdus, cæcus, claudus, generare
 potest filium, auditu, visu & integritate
 pedum gaudentem. 2. v. c. de agente
 principali, non instrumentali, sic semen
 dicitur esse causa prolis. sic malleus ferreus
 in manu aurifabri, agit in aurum & ar-
 gentum, qua tamen ferro sunt prastan-
 tiora.

5. Causa naturalis est determinata
ad unum. v. c. 1. de causa naturali ra-
tione propriæ virtutis, non prout hæc
impeditur à potentia causæ superioris.
 Sic ignis non uffit in fornace Babylonicâ,
 propter

propter impedimentum à causâ primâ obiectum. Sic aquæ Jordanis adinstar murorum assurrexerunt. 2. de uno agendi modo, non vero uno obiecto; Sic Sol semper eodém modò agit; quod vero lutum induret, ceram, butyrum liquefaciat, capillum dealbet, & autem denigret; id evenit ob diversitatem obiectorum, seu subjectarum materialium. 3. De uno contrariorum, sic Sol non potest agere calefaciendo & frigefaciendo, illuminando & obscurando, ascendendo & descendendo.

6. Positis causis naturalibus sufficientibus & non impeditis, si sit admota materia, necessario ponitur effectus: ut stipula in ignem conjecta sunt, ergo comburentur. v. c. de necessitate naturæ, non coactionis: sic posito magnete ponitur attractio ferri, si scilicet nihil impediat, ut alium vel Adamas.

7. A causa per accidens & partiali non valet consequentia. Non ergo sequitur: ille aurum terram fodiendo invenit, ergo & ego. Febris affert temperantiam, ergo est bona. Exempt: de causa partiali: ille habet

multos libros, ergo est doctus. DEUS vult omnes homines salvos fieri, ergo & omnes Salvantur; Nulla consequentia.

8. Causa Efficiens Voluntaria est libera & indifferens ad actionem. v. c. de iis rebus, quæ sub objecto voluntatis ejus sunt. hinc voluntas DEI non dicitur indifferens ad bonum & malum; cum ejus objectum non possit esse, nisi bonum & verum. unde dicitur Philosophi: indifferentia ad bonum & malum non est de formali ratione libertatis.

9. Solitariae causæ solitarius est effectus; ut fides à parte hominis sola est causa justificationis; ergo hæc ei soli adscribenda. Nec obstat: etiam gratia & misericordia divina, ut & merito Christi, justificatio adscribitur. Resp. hæc non excluduntur, sed includuntur. sola dicitur fides, non quod sola existat, sed sola justificet; sola dicitur ex parte nostri, non ex parte DEI, gratiam offerentis & meriti Christi eandem promerentis.

10. Causa principalis non excludit secundarios & minus principales. non
De ergo

ergo valet: DEUS est causa diluvii, ergo non pluviae. DEUS dat sapientiam, ergo informatione Praeceptorum, libraria suppellectile, & jugi exercitatione non est opus. Nulla consequentia.

II. Causae principalis & instrumentalis una est actio. Sic scriptio una est actio quam producit & scribens & calamus, ille tamen principaliter, hic instrumentaliter. V.C. I. de instrumentali quatenus est instrumentum, ita malleus, culter, forceps, subula. nunquam in aeternum possunt obire munus causae principalis, cum semper instrumenti vices agant; alias prout sunt peculiares res, peculiarem etiam habent formam & operationem. 2. Earum una est actio sed tamen diversimodè. Sic Cæsis quam securi vel bipenni peragit lignator, est una actio, quæ fit diversimodè, principaliter à lignatore; instrumentaliter vero à securi vel bipenni.

12. Essentia instrumenti consistit in usu.
Scilicet: I. quatenus actu est instrumentum,
 Sic Logica quoad entitatem suam absolutam rectè dicitur Ars; quoad respectivam vero, est

*Log: in se est ars sed quatenus est in usu
 est in alio & similiter est in usu.*

instrumentum, quod in usu consistit. | Et 2.
in usu legitimo; non ergo sequitur: opes
 & divitiæ sunt instrumenta hominis, illarum
 igitur essentia consistit in usu. & consequenter
 sunt dilapidanda; dilapidatio non est usus
 legitimus, sed illegitimus & abusus.

13. Remotis instrumentis, ad rem ef-
ficiendam necessariis, removetur etiam
effectum. v. c. Si instrumenta sunt absolute
necessaria, non secundum quid & arbitraria;
 hinc etiam si culicem est Instrumentum eden-
 di vel porius secandi, non tamen est simple-
 citer necessarium, sed tantum secundum quid,
 unde illo remoto non propterea removetur
 actus, edendi.

CAP. III.

De

MATERIA & FORMA.

MATERIA est causa interna ex quâ
 res est: ut, ex farina panis, ex semine planta,
 è corio calceus, ex are statua. Estq; sensi-
 lis vel intelligibilis.

SENSILIS est, ex quâ materiatur
 corporeum constat. Estq; vel. Imma-

quia in materiatur sensu inordinato

nens, quæ actu manet in materiato: ut, aurum poculi aurei. aurum & argentum idoli. lana lanei panni. arboris materia lignum.

Transiens, ex quâ essentialiter mutata materiatur constat: ut, ex ovo fit pullus. ex semine transmutato nascitur animal. ex vino & cerevisiâ fit acetum. e sanguine generatur caro.

INTELLIGIBILIS est, ex quâ materiatur incorporeum constat: ut orationis materia sunt dictiones. Syllogismi materia tres propositiones. sic intelligibilem materiam habent res Mathematicæ: triangulum, quadrangulum, rhombus, rhomboides.

Nota: Materia alia est productionis seu generationis, ex quâ materiatur est constitutum; sic Mundus non habet materiam productionis, cum ex nihilo sit creatus, juxta versiculum: Materiam noli querere, nulla inveniit. habet tamen materiam compositionis, b. e. habet materiam coëxistentem ex quâ compositus est; vel remotam, ut rudem & indigestam molem: vel propinquam, ut Cælum, Terram, Elementa.

CANONES.

1. Si materia est, materiatum esse potest, & contra, scilicet: Physicè & ordinariè,
 DEUS enim qui non est alligatus ad causas secundas, hinc est eximendus potest namque aliquid absque præexistente materia condere. *medica potest n. a. ex facili est in Phil*
 ordinariè valet: ut, habeo farinam cum aqua, ergo possum pinsere panes. Sutor habet corium, ergo potest consuere calceos. Faber non habet ferrum, ergo non potest cudere seram, clavum &c.

2. Cui tribuitur Materia, eidem etiam partes & proprietates materiæ tribuuntur, & contra: ut, Angeli non habent corpus, ergo nec carnem & ossa, nec ire, nec dormire, nec vigilare possunt. anima non sunt constata ex elementis, ergo nec corruptioni obnoxia. Vas hoc est vitreum, ergo fragile, v. c. 1.
De materia sensili, non intelligibili;
 sic dictionibus, quæ sunt materia orationibus, propositionibus, quæ sunt materia Syllogismi, proprietates materia non possunt assignari; non enim vel extensio, vel positio partium extra partes, divisibilitas, & mensurabilitas, in propriè conveniunt. 2. Non
 tam

tam de transeunte, quam permanente.
Sic sanguis est materia carnis, non tamen illius proprietates utputa diffuere, rubere &c. huic conveniunt; cum sit materia transiens. Ita nives antiquæ & in glaciem indurate, dicuntur materia chrysalidis, nempe transiens; proprietates autem nivis non competunt chrysalidi, hac enim non, seu nix, ad ignem liquefit.

FORMA est causa interna, per quam res est id quod est: ut, anima rationalis est forma hominis. anima equina forma equi. canina canis. felina felis. leonina leonis.

I. Forma est vel INTERNA seu essentialis, quæ ipsam rei essentiam constituit; seu quæ dat esse rei: ut, rationale in homine. huiusmodi formis constant omnia corpora naturalia, quamvis earum notitia accurata, nos maximam partem fugiat lateatque. Hæc est vel:

Generica, quæ multis speciebus competit & dat illis esse generale; ut, anima vegetans & sentiens competit homini & bruto.

Vel Specifica, quæ multis individuis competit, & speciei suum largitur esse: ut, *anima rationalis homini*; quæ multis individuis *Ciceroni, Alexandro, Petro, Paulo*. communis est. tali specificâ formâ gaudent omnes *Species mundi*.

Vel Singularis. seu *numerica* & *individui-fica*, est, quæ incommunicabilis est (sc. cōmunicatione κατὰ μεθεξιν, seu essentialem participationem) & certi individui propria, ut, *forma hujus Laurentii, Abrahami, Isaaci, Jacobi, Davidis*.

Vel EXTERNA seu *Accidentalis* quæ formato non est essentialis, sed extranea; seu quæ dat esse accidentale; ut, *Musica est forma accidentalis Musici; Philosophia forma Philosophi. Medicina Medici. Mathematica Mathematici. Methodica dispositio Præceptorum, forma Artis*.

2. Forma est vel TOTALIS & *ad-aquata* formato; ut, *anima rationalis, hominis. anima lupina lupi. anima ursina ursi. vel PARTIALIS*, forma alicujus partis: ut, *forma oculi, auris, capitis, manuum, pedum, digitorum*.

3. For.

3. Forma est vel NATURALIS, quæ à naturâ inest. ut, *forma Cœli, Stellarum, Arborum, Metallorum, Animalium, &c.* vel ARTIFICIALIS, quæ ab arte proficiscitur: ut *figura statuae, scamni, mensæ, cistæ, lecti, capæ.*

4. Forma est vel MATERIALIS, vel IMMATERIALIS; illa extra materiam existere non potest; hæc vero potest existere extra materiam; sic sola anima rationalis est forma immaterialis, reliquæ omnes materiales.

CANONES.

1. Posito forma essentiali in materia benè disposita, ponitur res ipsa & contra: ut *equus habet animam sentientem, ergo est animal. arbor non habet animam sentientem, ergo non est animal.*

Nota: Notanter dicitur in canone: posita forma in materiâ benè disposita, poni rem ipsam; unde quavis in utero materno, post factam conceptionem, ponatur anima hominis per traducem propagata, non tamen statim ponitur homo perfectus, cum membra ex materia præsevi sint etiamnum efformanda.

2. Unius rei unica tantum forma
 est essentialis & specifica. v. c. de forma
 totali, non subordinata: sic hominis forma
 est dominatrix specifica est rationalitas: licet ocu-
 lus, aures, manus, nares, pedes &c. habeant
 inter se formas partiales plures. ita in ani-
 matis est forma mixti, forma videntis, tan-
 quam subordinata. & accidentalis quales
 formae ab homine cum cibo, potu, medica-
 mentis, aëre, aliisque modis assumuntur.

3. Forma dat esse rei, distingvi &
 operari; Sic forma hominis cum dat unio-
 nem animae cum corpore, dat esse hominis;
 dat distinctionem hominis ab aliis rebus,
 dat item operationes proprias, potentiam sc.
 intelligendi, volendi, ridendi, loquendi.

4. Forma specifica non tollit gene-
 ricam, sed eam praesupponit: non enim
 sequitur, sentit: & non vivit. sic forma cor-
 poris humani non tollit formam mixti; rati-
 onale in homine non tollit animalitatem sentiens.

CAP. IV.

DE FINE.

FINIS est causa externa propter
 quam (cujus gratia) res (finitum) est;

E

ut

ut: bene differere *Dialectica*; *Studiorum finis* est eruditio. *nutrire corpus* est finis cibi.

1. Finis est vel PRINCIPALIS, qui primario ab efficiente intenditur: ut *procreatio sobolis* est finis *conjugii principalis*. *Bellicis finis principalis* est pax,

Vel MINUS PRINCIPALIS, qui secundo ab efficiente intenditur: ut *solatium vite*, *vitatio pravarum cupiditatum*, *mutuum adiutorium* *mutua cohabitatio*, sunt *fines conjugii minus principales*. *minus principalis finis belli* est victoria.

2. Finis est vel ULTIMUS, ad quem reliqui fines ordinantur, estque vel absolute seu simpliciter talis; ut: *gloria DEI finis totius universi*. vel secundum quid & in suo genere, ut: *benè differere in Logica*. *benè loqui in grammatica*. *sanitas* est finis ultimus eorum quæ pertinent ad *Artem Medicam*.

INTERMEDIUS aliàs subordinatus, qui ad ulteriorem finem ordinatur, ut: *expulsio pravorum humorum* est finis *Medicæ Artis*. sic *fines intermedii Logicæ*, sunt *argumenta invenire* & *de inventis judicare*

care, bene declinare & conjugare in Grammatica.

3. Finis est vel PER SE, ad quem finitum sua natura ordinatur; sic *finis divitiarum est sustentatio vite. jurisprudentie finis per se, est administratio iustitie. Logice cognoscere verum.* vel PER ACCIDENS; ad quem finitum ex ordinatione quadam extrinseca destinatur: sic *divitiarum finis est luxuria. jurisprudentie finis per accidens est amplificatio divitiarum. Logice decipere & fallere.*

Finis est vel COMMUNIS, qui pluribus rebus convenit. vel PROPRIUS, qui unius rei finis est; sic *perfectio hominis est communis finis Logice. docere est finis omnium artium & disciplinarum. Logice proprius bene differendo cognoscere veritatem. Rhetorices bene dicendo persuadere.*

5. Finis est vel INTERNUS, qui ipsam rei naturam sequitur, estque semper in potestate efficientis.

Vel EXTERNUS, qui convenit rei per naturam, ex illa tamen sine accessu alicujus extranei non resultat, adeo ut

eò læpe excidat. sic internus finis Rhetorica est bene dicere. finis artis Architectonica est ipsa forma domus, siue aptitudo inhabitandi, qua domus apta nata est ut inhabitari possit. Externus Rhetoricae est persuadere. sic finis Architectonica est inhabitatio domus, vel conservatio supellestilis.

Nota: Plures divisiones finis cui videre volupe fuerit, adcat Commentaria maiora, & Metaphysica & Logica; nos brevitatis ergo tas hic omittimus

CANONES.

Posito fine ponuntur media ad finem.
Et contra: sublato fine (principali) tolluntur & destinata; scilicet formaliter, non semper materialiter & quoad rem. scilicet per se ordinata. ut si vis vita eterna poni, via tibi Christus est; si Christum auferas, vitam eternam indipisci non potis es. unde non valet canon de mediis per accidens ad finem ducentibus; sic Magistratus vult bonas leges (finem) nec tamen malos mores (media) quia hi sunt saltem media per accidens, non verò per se; ita potest tolli
sitis

fitis (finis potus;) non tamen sequitur statim
tollit ipsum potum (medium) siquidem sine
sublato tolluntur media formaliter & quoad
relationem; non vero necessario, materialiter
& quoad rem.

2. Unius rei possunt esse plures fi-
nes sed subordinati; & finis principalis
non tollit minus principalem: ut *finis*
studiorum sunt sustentatio vite, consolatio Pa-
rentum, edificatio Ecclesiæ & Reipublicæ &
demum gloria DEI. non ergo valet con-
sequentia: Doctor Ecclesiæ debet docere ut
gloriam DEI illustret, quæ (finis principalis)
E. non debet accipere stipendium (minus princi-
palis) Uxor ducenda est procreanda sobolis
gratia, Ergo uxor Seni ducenda non est.

3. Propter quod unum quodque tale
est, illud magis tale est, V. C. sc. Pre-
dicatum utrique insit & quidem uni pro-
pter alterum; Æternus Pater nos diligit
propter Filium, ergo Filium, magis diligit,
non ergo valet: Aër est calidus propter Solem,
ergo Sol est magis calidus; siquidem calor Soli
subiectivè non inest: predicatum autem debet
utrique inesse.

tivis; ut: ille appetit vetulam propter pecuniam, E. pecuniam magis appetit. ille propter eruditionem, vigilas, aliosq; labores expetit E. eruditionem magis expetit.

4. Cujus finis ordinatus bonus est, idipsum etiam bonum censetur; nisi aliquid obstat & impediat. v. c. de mediis legitimis; ut: fines studiorum sunt boni; E. ipse artes bonæ erunt. Non ergo valet: Pauperibus elargiri eleemosynam est finis bonus, E. etiam furtum hoc fine susceptum est bonum; siquidem hic finis non est ordinatus, legitimis enim mediis non acquiritur.

5. Omnis finis habet rationem boni, sive revera; sic de DEO perpetuò verum est, ipsum esse summè bonum, nam uti ratione causæ summè bonus est, ita etiam ratione ultimi finis, summè bonus censendus est. sive apparenter; sic finis Furis est furtum; Adulteri adulterium, qui fines sunt boni saltè apparenter,

CAP. V.

DE EFFECTO.

EFFECTUM est argumentum artificiale, quod vi dependentiæ à causâ, the-
ma

ma ut causatum arguit. & quatenus ut
causatum consideratur, est principiatum
quod à causis suum esse habet.

Nota: Definitio prior est notionalis,
νοηματικὴ atq; Logica; posterior verò *πραγμα-
τικὴ* & realis, quæ huc non nisi per accidens
& ex occasione pertinet.

Causatum pro numero Causarum
est quadruplex.

Effectum efficientis, seu Specialiter sic di-
ctum, quod à causa efficiente existit.
ut: creatio mundi à DEO. avertere à veritate
est effectum Diaboli. mentiri coram Spiritu
Sancto est Anania.

Materiatum, quod à materia existit;
ut: gladius ex ferro. Regia Solis ex ebore
& argento. Eva è costa Adami. vestis è panno.

Formatum, quod à causâ formali existit;
ut homo effectum formatum anime rationalis.
virtus effectum actionis honesta. Ars
effectum Methodica dispositionis præce-
ptorum.

Finitum, quod ad causam finalem or-
dinatum est, ut navigatio ad lucrum. ci-
bus ad nutriendum corpus. castigatio ad di-

sciplinam. Christi in mundum adventus ad peccatores salvandos.

CANONES.

1. Posito Effecto, necesse est causam vel esse, vel fuisse; ut: est domus, Ergo & materia, ex qua constat. qui habent effecta vera & salvifica fidei, habent etiam veram fidem; at infantes &c. ergo. major fundatur in canone. Minor probatur, quia regenerantur, justificantur, placent DEO, & salvantur, Job. 3. 5. Tit 3. 5. Matth. 19. 14. Heb. 11. 3. Job. 5. 19. Rom. 3. ~~284~~

2. Cui convenit effectus, eidem & causa convenit & contra, ut ille tribuit unicuique quod suum est, ergo justitia praeditus est; ille cuncta absorbet, ergo prodigus est. v. c. scil. de effectu proprio, per se & principali; non communi, accidentali, instrumentali & partiali. Non ergo valet consequentia: indignis In Sacra Coena convenit causa, corpus & sanguis Christi, non tamen effectum, usus scil. salutaris. Nam convenit indignis effectus ratione oblationis, non applicationis; cum ad hanc requiratur

ne quis beneficia in Sacra Cœna oblata
malitiosè & ex proposito rejiciat.

3. Cujus effectus bonus est, illud
non potest esse toto genere malum &
contra: cujus effectus malus est: &c.
ut: eruditio est honesta E. & Schola. Fruges
ex agro non nascuntur bonæ, E. nec fru-
ctus bonus est. valet canon de effectu
quatenus à causâ procedit. Non E. se-
quitur diabolus est malus; DEUS autem
causa Diaboli, absolutè bonus est; Ergò. cum
diabolus quia malus est, non procedat
à DEO.

4. Nihil est in effectu quod non
prius existit in causâ: vel, nullus effe-
ctus excedit virtutem suæ causæ. ca-
lidas aquæ proficiscitur ab igne. E. aqua
non est magis calida quam ignis. v. c. de
efficiente, & quidem principali, non
instrumentali, non igitur valet obiectio:
calor est causa ignis; & semen causa prolis,
& tamen hæ causæ sunt ignobiliores suis ef-
fectis. nam causæ hæ sunt tantum in-
strumentales, non verò principales 2.
de Attribulis essentialibus. non acciden-

talibus; Ita Filius quandoque est Nobilis, Princeps, Rex, Ecclesie Doctor, Professor, &c. Parens vero non item, cum hæc non sint essentialia, sed accidentalia & personalia tantum attributa.

CAP. VI.

De

SUBJECTO ET ADJUNCTO.

SUBJECTUM est argumentum artificiale, quod vi subjectionis Thema ut adjunctum arguit. Et quatenus realiter consideratur, est Ens respectivum cui aliquid adjungitur, quod non ingreditur ejus essentiam; ut: *homo est subjectum doctrine Mensa est subjectum librorum mensa impositorum Substantia est subjectum accidentium.*

Subjectum est

i. Recipiens vel Occupans. RECIPIENS est quod adjunctum recipit. Estque vel Inherentia, seu in se, cui adjunctum inhæret, seu intrinsecum est; ut *Homo est subjectum scientie, doctrine, ignorantia, virtutis, vitii. Corpus subjectum pulcritudini*

nis, deformitatis, sanitatis, morborum. Vel Adhærentiæ, seu ad se, cui adjunctum adhæret, seu extrinsecum est, vel adiacendo vel circumstando: sic Homo est subiectum paupertatis, divitiarum, honoris, vestitus. Dives subiectum multorum amicorum. Locus subiectum rei locatæ. Cælum est subiectum stellarum. Aër volucrum. urbs civium. Pratum fœni.

OCCUPANS (*alias obiectum, subiectum occupationis, item materia circa quàm*) circa quod adjunctum occupatur; ut color est obiectum visus. agri, fundi, vineæ &c. sunt obiecta litigantium. res virtutibus & artibus propositæ, virtutum & artium sunt obiecta. sic res circa quas occupamur, sunt obiecta nostra: juxta illud:

*Navis de ventis, de tauris narrat Arator,
enumerat Miles vulnera, Pastor oves.*

2. Subiectum est vel PROPRIUM, quod cum adjuncto æquè latè patet, vel COMMUNE seu inadæquatum, quod non æquè latè patet cum adjuncto;

ut corpus est Subjectum proprium quantitat-
 tis, cælum commune; sic homo est Subjectum
 proprium risibilitatis, ovis balatus, canis la-
 tratus; equus hinnitus. sic paries & cygnus
 sunt Subjectum commune albedinis. Æthiops
 & corvus nigredinis.

NB. De Subjecto occupante seu objecto, sic
 valet objectum proprium gustus est sapor; o-
 dor olfactus; lux & color visus; sonus au-
 ditus. Magnitudo verò est objectum commune
 & visus & auditus; sic motus, quantitas &c.
 sunt objectum commune sensuum.

3. Subjectum est vel TOTALE, vel PARTIALE.

Nota: etsi hæc divisio Subjecti possit quoque
 intelligi de Subjecto inhesionis V. G. Subjectum
 Philosophiæ, vel aliûs alicujus disciplina,
 Totale est homo; partiale vero est intellectus
 & anima. potissimum tamen frequentatur in
 discriminandis Subjectis occupantibus seu
 objectis. Sic Physicæ objectum totale est corpus
 naturale, partiale, Cælum, homo. sic Metaphysicæ
 objectum totale est Ens, quatenus Ens; partiale
 verò unitas, bonitas, substantia, accidens.

Nota: Objectum partiale in disciplinis si
 sit nobilissima pars objecti Totalis, appellatur
 objectum perfectionis: E. G. Ens reale in

Logi-

Logica dicitur subiectum perfectionis. Spiritus infinitus in Pneumatica. Substantia in Metaphysica. Homo in Physica.

4. Subiectum est vel PRIMARIUM, cui adjunctum, primario, vel SECUNDARIUM, cui secundario Adjunctum competit: ut, *DEUS est subj. Primarium veritatis, bonitatis perfectionis, sapientie. Creatura secundarium.*

NB. De subiecto occupante sic valet: *Logice subiectum primarium sunt res; verba secundarium. Libri sacri sunt obiectum primarium veri Christiani, libri autem profani secundarium.*

5. Subiectum est vel ABSOLUTUM cui simpliciter, vel LIMITATUM cui adjunctum cum restrictione tribuitur. sic *lac, creta, Cygnus sunt subj. Absolutum albedinis & Aethiops limitatum. sic Corpus respectu quantitatis est subiectum absolutum. homo est subiectum limitatum immortalitatis, quae ei post lapsum tantum secundum animam competit.*

Nota: de subiecto occupante sic procedit: *Corpus naturale est obiectum Physice non absolutum,*

lutum sed limitatum, quatenus sc: est naturale. Ens est objectum Logica, non absolutum, sed limitatum, quatenus notionibus secundis substat.

CANONES

1. Posito Subjecto, necesse est poni adjuncta, scil: propria & essentialia; ut David est homo, ergo capax virtutis vel vitii; Alexander est homo, & gaudet potentia intelligendi, volendi, ridendi loquendi. non & valet Canon de Adjunctis contingentibus & communibus; unde nil sequitur: hic est homo, & habet eruditionem, virtutem, honorem, &c.

2. Idem Subjectum est capax contrariorum, sed diverso tempore & in gradibus remissis; Sic anima recipit a morem & odium, corpus recipit in se motum & quietem sic aqua tepida recipit, calorem simul & frigus, nempe in gradibus remissis. ita anima recipit scientiam & ignorantiam, gaudium & tristitiam, scil: tempore diverso.

ADJUNCTUM est argumentum Artificiale, quod propria vi prout subjecto adjungitur, illud ut Thema arguit

guit. Et quatenus realiter considera-
tur, est, quod alicui ita adiungitur ut
non ingrediatur ejus essentiam. Estq;

1. Vel RECEPTUM, quod a subje-
cto recipitur, idque vel *Internum*; quod
Subjecto inhæret; sic *eruditio, scientia,*
virtus, vitia sunt adjuncta interna anime,
Pulchritudo, sanitas, robur, deformitas, mor-
bis, adjuncta corporis. Vel Externum, quod
subjecto adhæret vel circumstat; sic *ve-*
stitus, divitia, paupertas sunt adjuncta ho-
minis, externa. premia virtutis. Huc per-
tinent *contentum, ut Cerenisia in dolio, vi-*
num in Cyatho, aqua in Spongia &c. *Res*
locata & tempus sc. extrinsecum, quod describi-
tur ad motum corporum cœlestium.

OCCUPATUM, quod circa obje-
ctum occupatur, sic *Jurisprudentia est*
adjunctum occupatum actuum civilium, quia
circa illos versatur. *Medicina est adjunct.*
occupatum morborum. *sensus exteriores sunt*
adjunctum occupatum qualitatum passibilium.

2. Adjunctum est vel PROPRIUM,
quod omni & soli subjecti semper, pri-
mo

mò, per se, necessario & adæquate inest; hujusmodi 4. recenseri solent: (α) quod soli speciei sed non omnibus individuis competit, ut esse Medicum, Astronomum, Heroicum bellatorem. (β) quod omnibus speciei individuis, sed non soli speciei competit. ut homini esse bipedem, viventem, videntem, audientem. (γ) Quod soli speciei & omnibus individuis competit, sed non semper. ut homini canescere, calvescere &c. (δ) quod soli speciei & omnibus individuis semper convenit, si non actu, tamen potentia, ut homini ridere, loqui, Horum 4. modorum Exempla sequentes continent versus:

Est Medicus, bipes, canescens deniq. ridens.

Est Heros, vivens, calvescens, nempe loquens &c.

COMMUNE est, quod pluribus subiectis pariter inest, ut albedo inest ligno & parieti; nigredo Æthiopi & Corvo Sic quantitas, qualitas, Locus & tempus sunt adjuncta communia omnium corporum naturalium.

3. Adjunctum est SEPARABILE, quod naturaliter à subjecto separari potest: ut calor ab aqua; notitia à mente; sanitas & morbus à corpore; virtutes & vitia ab homine.

vel INSEPARABILE, quod naturaliter separari non potest: ut, humiditas ab aqua; nigredo à corvo; cecitas à talpa; peccatum originale ab homine.

CANONES.

Posito adjuncto, necesse est præexistere subjectum: ut, in Cena Domini, est sapor panis, ergo etiam verus Panis. in Platone est Scientia, ergo & Anima. valet canon de subjecto & adjuncto consideratis relative, non ratione Entitatis absolutæ. unde posito comitatu (adjuncto) non statim ponitur Imperator ipse. nec positus vestibus, statim ponitur qui easdem induat; nec positus de vitis ponitur confestim homo. valet autem consequentia in singulis Exemplis, si res substrata considerentur relative atque exclusivè.

2. Unius adjuncti possunt esse plura subiecta: bonitas inest tum virginitati, tum

conjugio. non E valet consequentia: Virginitas est bona, E conjugium non est bonum, v.c. de Adjuncto uno secundum Speciem, non numerum; adjunctum namque proprium Speciei, plura habet subiecta numerica. v.g. risibilitas, quæ est adjunctum proprium hominis seu Speciei, pluribus inest subiectis individuis, seu numericis, ut Petro, Paulo, Alexandro, Davidi, Abrahamo, Isaaco, Jacobo.

3. Cui tribuitur adjunctum proprium, ei etiam ipsam essentiam tribui necesse est, & contra; ut Petrus potest ridere, E. est homo. Bucephalus non potest ridere E. non est homo. Spiritus Sanctus est omnipotens, omniscius &c E est verus Deus. Gentilium Dii non sunt omnipotentes, omniscii, E. non sunt verus DEUS. v.c. 1. de proprio in 4. modo & actu primo; sic humiditas, frigus, vis diffluendi, non possunt separari ab aqua, sc. quoad actum primum. ita quantitas à materia; risibilitas ab homine, non separantur.

4. Remoto tempore universaliter, remouetur res ipsa; ut, Homerus vixit ante conditam Romam, E. res Romanas non
de/cr.

descripsit. Tarquinius superbus dixit ante tempora Socratis, E. Socratis auditor non fuit.

CAP. VII.

De

ANTECEDENTIBUS & CONSEQUENTIBUS, CONNEXIS & RELATIS.

ANTECEDENS est argumentum artificiale, quod vi solius antecessoris consequens arguit; ut: febrim antecedunt horrores & lassitudo. Aratio precedit rationem.

CONSEQUENS est argumentum artificiale, quod vi consecutionis, antecedens arguit; ut: ultimam Decembris, sequitur prima Januarii. diem Solis, dies Luna. Prædicatio Verbi Divini & legitima administratio Sacramentorum, sunt consequentia Ecclesiam veram & orthodoxam monstrantia. Vita æterna est consequens bonorum operum, sicut etiam crucis & calamitatis. Heb. 12. Act: 14. Utrumque est necessarium, ut post auroram sit dies; ex flore sit fructus; conceptio antecedit partum; infantia ætatem juvenilem; crepusculum noctem. Vel Contin.

gens. ut vulneratio sequitur ebrietatem. serenitas lunam albam. serotina pluvia matutinum ruborem. invidia honorem.

CANONES.

1. Posito vel negato Antecedente, ponitur vel negatur consequens; ut, cras erit serenum, quia rubicundum est caelum, Matth. 16. v. consequentia: ab antecedente necessario, necessario; haec mulier concepit, E. pariet. hodie est dies Luna, E. cras erit dies Martis. nondum est aurora, E. nec dies. nondum est crepusculum, E. nec nox. à contingente contingenter. Ille ebrius fuit, E. vulneratus est. Luna est pallida, E. pluit. rubicunda, E. flat. est alba, E. serenat. est superbus. E. est stultus.

2. Posito consequente, ponitur antecedens. scil: Necessarium necessario. haec mulier est enixa partum, E. antea concepit. arbores tulerunt fructus, E. antea floruerunt. hodie est dies Martis, E. heri fuit fuit dies Luna. Contingens contingenter: homines huic invident, ergo est in honore vel aestimio. vulnerabit alium, ergo ebrius fuit.

CON.

CONNEXA seu concomitantia, sunt Argumenta artificialia, quorum unum alterum vi solius connexionis, sine ulla à se invicem dependentia, aut consecutione arguit: ut fortitudo & dulcedo in uno subiecto. facultas intelligendi & volendi in homine, item potentia ridendi & flendi.

Connexa sunt vel necessaria; ut potentia ridendi & loquendi; facultas dormiendi & vigilandi. vel Contringentia: ut: doctrina & probitas, caput Brachia & pedes; flavedo & dulcedo in eodem subiecto.

CANONES,

I. Posito uno connexorum necessario, ponitur & alterum; & affirmato uno, negatur alterum. E. gr: filius Dei est aternus, E. & infinitus. Planta non habet potentiam vigilandi, E. nec dormiendi. Canis non habet potentiam loquendi, E. nec ridendi.

Nota: in connexis contingentibus non est firma sequela; unde non valet: Hic homo habet crispas capillos, E. est acuti ingenii. est saluus, E. callidus. est crine ruber, E. est dubia fidei. Non est exporrecta frontis, E. non est vividi ingenii.

2. Quod

2. Quod connexum est uni connexo-
rum, id etiam connexum est alteri,
ut: *Christus natus est tempore Augusti, ergo*
& tempore Herodis. quia Aristoteles erat con-
temporaneus Alexandro Magi & Alexander
M: Dario: sequitur quod Aristoteles quoque
Dario fuit coetaneus.

3. Quod nondum existit, non potest
alteri connexum esse; ut, *Pythagoras tem-*
pore Numae nondum natus fuit, ergo Numa
Pythagoram docentem non potuit audire. Huc
pertinet argumentum Iudeorum Job. 8. qui
Christum negabant vidisse Abraham eo quod
50 nondum esset annos natus; quos tamen
egregie ibidem refutat Salvator.

RELATA sunt Argumenta artifici-
alia, quorum unum alterum ut thema
vi solius relationis arguit. Et quate-
nus realiter considerantur, sunt Entia
quorum unum pendet è mutua alteri-
us affectione, ut: *sum tuus Pater, tu igitur*
es filius meus. sum tuus Dominus, ergo
tu meus servus.

Nota: Relatio, de qua hic sermo est, lon-
gè latius patet quam ea, de qua egimus in

Præ-

*Prædicam: Relationis; ibi namq; tantum de iis
Relatis erat agendum, quæ in prædi-
camentis collocari apta nata sunt; hic verò
attenditur Relatio non tantum ea, quæ voluitur
inter duo Entia, sed & inter modos Entis,
imò & inter Entia ficta & relationis; argu-
menta namq; Logica tam generalia esse debent.*

CAP. VIII.

De

ARGUMENTIS DISSENTANEIS,
DISSENTANEA sunt argumenta
Artificialia, quæ se invicem arguunt dis-
sentiendo. Realiter autem considerata,
sunt res à se invicem dissentientes,

Enunciantur autem omnia Dissenta-
nea negando, sicut consentanea affir-
mando. e.g. lapis non est homo. Cæcus non
videt. Albus non est niger. Pater non est
filius. est lapis, ergò non est Asinus.

Suntq; **DIVERSA** vel **OPPOSITA.**

DIVERSA sunt argumenta Dis-
sentanea, quorum unum alterum ut the-
ma, vi levissimæ dissensionis arguit;
ut: quamquam Petrus non est doctus, est

tamen dives. Et quatenus Realiter considerantur, sunt res à se invicem Dissidentes, ut iis per naturam repugnet consentire. Exempla Diversorum, pleraque his notis enunciari possunt: non hoc, sed illud, quamquam, tamen, cum tamen, etsi, tamen, & præterquam, si non hoc, at illud, non alibi, at hic. Notandum est: notas illas contingentes esse, neq; semper, sed ut plurimum solum indicare diversa. Canon autem: ubi nota est, ibi est res notata; cum proportionē hac verus est: ubi est nota necessaria, ibi est res notata necessario, ubi est nota contingens, ibi est res notata contingentèr, & saltem ut plurimum.

OPPOSITA sunt Argumenta dissidentanea, quorum unum alterum ut Thema, vi naturalis repugnantiae arguit. opposita realiter considerata, sunt res quæ ita a se invicem dissentiunt, ut iis per naturam consentire repugnet.

Opposita sunt Disparata, aut Contraria. DISPARATA sunt, quorum unum multis pariter opponitur, ut: 1 species ejus

eiusdem generis, ut homo, equus, canis, lupus, leo, urus. 2. Individua cum substantiarum, tum accidentium; Alexander, Petrus, Paulus. Grammatica Schmidii, Philippi, Reyheri. Logica Aristotelis. Rami, Spensippi. 3. ea quæ sunt sub distinctis gradibus, ut lapis, linca, virtus. arbor superficies, vitium. 4. ea quæ sunt sub nullo, genere, ut Deus, summa genera: Substantia. Quantitas. Qualitas. Relatio &c. Differentiæ: rationalitas, bestialitas. Privationes: cecitas, surditas, claudicatio, paupertas.

CANONES.

1. Opposita non possunt attribui 1. eidem, hoc est de uno numero eodemque subiecto prædicari: sic rationale & irrationale, non possunt tribui eidem animalis speciei vid: homini; sed diversis speciebus animalis, nempe homini & bestie tribui possunt. 2. Secundum idem, h. e. secundum easdem partes, & eandem naturam; sic Christus non est finitus & infinitus, secundum unam eandemque naturam, sed secundum

dum diversas; finitus secundum humani-
 tatem, infinitus verò secundum divi-
 nitatem. 3. ad idem, hoc est eodem re-
spectu & modo: sic vinum dicitur frigi-
dum & calidum, juxta versum: frigidus &
calidus, calefio, & reddo calorem; sed hoc fit
diverso respectu: nam frigidum dicitur for-
maliter, calidum verò effective. 4. eodem
tempore, non diverso; sic rectè dico:
Pompejus est victor, & non est victor, di-
 verso enim tempore utrumque fuit.
v.c.i. de oppositis in gradibus excellenti-
bus, non remissis; sic in aqua tepida est
calor & frigus, sed in gradibus remissis. 2.
Si hæ notæ veræ oppositionis junctim
& simul, non seorsim sumantur, sic ho-
mo est corruptibilis & incorruptibilis, corru-
ptibilis in hac vita, incorruptibilis post resur-
rectionem; fit igitur id diverso respectu. Ita
 Christus Matth 10. dixit Apostolis: in viam
 Gentium ne abieritis; id enim debuit fieri ante
 Christi resurrectionem; at idem illis dixit Marc.
 16: ite in universum orbem Terrarum &c.
 hoc enim fieri debuit post resurrectionem.
 3. Notæ hæ sint veræ non appa-
 rentes

rentes; sic Apostoli dicuntur pauperes & tamen omnia possidentes; sed vera nota est diversus respectus; sunt quidem pauperes quoad bona fortuna, sunt divites quoad spiritualia.

2. Posito uno oppositorum, necessario removetur alterum. v.c. si leges vere oppositionis observentur; Bucephalus est equus, ergo non est lapis, truncus, corvus. Isaacus est Jacobi Pater, ergo non est ejus filius. Bartimeus est cæcus, ergo non habet visum. Non verò præcedit hic canon reciproce: negato uno oppositorum, affirmatur reliquum: nisi de contrariis immediatis & nisi opposita ad duo extrema redacta fuerint, ac subiectum sumatur capax alterius contrarii; Johannes est coinquinatus vitio, ergo non est virtute præditus. Non est bellum, ergo pax. non videt, ergo est cæcus. non est sanus, ergo est ager. non est dives, ergo pauper.

3. Omnis oppositio fieri debet juxta differentias quibus opposita dissident, non juxta genus aut communia accidentia. differentia autem quibus dissident, sunt: differentia specifica: homo est
animæ

animal rationale, ergo Bestia non est animal rationale. Forma, essentia propria: ut, homo habet animam rationalem, ergo non bestia, quia homo & bestia sunt opposita. adjuncta propria & Essentialia. homo gaudet potentia loquendi & ridendi, ergo bestia non. Non itaque vera est oppositio in iis quæ utriusque oppositorum insunt, ut: virginitas est bona, ergo conjugium non est bonum. calor est qualitas, ergo frigiditas non est qualitas. Virtus est habitus, ergo vitium non est habitus. Pater est bonus, ergo filius non est bonus. Dialectica est Ars, ergo Grammatica non est Ars; oppositio namque in hisce exemplis fit secundum Communia accidentia.

4. Affirmato Disparatorum uno, tolluntur reliqua, ut: *Plato est homo, ergo non est Asinus, non Leo, non Arbor. v. c. i. de Disparatis in abstracto, est arbor, ergo non Metallum, non minerale medium, non animal &c. non concreto: non ergo valet consequentia: est Theologus, ergo non Philosophus, est Mathematicus, ergo non Logicus, est Sapiens ergo non Fortis. 2. si Disparata*

rata ponuntur in propositionibus loco
prædicati, tanquam partes principales,
non vero tanquam determinationes:
non igitur valet cons: Civis hic possidet domum,
ergo non possidet agrum vestem &c. DEUS
misi Apostolos, ergo non Prophetas, Doctores,
Ecclesie ministros. At non contra; nam

5. Negato Disparatorum uno, neces-
se est affirmari unum ex reliquis, ut,
non est asinus, ergo vel homo vel leo &c.
non valet consequentia nisi fiat enu-
meratio omnium Disparatorum reli-
quorum.

6. Disparatum de Disparato regu-
laritèr affirmando prædicari non po-
test; v. c. de prædicatione regulari, per se
& propria, non irregulari, per accidens,
& inusitata, cujusmodi prædicationes
sunt: Germen. Davidus est Jehovah. Verbum
est caro. Panis Eucharisticus est corpus Christi.
Vinum est sanguis Christi, prædicatione per ac-
cidens est: altum est dulce; cuprum est in-
auratum; rubrum est fluidum. figurata est: ut
Herodes est vulpes, præcium est ridens, planta
est sitiens, sic falsi Doctores nominantur lupi
rapaces, canes muti. itaque;

QVO-

Quoties Disparatum de Disparato
affirmativè enunciatur, necesse est al-
terum propriè, alterum tropicè accipi.
excipe tamen prædicationes inusita-
tas De Cristo, ut homo est Deus, Deus
est homo. Deus proprio sanguine acquisivit
sibi Ecclesiam. DEUS est mortuus. DEUS
est passus.

CAP. IX.

De

CONTRARIIS.

CONTRARIA sunt opposita, quorum
unum uni tantum opponitur, ut al-
bedo & nigredo. virtus & vitium. calor &
frigus. cæcitas & visus. suntque duplicia;
Affirmantia & Negantia.

AFFIRMANTIA sunt, quorum u-
trumque significat rem veram in mun-
do existentem, qualia sunt Relativè op-
posita & Adversa.

RELATIVE OPPOSITA sunt, quo-
rum unum alteri secundum essentiam
respectivam opponitur, ut Dominus &
servus. uxor & maritus. Præceptor & disci-
pulus. emptor & venditor. Hospes & Hospes.

Nota

Nota: Relata & relativè opposita materialiter & quoad terminos coincidunt; formaliter verò affectione arguendi consentanea & Dissentanea, differunt: E. g. sum tuus Praeceptor, E. tu es meus Discipulus. sum tuus Dominus, ergo tu meus servus. Sunt argumenta relata. Ast cum dico: ego tibi hanc domum locavi, ergo eam non conduxisti. sum tuus Pater, ergo non tuus filius; sunt relativè opposita.

ADVERSA sunt quorum unum alteri e regione absolutè opponitur, ut; virtus & vitium. sapientia & stultitia. Bellum & pax. spiritus & caro. libertas & servitus. fides & incredulitas.

CANONES.

I. Contrariorum uno in natura existente, non necessario alterum existit; ut, possit esse pax, licet nusquam daretur bellum. V. C. de exemplis contrariorum absolutè consideratis.

Item. Si unum Contrariorum sit, necesse est alterum esse; sc: vi relationis quâ opponuntur, vel sunt contraria; unde liquidò constat: Regulam hanc intelligendam esse, non de contrariis materialiter, sed formaliter.

maliter sumptis. b. e. non de rebus quatenus
 nus ut res considerantur, sed quatenus sunt
 Argumenta contraria.

2. Contrariorum sunt contrariæ (a)
causæ. temperantia firmat valetudinem, ergo
 intemperantia corrumpit. nigredo congregat
 visum, ergo albedo disgregat. (β) Effectus. pax
 confirmat Rempublicam, ergo bellum destruit.
 (γ) Proprietates. Pij placent DEO, ergo
 impii displicent. calor solvit, ergo frigus unit.
 (δ) subjecta proxima: sic subjectum calo-
 ris est ignis, frigoris aqua. (ε) Defini-
tiones: Virtus moralis est habitus electivus,
 consistens in rect. ¹ legi Divina consenta-
 nea; ergo vitium ² avocata atq; aberratio
 a lege. intelli ^{1.} causas proximas
& immediatas. sic actio crebra est causa
 virtutis & vitij, sed remota & mediata. 2. cau-
 sas per se, sic: Balnea, Vina, Venus corrup-
 punt corpora nostra.

Restituunt eadem Balnea, Vina, Venus.
 prius fit per accidens, posterius fit per se.
 3. causas uno & eodem modo se habentes;
 Ita caus. Voluntaria potest producere contra-
 rios effectus, quia alio atq; alio modo se habet.

(β) in:

(β) Intellige effectus per se. Sic idem Medicus potest sanare & interficere egrotum; prius facit per se, posterius per accidens. (γ) Sic Virtutis proprium est conscientia tranquillitas. Vitii mala conscientia. (δ) Intellige i. in gradibus excellentibus, non remissis. ita aqua sibi relictā frigescit. ignis solutus calefacit. 2. in eadem subiecti parte; Sic intellectus non potest recipere scientiam, & ignorantiam rei eiusdem. eodem tempore, ita anima non potest simul recipere amorem & odium, letitiam & tristitiam. 3. eodem respectu; sic Christus est Dominus Davidis & filius Davidis Psal. no. scil. diverso respectu. 4. Realia & materialia, non intentionalia & spiritualia; sic species albedinis & nigredinis possunt simul recipi in oculo. (ε) intellige definitiones totales & adæquatas, non partiales & inadæquatas. sic partiales definitiones sunt, cum dico: Virtus est habitus, vitium est habitus. Grammatica est Ars. Logica est Ars.

3. Contraria sunt contrariorum consequentia. v. c. i. de contrariis per se.

ut: sapere est pulcrum, ergò desipere est turpe.
 virtus est expetenda, ergo vitium est fugien-
 dum. 2. de contrariis perfectis & in
gradu pari; non impari. non ergo valet:
 mala opera damnant, ergo bona opera salvant.
 siquidem illa sunt perfectè mala & sunt no-
 stra; hæc vero sunt imperfectè bona, cum
 plurima ad bonitatem requisita ipsis desint.
 3. de consequentibus propriis, non com-
munibus; non ergo valet: ignis est elemen-
 tum, ergo aqua non. homo sentit, ergo bestia
 non sentit. dulcis sapor est bonus. ergo ama-
 rus sapor non est bonus; nam conse-
 quentia hæc non sunt propria, sed commu-
 nia. & 4. propositio prior undè inter-
tur, debet esse reciproca; ut virtus con-
 sistit in mediocritate, ergò vitium non consi-
 stit. non verò valet: virtus est habitus, ergò
 vitium non est habitus. sed sic valet: homo
 est rationalis, homo est risibilis, ergò bestia
 non est rationalis, non est risibilis.

4. Contraria non possunt esse in eo-
dem subjecto; v. c. i. observatis veræ
oppositionis legibus. sic spiritus bonus &
 malus non sunt simul in eodem subjecto. item:

sc. fides
modo

fides & incredulitas. DEUS & Mammon.

2. de inesse actu, non potentia; nam potentia contraria in idem subiectum cadere possunt, nisi alterum naturâ inest; ita in ignem nunquam cadit frigus, cum ejus contrarium, nempe calor, eidem naturâ inest. 3. de contrariis perfectis & in grâdau excellenti, non de fractis, diminutis & remissis; ita aqua non potest esse summè calida & summè frigida, potest autem remissè esse frigida & calida, id est, tepida. 4. de contrariis realibus, non spiritalibus; ita album & nigrum sunt in oculo à quo recipiuntur. ita contraria etiam sunt in intellectu; nempe ratione specierum intelligibilium.

5. Relative opposita non habent medium. intellige medium positivum, non negativum; non enim datur qui partim sit Pater, partim sit Filius, eodem respectu. datur medium per negationem extremorum, ut inter Patrem & filium, potest esse medium, aurum, lapis, arbor &c. *alias participationes*

Nota: Medium positivum est de quo participat utrumque extremorum; ut, tempor inter

calorem & frigus. negativum vero, cui nullum extremorum competit: ut, spiritus inter calidum & frigidum. Ferrum, lignum, vitrum, inter Dominum & servum.

6. Destructo Relato, destruitur & Correlatum; hic non est Socer, ergo non habet Generum. Ludovicus senior Landgravius Hassie non est Pater, ergo non habet Filium. v. c. 1. de relatis secundum esse formale & relativum, non materiale & absolutum; sic mortuo Patre, Domino, Marito, Praeceptore, saepe sunt superstites: Filius, Servus, Uxor, Discipulus. 2. de relatis secundum esse, non secundum dici; ita posito objecto fidei, nempe Christo, non statim ponitur ipsa fides. posito scibili, non confestim ponitur scientia. posito colore, non statim ponitur visus; quia haec sunt Relata secundum dici.

7. De quocunque unum Relative oppositorum affirmatur, de eodem alterum verè negatur. v. c. 1. affirmative, non negative; non ergo sequitur: ille non est tuus Praeceptor: ergo est tuus discipulus. ille non est tuus Gener; ergo est tuus Socer; nam a negatione unius Relati, ad affirmam.

tionem alterius non v. c. nisi ponatur alter-
utrum relatorum subiecto convenire: ille non
est Rex, ergo est Subditus. ille non est Ecclesiæ
Pastor, ergo est Auditor. 2. Generales
veræ oppositionis leges observentur.
ita potest quis esse praeceptor & discipulus, cum
se ipsum erudit sed hoc sic ob diversam in-
tellectus agentis adroque docentis & pati-
entis, sive doctrinam recipientis considerationem
3. de relatis secundum rem, non ne-
cessario secundum nomen; ita secundum
nomen, non rem concluditur: ille est frater
tuus, ergo tu non es frater eius; cum secun-
dum rem esset concludendum: ille est frater
tuus, ergo tu non es frater ille, sed illius.

8. Adversa se mutuò pellunt ac de-
struunt. v. c. 1. de adversis in gradibus
excellentibus, non remissis; sic calor pellit
frigus. virtus destruit vitium. pax bellum.
amor odium. exempl: de gradibus remissis;
aqua tepida habet in se calorem & frigus.
ita quatuor elementa in corporibus mixtis,
cum sint refracta (scilicet ratione qualitatum)
se non invicem destruunt. 2. de expulsiōe,
cum effectivâ, tum formali; ita duo pun-

Et in diametro sibi opposita, se invicem expellunt formaliter, cum nunquam convenire possint.

9. Uno aduersorum affirmato, negatur alterum & contra; v. c. i. de gradibus excellentibus, non remissis, ita in temperamento corporis, una ex qualitatibus aduersis positâ, non removetur, sed ponitur altera; cum ibi sint in gradibus remissis, non excellenti. 2. de aduersis respectu debiti & habilis subjecti. non ergo valet consequentia: Actio Naturalis non est virtus, ergo est vitium; siquidem actio naturalis non est capax & habile subjectum horum aduersorum.

CONTRARIA NEGANTIA sunt, quorum unum ait vel ponit, alterum negat idem: suntque

Contradicentia & Privantia

CONTRADICENTIA sunt, quorum alterum negat ubique: ut homo, non homo, vivere, non vivere. si existeret vacuum, Ens esset non Ens, unum esset non unum, pars esset non pars; Ergo vacuum non existit.

Con-

Contradictio est vel:

1. AXIOMATICA seu *Critica*, quâ
 duo axiomata opponuntur; ut: homo est
 animal, homo non est animal. hic Christum
 diligit, hic Christum non diligit. hic verbum
 DEI audit. hic verbum DEI non audit. vel
TOPICA seu *terminorum simplicium*, quâ
 affirmatio negationem, vel negatio
 affirmationem arguit. ut vivere, non vi-
 vere. justus, non justus. temperans, non tem-
 perans. fortis, non fortis.

2. Contradictio est vel: EXPLICITA,
 quâ idem affirmatur vel negatur ex-
 pressè, ut arbor non arbor. lapis non la-
 pis. canis non canis. equus non equus.
 vel IMPLICITA, (*alias contradictio in adjecto*,
oppositum in Apposito dicta; item ανταρθεμενον
 εν προσκειμενω) quâ idem non expressè
 negatur, alterum tamen per alterum
 evertitur, ut atramentum rubrum. ferrum
 ligneum. stramen marmoreum. corpus incor-
 poreum. homo irrationalis.

Privantia sunt, quorum alterum negat
 in eo tantum subjecto, quod affirmati
 sua naturâ capax est: ut vita & mors.

visus & cæcitas. divitia & paupertas. audire & surdum esse. habere & perdere. Hic terminus affirmans dicitur habitus, negans privatio.

HABITUS est res positiva in subiecto habili & idoneo: ut *lux. audire. sobrium esse. videre in patria esse.*

PRIVATIO est rei positivæ absentia, in subiecto ad illam habendam apto, in quo vel jam ante fuit, vel inesse debuit: ut *tenebræ. surdum, ebrium, cæcum, in exilio esse.*

Nota: *Privatio hic loci designat absentiam rei positivæ in subiecto cui illa vel inerat vel inesse debuit. unde Infantes, nec muti, nec calvi, nec edentuli, possunt appellari, cum oppositi habitus, per ætatem nondum poterant illis competere. nec Catuli Canum ante novum diem possunt dici cæci, nec talpa cæca; nec cornua perdidisse qui eadem non habuit.*

PRIVATIO alia est TOTALIS, quæ actum & potentiam simpliciter tollit: vel à quâ non potest fieri naturaliter ad habitum regressus: *talis privatio vite est mors. visus cæcitas.*

PAR-

PARTIALIS, quæ tantum actum, non potentiam tollit; ut: umbra est privatio lucis. somnus vigilia. ita in dormiente, est privatio visionis & auditionis. in scientia contemplationis, si sc: aliud agat.

CANONES.

1. Contradicentia carent medio; intellige medium participationis; tale medium est tepor inter calorem & frigus. & negationis extremorum: quale est arbor inter Dominum & servum. hinc inter videntem & non videntem non datur medium; & si luscus dicitur non videns, fit hoc respectu, ratione scilicet illius qui perfectiori modo videt.

2. Posito Contradicentium uno, tollitur reliquum & contra; sublato uno, ponitur alterum; ut: DEUS non vult mortem peccatoris, ergò falsum est DEUM velle mortem peccatoris. sic quambis Osee. 2. 23. Rom. 9. 25. Non populus DEI appellatur populus DEI; fit tamen id diverso respectu: non populus DEI, dicitur ratione termini à quo, ratione idololatrias & cæcitatibus; dicitur vero populus DEI ratione termini ad quem,

scilicet ratione cultus *sinceri & gratiosæ illuminationis.*

3. Posito vel affirmato habitu, negatur privatio & contra. intellige in subiecto habili & idoneo; unde non sequitur: lapis non videt, ergo est cæcus; cum hic non sit subiectum capax & habile.

4. Habitus & privatio sunt circa idem subiectum. v. c. i. loquendo non vulgariter, sed Philosphice; ut animali competit visus, ergo non nisi animali cæcitas tribuitur. non ergo valet: est magis mutus quam piscis: cæcior talpa: magis mutus & clingvis quam scapba; siquidem hisce nec potentia loquendi, nec videndi competit. est igitur hoc genus loquendi populare & vulgare. 2. de Habitu & privatione non simul, sed successive. sic non potest quis simul esse dives & pauper. esse in patria & exilio. esse nudus & vestitus. sobrius & ebrius.

5. Privatio præsupponit habitum, scilicet i. sive actu, sive potentia. ita in nobis est privatio originalis iustitiæ, quamvis eius habitus nunquam fuit in nobis actualiter. sic depravatio massæ humane in

*in his exemplis videtur auctor errasse nam
posita sua ponit statim in matris
utero materno, est privatio formae humanae, quae
quibus nondum fuit, per naturam tamen
esse potuit; unde non immerito illae mulieres
quae medicamentis prohibitis factum impediunt,
capitale supplicium luunt. 2. privatio Lo-
gica, non Physica; Sic habilitas ad habi-
tum recipiendum est prior habitu; illa e-
nim est privatio, sed Physica, non Logica.
ita in ovo ex quo generatur gallina, est
privatio Physica, absentia scilicet formae, quae
introducenda est ut gallina generetur, & haec
privatio prior est forma.*

*Sic quia ex
esse dicitur
nam e o p p
e u l a c t i d
e o m a t h i
a c t i d a n t e
q l p u l l g f n*

6. Privationis nulla est efficacia. v. c.
1. de privatione proprie ita dicta, quod
ejus nullus sit effectus realis; potest tamen
aliquis esse à privatione effectus, vel con-
secutive: quomodo unius corruptio dicitur
alterius generatio. ita semen in terram mis-
sum non excrescit, nisi prius emoriatur. vel
occasionaliter: quomodo interitus Reipublicae
occasionem praebet medelae. ita febris affert
temperantiam. 2. de privatione pura &
simplici, non mixta & habituali, qua-
lis est peccatum originale quod peccata
producit actualia. Rom. 7. 20. talis etiam pri-
vatio.

privatio est morbus, qui est causa mortis, propter
 δυσχεροσίαν & humorum vitiositatem. 3. de
 effectu positivo; non defectu; sic mor-
 bus sequitur jejunium, & morbus est causa
 mortis. ita dementia per plurimos habet effe-
 ctus, qui non dementia quatenus est pri-
 vatio, sunt adscribendi: sed corruptis humo-
 ribus. 4. de effectu Physico, non Mora-
 li, aut supernaturali: ita paupertas dici-
 tur moraliter variarum artium inventrix,
 & mors Christi est causa salutis nostrae; sci-
 licet non Physica, sed hyperphysica & meritoria.
 Huc pertinet Canon: privativum non
est causa positivi. item, privatio nec
 qualitates habet, nec effecta.

7. Privationis nulla est differentia,
 scilicet intrinseca. obiectio: ergo malè defini-
 tur Bestia quod sit animal irrationale, sive
 ἀλογον. item, quod DEUS sit ens infinitum,
 immensum, indivisibile, independens, cum vox
 IN, sicut Græcum ALPHA, sit nota priva-
 tionis. Resp. non est perpetuum ut verè sit
 privatio, quod indicatur voce IN, aut Græco α.
 nam quandoque significat Relationem diver-
 sitatis, ut inæquale, impar. aliquando significat
 pe-

positivum contrarium, ut: injustus, intemperans. alias in defectu vocabulorum ponuntur vocabula privativa pro differentiis, non quasi differentie rerum sint privationes, sed in quantum vocabula privativa supplent significationem positivorum. extrinsecè verò discernuntur privationes per subjecta; ita cæcitas differt a surditate, cum illa sit in oculo, hæc verò in auribus; Et oppositos habitus; sic aliud est exilium, aliud paupertas; quia illius oppositum est patria; hujus verò divitiæ.

8. Privatio non incurrit in sensus;
 v. c. 1. de privatione propriè, non impropriè sic dicta, qualis est ingredo, frigus, calor, fœtor, quies. 2. non incurrit in sensus per se, per accidens tamen incurrit; sicut noctu videntur tenebræ sub ratione nigroris. Per remotionem oppositi habitus id fieri potest: ita intellectus intelligit privationes, mortem, tenebras, exilium, paupertatem; non veram speciem quam non habent, recipiendo, sed eas ad habitus comparando, quorum remotionem judicat esse privationem.

9. A Privatione ad habitum non datur regressus: v. c. i. de privatione totali, non partiali, nisi intelligatur idem numero habitus; sic in dormiente est privatio visionis, à quâ datur regressus ad ipsam visionem; non tamen ad eandem numero, sed specie. ita a tenebris datur regressus ad lucem, non eandem numero, sed specie. 2. de privatione totali naturaliter; ita in resurrectione mortuorum datur regressus à morte ad vitam, non naturaliter & ordinariè, sed supranaturaliter & extraordinariè. 3. de habitibus qui per naturam insunt. hinc non est mirum a privatione eruditionis & virtutis dari regressum. item, quod inermis possit fieri armatus. pauper dives. siquidem hi habitus non sunt congeniti, sed acquisiti.

CAP. X.

DE COMPARATIS IN GENERE,

Nec non,

PARIBUS ET IMPARIBUS IN SPECIE.

Comparata sunt argumenta artificialia, quorum unum alterum arguit vi
Comparisonis. Et

Et Comparatio est diversarum rerum in uno tertio, quo invicem vel conveniunt, vel differunt, collatio.

Comparatio alia est implicita seu contracta, alia explicata, seu plena.

Contracta est quæ partibus involutis contrahitur, & notis brevibus in una propositione enunciat; ut, homo: somnus, bulla, vitrum, glacies, flos, fabula, fœnum, umbra, cinis, punctum, vox, sonus, aura, nihil. Stramineum argumentum; frons adamantina; equus instar montis; figura similis rose.

EXPLICATA, quæ partibus suis plenius explicatur. ut, sicut bulla evanescit, ita etiam homo. sicut gluma dissipatur, ita etiam stultus.

Comparisonis explicata, duæ sunt partes: ANTECEDENS seu propositio, ἀντιπροτασίς, & CONSEQUENS seu redditio, ἀντιἀποδοσίς vel ἀντιἀντιπροτασίς.

ANTECEDENS est prior comparisonis explicatæ pars, quæ posteriorem arguit.

CONSEQUENS est pars ejus posterior quæ arguitur; sicut bulla velociter evanescit: protasis est; ita & homo velociter evanescit; apodosis est;

Cœ Luna mutatur: protasis; ita & stultus: Apodosis.

COMPARATIO EXPLICATA, alia est CONTINUA, alia DISJUNCTA. CONTINUA, quæ tribus terminis continue cohæret; ut: *sicut palma floret ita & Justus. sicut ventus citò evanescit, ita evanescit & homo. sicut flos est est caducus, ita & homo est caducus.*

DISJUNCTA, quæ quatuor terminis duobus in propositione, & duobus in redditione disjunctivè explicatur; ut: *Scilicet ut fulvum spectatur in ignibus aurum; Tempore sic duro est inspicienda fides.*

Ut rosa dat flores, flos fructum fructus odores: (honores.

Sic Schola dat mores, mos censum; census

Nota ad comparisonem 4. requiruntur. 1. terminus à quo, unde incipit comparatio. 2. Terminus ad quem quò tendit Comparatio 3. terminus in quo illi duo termini conferuntur, (alias tertium comparisonis dictus) 4. comparatio, quæ est ipla σύγκρισις sive collatio duarum rerum diversarum in uno tertio mente nostra facta

facta & instituta. E.g. *Herodes est similis vulpi*, in hoc exemplo, 1. *Terminus à quo est vulpes*, 2. *Terminus ad quem Herodes*. 3. *Terminus in quo, sive fundamentum, est astutia Vulpina*. 4. *ipsa vero collatio Herodis & Vulpis in communi tertio, videl: in astutia, dicitur comparatio*.

2. Comparata ratione comparisonis in qua conferuntur, æque inter se nota sunt. E.g. *Si hominem cum vento conferas, utique homo & ventus æque inter se sunt manifesta; non quatenus homo & ventus considerantur respectu sui, sed ratione tertiæ (videl: fugacitatis) in quo comparantur*.

3. Comparata ficta etiam vi comparisonis res veras arguunt ac fidem faciunt; hoc est: verorum vim habent. *Sicut canis currens juxta flumen & frustum carnis in faucibus gerens, cum videret ex umbra resplendenti, carnem in aqua adumbrari, faucibus diductis carnem in aqua adumbratam cupiebat apprehendere, atque eo ipso carnem quam faucibus gerebat, amittebat; ita etiam homines avari, bonis alienis inhiantes, ea etiam quæ possident amittunt. videsis plura in fabulis Æsopiciis.*

H

Com-

Comparata dividuntur i. in
PARIA ET IMPARIA.

PARIA sunt argumenta Artificialia
 quorum unum in comparatione, alte-
 rum ut Thema vi æqualitatis arguit.
*ut: umbra Creusa par levibus ventis. Tuum
 semen pulveri terræ æquabo. Gen: 13: 16.*

Notæ parium quando adhibentur,
 sunt vel FORMÆ CONTRACTÆ:
*ut, par, ævale, æquare, pariter, æque, æquali-
 ter. Aristoteles & Plato pares sunt in Doctrina.
 Petrus & Paulus pares sunt in Apostolatu.
 Ignis æquè est Elementum ac Aqua. Abraha-
 mo & Lotbo peccatum pariter inest. Homo æquè
 ac fumus evanescit. Assyranax æquali cum
 Ascanio pubescit ævo. item negationes im-
 parium: non impar, haud dispar, non inæ-
 quale, non majus, non minus; & similes. Stu-
 dia & doctrina pariter cum etate crescunt. O-
 vidius non fuit inferior Virgilio in Poësi. &
 cantare pares, & respondere parati.*

FORMÆ EXPLICATÆ notæ sunt
*Idem, quod, tam, quam; quot tot; quoties,
 toties, quamdiu, tamdiu; quantò, tantò; non
 magis quam, non minus quam, æque ac,
 tantoperè, quantoperè. ut: Fama tam fidi-*

prævi-

præviq; ferax est, quam nuncia veri. Litora
 quot conchas, quot amœna rosaria flores;
 quotq; soporiferum grana papaver habet,
 sylva feras quot alit, quot piscibus unda na-
 tatur, quot tenerum pennis aëra pulsat avis;
 Tot premor adversis; quæ si comprehendere co-
 ner, Icarie numerum dicere coner aque.
 Ovid: Voluntatem Municipum tantidem, quanti
 suam fidem fecit. Cit: Tot mala sum passus,
 quot in æthere fidem lucent. Ovid:

Nota: collationem parium etiam e-
lucere:

1. Quando bis bina contraria tractan-
 tur, quæ eandem inter se rationem ha-
 bent. Ut: Si licet inimicum accusare, li-
 cebit etiam amicum defendere. Dives ubiq;
 honorabitur; pauper ubiq; despiciatui ducetur.
 Si magna vis est in vitiis, ad miseram vitam.
 Utq; magna est in virtutibus ad beatam vitam.

2. Quando per refectionem (quæ alias
 dicitur ἀντικατάμαξις) quæstio solvitur,
 & par pari reponitur. Ut in concertatione
 Pastorum Virg: Eclog: 3. Dametas proponit
 enigma: (Apollo:

Dic quibus in terris & eris mihi magnus
 Tres pateat cæli spatium non amplius
 altas?

Menalcas solvit per regeſtionem :

*Dic quibus in terris, inſcripti nomina Regum,
naſcantur flores, & Phyllida ſolus habeto ?*

NOTA : Per Spatium hic intelligitur terra in urbe Romæ centro, quæ mundus dicta tres tantum dies per annum patebat. alii id aliter explicant. per flores creditur designari Hyacinthus ex Fabula Hyacinthi 10 Metam : Ovid. Certamen inter Italum & Germanum aliquando ortum eſt, in quo Italus Germanum ita aggreſſus eſt : Germani cunctos poſſunt perferre labores, O utinam poſſint tam bene ferre ſitim. Rurſus Germanus Italo in hunc modum reſpondit : ut nos dulce merum, ſic vos Venus improba vexat ; Lex poſita eſt Veneri Julia, nulla mero.

CANONES.

I. Parium eadem eſt ratio. Pari-
bus paria conveniunt. Quod valet in
re pari, valet etiam in re compari. E.g.
Iſraëlita propter peccata à DEO graviter
puniti ſunt ; ergo & nos puniemur. Tutor
debet fidem pupillo, ergo & curator. v. c.
reſpectu ejusdem tertii, in quo conſe-
runtur ; unde recte infero : Petrus Apo-
ſtolus Verbum DEI populo concionatus eſt.
& Sa

Et Sacramenta administravit, ergo Et Ministris Ecclesie nostri temporis idem facere incumbit, non vero valet: Petrus occidit Ananiam coram Spiritu Sancto mentientem; Ergo etiam Sacerdotibus hodie licet impios occidere.

2. Quæ conveniunt in uno tertio, ea inter se conveniunt, sc: in illo tertio in quo conveniunt. ut: Pharisei Et Papiste æque observant traditiones humanas, ergo sunt pares. Muschovia æque ac Pontificii adorant Imagines, ergo sunt pares. Turcæ credunt Mundum à DEO esse conditum Et mortuos resurrekturos; idem credunt Christiani, ergo Et Turcæ sunt Christiani. non valet consequentia; nam quæ in aliquo tertio conveniunt, non statim per amnia in reliquis convenire necesse est.

IMPARIA sunt argumenta artificialia, quorum unum alterum ut Thema, in comparatione vi inæqualitatis arguit. ut si aurum cum argumento conferas in bonitate, quantitas ejus inæqualis fuerit, major enim Et elatior in auro, minor Et remissior in argento est; Aurum igitur Et Argentum imparia sunt.

Imparia sunt majus vel minus:

MAJUS est, quod excedit minus, idque vi excessus arguit.

MINUS est, quod à Majore superatur & exceditur. Itaque *Argumentio*, à majori est, quando id quod majus est, vi sui excessus arguit minus. Ut: *DEUS* vestit lilia agri; & multò magis hominibus prospiciet. *DEUS* corpori nostro necessaria dabit, quia dedit nobis & animam. Divitiæ non sunt res pretiosissima; quia virtus pretiosior est.

A Minori verò, cum ad arguendam quæstionem adhibetur res vilior & indignior. Ut: *Satrapes* illos sumptus facere potest, quia suppeditare valet homo vulgaris. *Cuprum* non est metallum vilissimum, quia *plumbum* est vilius. *Animam* *DEUS* servabit, quia corpus servat. *Homini* *DEUS* de victu & amictu prospiciet, quia *Lilia* agri vestit & volucres cæli alit.

Notæ Argumenta Majus & Minus indicantes, aliæ sunt in forma contracta, aliæ in explicata.

Majoris in FORMA CONTRACTA sunt:
1. Comparisonis Grammaticæ gradus
com-

comparativi & superlativi excessum significantes. Ut: *melius, dignius, optimus* &c.
 2. Verba elationem significantia; ut: *super, antecello, antesto*. 3. Negatio minoris.
 Ut: *non inferior*. *Virtus excellentior est divitiis*.
Christus est major suis discipulis. *se ipsum*
Dominum appellarunt Beelzebub, utique magis
eius domesticos Matth. 10. *Hector hic nil*
effecerit, ergo multo minus decrepitus Senex.
Si justus vix servatur, impius & peccator ubi
comparebit? 1. Pet. 4. 18.

EXPLICAEA majorum in comparatione tractatio aliquando notis caret.
 Ut: *Si jurisprudentie Sulpitii fontes etiam*
inimicis patent: Utique Ciceronis Eloquentie
ribulos amicis parere equum est. *Si*
terrena vobis dixi & non creditis, quomodo
si dicam caelestia, creditis? Job. 3. 12. Quando
vero notae adhibentur, hæ esse solent:
 1. Particulæ, non solum, sed etiam, malo hoc, quam illud. Ut: *spernitur non solum*
verbosa simulatio prudentiae, sed ipsa
etiam rerum domina Sapientia. *Non solum*
gloriamur sub spe gloria DEI, verum etiam
in afflictionibus. Rom. 5. 3. 2. Comparationes

tiones grammaticæ & verba excessum significantia, cum particula quam; sed ita, ut hæc ad Thema referatur. ut: *melius est honestè mori, quam turpiter vivere. præstat tacere quam malè loqui.* 3. Comparationes Grammaticæ, & verba defectum significantia; cum particula quam; ita ut hæc ad argumentum, non ad Thema referatur. ut: *minus laudabile est accipere, quam dare beneficium. minus grave est pecuniæ quam famæ facere jacturam.*

Notæ minoris in forma contracta sunt: 1. Comparationes Grammaticæ & verba submissionem seu defectum significantia, dum non referuntur ad Thema, sed ad id quod arguit. ut: *Mars non est planetarum minimus, quia Luna minor est. Homo non est ignobilissimus omnium, cum lilium sit illo ignobilius. Sapientia non est omnium vilissima, cum gemmæ sint eadem viliores.* 2. Comparationes Gramm: & verba excessum significantia, quando attribuuntur Themati; ut: *aurum est metallum præstantissimum, quia argento nobi-*

nobilius. Monarchia est optima Reipublicæ forma, quia Aristocratia & Democratia præstat. 3. Negationes parium, si itidem ad argumentum referantur. E.g. Omnes Romanorum jurisperiti cum Servio Sulpitio non sunt conferendi, omnes homines si cum DEO conferantur, sunt instar nihili.

In Explicata formâ minoris aliquando nulla nota indicatur. Quæ vero in hac forma minus esse argumentum indicant, sunt: 1. Particulæ non modò non, sed ne, potius hoc quam illud, tantum abest ab hoc, ut ne illud quidem. non modò centum aureos non possidet, sed ne unum quidem. tantum abes a perfectione maximorum operum ut fundamenta quæ cogitas, non dum jeceris, Cic: pro Marc: 2. Comparationes Grammaticæ & verba excessû vel defectum signifiantia, cum particula quam; excessum si hæc referatur ad id quod arguit, ut magis nocet Reipublica cives habere pusillanimes, quam audaces. Defectum, si hæc ad Thema petinet: minus malum est deferere alienos in miseria constitutos, quam deferere fratres. 3. negationes parium; non

tam quam; non tot quot. Ut: non tot habet cultores virtus, quam habet mancipia vitium. Multi non tam DEUM prosequuntur honore, quam homines.

CANONES.

1. Si majus est, etiam minus est. Ut, Christus pro nobis mortuus est, cum adhuc inimici ejus essemus; E sanguine ejus justificati, multo magis servabimur. Potest portare bovem, multo magis vitulum. v.c.i. non negativè: posito majore negatur minus. N.E.V. fortis viri est magna pericula invicto aggredi animo, ergo ejus non est parva pericula fortiter ferre. 2. De revera majoribus; ne confundantur quæ simpliciter majora sunt, cum iis quæ secundum quid sunt. N.E.V. hic habet 100. nummulos æcos; ergo multo magis 10 Aureos; quia hæ Monetae non sunt ejusdem essentiae & speciei. Nec valet consequentia: Ecclesia habet potestatem in spiritualibus, & etiam in temporalibus; siquidem Ecclesie potestas non est absolute major in spiritualibus quam temporalibus, sed tantum in iis quæ faciunt ad peccatorum vel remissionem, vel retentionem. 3. Si minus subsit majori, & utrumq;

eorum sit in eodem ordine & genere rerum. Non ergò valet: ille est Ecclesiæ Doctor, ergò memoriter recitare potest 7. Psalmos penitenciales. quia hoc majus & minus non necessario subordinata sunt & concatenata Nec procedit: Ministri Ecclesiæ habent potestatem excommunicandi peccatores non resipiscentes; ergò etiam habent potestatem mactandi eosdem verberibus.

2. Si minus non fit, nec majus erit: vel, si id non inest, quod minus est, neq; id inerit, quod majus est. ut: non licet violare testamentum hominis; ergò multò minus testamentum DEI violare licebit. Non decet adversus Parentes contumacem esse, ergò multò minus adversus DEUM. V.C. I. Negative, non affirmative. E. g. Non valet consequ: corpus potest vulnerari, ergò multò magis anima. Canis potest latrare, ergò multò magnis Elephas. Pueri & Publicani sunt accepti DEO, multò magnis Pharisei & Cardinales. 2. Cavendum ne pro majoribus sumantur quæ talia non sunt, neq; quod majus est simpliciter, confundatur cum majore secundū quid. ut: Studiosus non potest

test consuevere calceos, ergo multò minus disputare; cum consuevere calceos absolutè quidem sit minus quam disputare, non tamen respe. Etu hujus subejcti; videlicet studiosi. 3. Videndum ut majus & minus sint subordinata. N. E. V. conseq: hic homo non possidet Caseum, ergo nec nummum aureum. hic Princeps non habet ovum, ergò nec Thalerum imperialem. 4. Comparatio debet fieri in tertio quod utrique comparatorum inest. non regò valet conseq: centum milites non possunt expugnare urbem; ergo nec tres mille. Puer non callet Philosophiam; ergò nec Philosophus.

*par d'inf. de
quantitate*
2. COMPARATA sunt SIMILIA
vel DISSIMILIA;

*similes
de qua-
litate*
SIMILIA sunt argumenta compara-
ta quorum unum alterum in compara-
tione ut Thema, vi similitudinis arguit.
ut: justus viret sicut palma. Impius non se-
cus ac gluma dissipatur. Homo instar bullæ
fragilis.

Notæ Similium duplices occurrunt.

CONTRACTÆ sunt. I Nomina: similis,
effigies

effigies, imago, more, ritu. 2. Verba: refero, imitor, emulor, represento. 3. Adverbia: instar, ad instar, tamquam, quasi, ceu sicut. 4. Negationes Dissimilium. non dissimilis &c. Aeneas oris venustate & humerorum latitudine DEO similis est. Diabolus circumit tamquam leo rugiens. 1. Pet. 5. Stulte quid est somnus, gelida nisi mortis imago? Prætereunt anni more fluentis aquæ. Aetas mea quasi fumus evanescit, membraque mea veluti torris arescunt. Psal. 102. 5. huc pertinet Metaphora quæ nihil aliud est quam contracta similitudo sine notis; hinc recte Talaus: Metaphora est ad unum verbum contracta similitudo. ut: oratio dulcis. mollis sermo. ambitiosus Leo. fidelis canis. perfida Vulpes.

EXPLICATA similitudo sæpè sine notis est. ut: Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur. Nocte pluit tota, redeunt spectacula mane, Divisum imperium cum Iove Caesar habet. sunt verò hæ notæ ejus: ut ita: sicut ita: quemadmodum sic, non secus ac, non aliter ac, ad eum modum quo.

Sicut

Sicut Ecclesia subiecta est Christo; ita & muliers viris suis in omnibus. Eph. 5. 24. ut Remiges sine Gubernatore; ita milites sine Induperatore nihil valent. Mali & iniqui non secus ac gramen demetentur & velut herba virens marcescent.

Not: Ad classem similium revocandæ sunt omnes *Parabola & Apologi*, quales sunt *Æsopici & confimiles*. E. g. *Corvus egrotans ait Matri: Mater precare DEUM, nec lamentare; illa v. respondit, dixitque: Quis Deorum O! Fili miserabitur tui? cujus enim carnes ut non es furatus? Explicatio: Fabula significat: qui in vita multos inimicos habent, amicum in necessitate inventuros neminem. videsis de Apolog: Horat. 1. Epist. Quod si me populus Romanus &c.*

DISSIMILIA sunt argumenta comparata, quorum unum alterum ut *Thema*, in comparatione vi dissimilitudinis arguit. ut *Johannes Baptista fuit dissimilis arundini, cogitationes hominum non sunt sicut cogitationes DEI, & via hominum, via Jehovæ. Es. 55. 8. Non eadem est constantia hominis prudentis & stulti.*

Notæ dissimilium aliæ sunt in forma comparationis contracta, aliæ in Explicata.

CON:

CONTRACTÆ sunt i. Nomina &
participia: dissimile, dispar, diversum, diffe-
rens, discrepans. E. gr. dispar est cara ovi-
um Christi & Mercenariorum. dispar est DEUS
hominibus in benefaciendo. Reges gentium
Dominantur Luc. 22. 25. Vos autem non sic.

Nota: vocabulum dispar, aliquando
opponitur pari. ut: dispar est DEUS homi-
nibus in misericordia. Aliquando eidem:
Alexander est dispar sibi ipsi in continentia.
Sæpius autem simili, estque idem quod
dissimile: Disparēs mores disparia studia se-
quuntur, Cic.

2. Verba dissimilitudinem significan-
tia: differo, discrepo, disto. stella differe
clavitate a stella. aliud est maledicere, aliud
accusare. Cic. quis in nubibus equabitur Deo
Psal. 86. 3. Negationes, similitum; ut. non
similis, non congruo, non quadro. Johannes
Baptista non fuit similis arundini. discreta
sunt virgo & uxor; innupta curat ea quæ sunt
Domiini ut sit sancta cum corpore, tum spiritu;
Quæ vero nupta est, curat ea quæ sunt mundi,
quemodo placitura sit viro i. Cor. 7. 34.

In forma EXPLICATA sunt: Non
ut ita; non quemadmodum, Sic; non talis,
qua-

qualis, non sicut hoc, ita illud; non idem, quod; secus, ac; aliter quam; ut: non sicut peccare est facile, ita quoque à peccatis emergere. Non quemadmodum equis vetulis solemus anteponeere novos: sic amici novi anteponendi veteribus. Non ut Judæi quærebant Christum interficere, ita & Abrahamus. Non qualis est Solis occasus & ortus, talis etiam est hominum. Interdum etiam ponuntur sine notis:

hæc deest una propositio nempe
Quintil. Lib. 5. cap. 11. Brutus occidit liberos, prodicionem molientes; Manlius virtutem filii morte multavit. Milvus in cælo cognovit tempus suum; populus autem meus non cognovit judicium Domini Jer. 8. 7.

CANONES.

1. Similium eadem est ratio, vel de similibus idem est judicium. E. g. Bovi trituranti datur pabulum, ergo & docenti dandus est victus. Apes ex variis floribus mel sugunt; ergo & eruditio ex variis petenda est Scriptis. Nauta non quiescit in navi, ergo nec bonus Magistratus in Republica. Diffimilium diversa est ratio & de dissimilibus dissimile ferendum. est judicium. E. g. Honestum est laudandum, ergo inhonestum, vituperandum. Preceptor non crudeliter tractet

*Contraria contraria consequentia disci
 Supradicta*

discipulos, quia secus se habet ac Tyrannus
V. C. consideratis iis quatenus talia
 sunt, neque ultra tertium in quo con-
 feruntur, extenduntur. Non E. valet
 Conseq: 1: Elias & Christus jejunarunt 40
 dies & noctes, E. & nobis tamdiu jeju-
 nandum. Nec 2: Præceptor est similis Me-
 dico, E. etiam curare debet morbos corporis.
 nec 3. Pii gaudent opibus; E. Impii sunt
 pauperes.

2. Omne simile est etiam dissimile.
 simile non est prorsus idem. Omnis
 similitudo claudicat. Simile non cur-
 rit quatuor pedibus. Sc: respectu a-
liarum circumstantiarum aut attribu-
torum. Sic creta & lac unum sunt,
 comparata in albedine; itaque simile non est
 idem, nempe simplici affectione, tanquam
 eadem sit causa, idem effectum, genus, species,
 numerus, idem subjectum. Et. ratione vero
 tertii comparationis, similitudo bene consiste-
 re potest. Sicut Patrifamilias est cura ut
 filius commendetur piis & doctis Præceptoribus;
 ita & Magistratui cura erit ut subditi
 piis gaudeant Pastoribus.

CAP. XI.

De

ORTIS NOMINALIBUS ET REALIBUS.

CONJUGATA sunt argumenta artificialia, quorum unum alterum ut Thema, vi solius conjugationis arguit. dicuntur autem conjugata: Nomina seu voces conjugatæ significationis: ut, *justitia, justus, juste. terra, terrenus. Temperantia, temperans, temperantèr.*

NOTA: *Conjugata alia sunt Grammatica; alia Logica; In illis spectatur modò unus vocis ab alia derivatio & formatio; in his vero, unius rei ab alia denominatio. Conjugata grammatica litterarum multitudinem, Logica modum significandi respicit. Non enim eodem modo res deducitur a re, & nomen a nomine; ut venustè loquitur Scaliger; Siquidem quantum à quantitate est, si rem spectes; contra autem, quantitas a quanto, si vocem. Conjugata grammatica dicuntur alias conjugata vocis; ut, *fortitudo, fortis, fortiter. probitas, probus, probè. Conjugata autem logica appellantur conjugata rei, quæ quàmvis in sono non semper conveniant, mo-**

229
do sunt cognate significationis, nihilominus
sunt conjugata; ut, somnus & dormire, mor-
bus & ager, virtus & probus.

Conjugata sunt vel primaria, vel
secundaria; vel denominantia, vel de-
nominata.

PRIMARIA sunt, in quibus signifi-
cationis & terminationis dependentia,
simul observatur; suntque vel:

EXPLICITA, in quibus significatio-
nis dependentia est cum terminorum
diversitate: ut justitia & justus. Pulchri-
tudo & pulcher. libertas & liber. Miles
& militia. consul & Consularis. Senator &
Senatoriis.

IMPLICITA, in quibus significationis,
non terminationis est diversitas: ut, Logica *adject.*
ingenia & Logica. Grammatica mulier &
Grammatica Regula. dialectica & Dialectica.

SECUNDARIA, in quibus significa-
tionis tantum, non etiam terminationis
est dependentia: ut morbus & ager. Dor-
miens & somnus. virtus & honestus.

Conjug: DENOMINANTIA sunt, à qui-
bus alia denominantur: ut, Mansuetudo,
Doctrina, Sapientia, Pietas, Justitia.

DENOMINATIVA, quæ ab alis denominationem accipiunt: ut *justus, pius, man-
vetus, sapiens, doctus.*

Termini abstractum & concretum, hoc loco usitati sunt. quorum illud dicitur terminus denominans, hoc vero, terminus denominatus.

ABSTRACTUM est nomen significans formam præcisè, seu absque connotatione subjecti; idque vel *substantiale*; ut, anima. corpus. caro. caput. ignis. aqua. aurum. argentum. vel *accidentale*; ut: justitia. fortitudo. liberalitas. taciturnitas. modestia.

CONCRETUM est nomen connotans formam cum subjecto; hoc autem concretum potest esse nomen *tum substantivum*, ut: homo. animal. DEUS. leo. lupus. canis. *tum adjectivum*, ut: doctus. calidus. frigidus. gravis. levis. pulcher. 2. *substantiale concretum* est cujus abstractum est ipsa substantia, ut, animatus. corporeus. ignitus. aqueus. aureus, argenteus. & *accidentale*, ut: dulce. amarum. falsum. acidum. humidum. siccum.

CANONES.

1. A Conjugatis ducuntur argu-
menta, tum affirmativa, tum negativa,
ut: Ulysses fuit facundus, ergo habuit facun-
diam. doctus est laudabilis, ergo & doctrina
est laudabilis. Observa. 1. Negativa ar-
gumenta à conjugatis ducta, semper
esse firma; ut, injustus non est laudandus,
ergò nec injustitia laudanda erit. Affirmantia
autem ut procedant, nota 2. ne prædi-
cationes per accidens in conjugatis
sumantur, in quibus extremorum non
est eadem natura, neque res significata
per unum, reperitur in altera. N.E. V.
coloratum est sapidum, E color est sapor. Ora-
tores quidam sunt avari, ergò & oratoria.
bonifilio. quidam
audetis
Quidam Philosophus est Theologus, ergò quæ-
dam Philosophia est Theologia. 3. Conjugata
debent esse vere talia, nec sola voce,
sed & significatione convenire. Unde
N. V. officiosum esse, est bonum, ergò & officere
est bonum. turpitudine est forma, Ergò turpis
est formosus. 4. Cavendum ne subsit æqui-
vocatio; Homo sum, ergò tantum humana
curare debeo. de terra sum, ergò terrenis tan-

23. *philosophia habet scientiam potest acquiri una
actione ad verum habitum v: Philosophia per
se, ut 132. si quis mihi monstrat viam, feret
eum ipsum mihi erit inhianum. 5. Nec con-
piscere* tundantur actus cum habitibus. Ille unum
diem legit Logicam; ergo est insignis Logi-
cus. Cambyes detraxit injusto judici Pellem,
est ergo justus. David rapiens alienam conju-
gem, fecit tyrannicum quid, ergo est Tyrannus.

2. Conjugatorum uno posito, poni-
tur & alterum; & contra; ut: Christia-
nus es, ergo Christianè tibi vivendum est. In-
fantibus Sanctorum inest peccatum, ergo sunt
peccatores. justus non est, ergo nec justè
agit. in Christo non fuit peccatum, ergo nec
peccator fuit. Propheta non sunt mortui mi-
seri, ergo nec mors ipsorum est miseria. Notas
hic Canon ferè est ejusdem sensus cum pri-
ori, unde limitationes ibi adductæ, hic etiam
veniunt diligentèr observandæ.

3. Abstractum est prius concre-
to: sc. 1. derivatione logica, ita justitia est
prior justo. prudentia prior prudente. dulcedo
prior dulci. Non Grammatica: sic quantitas
descendit à quanto, gravitas à gravi. probitas
à probo. notitia à noto. 2. In Entibus Spe-
cialibus & créatis: Sic albedo est prior cor-
pore albo. frigiditas est prior frigido. Nigredo,

Rubedo, nigro, rubro. non transcenden-
tibus & Ente increato; Ita Quantitas
quæ est divisibilis per divisibilitatem tanquam
per abstractum, non nisi ratione saltem à
divisibilitate distinguitur. ita Perfectio, U-
nitas, Veritas, Bonitas; tanquam abstracta,
non sunt priora Ente perfecto, uno, vero,
bono. ita DEUS, Pater, Filius &c. in divinis
sunt concreta; Deitas vero, Paternitas & Fi-
liatio, sunt abstracta; quorum tamen unum
non est prius altero.

4. Cui tribuitur abstractum, eidem
etiam Concretum; & contra, ut: ille iusti-
tia præditus est, Ergo est iustus. Iherosites non est
formosus, ergo non inest ei formositas. Opulen-
tus non est felix, Ergo opulentia non est feli-
citas, v.c. i. intelligendo suo modo. non E.V.C.
corpus est quantum, ergo & quantitas. Gram-
matica non est pietas, ergo Grammaticus non
est pius. DEUS est homo, ergo Deitas est Hu-
manitas. 2. Vitando prædicationes per
accidens; neque id quod concreto inest
per accidens, abstracto tribuendum.
N.E.V. Quidam doctus est claudus, ergo
quedam doctrina claudicat. lac est dulce, ergo

albedo est dulcedo. coloratum est sapidum, ergo color est (apor.

NOTATIO est argumentum artificiale, quod interpretatur Nomen, illudque vi affectionis inde resultantis, ut Thema arguit; ut: *homo dicitur ab humo. Evangelista ab Evangelizando. Salvator à salvando. focus à fovendo*

NOMEN est argumentum artificiale, vi propriæ affectionis notationem ut Thema arguens. Nomen autem quæ tale: est signum cum rem extra mentem, tum conceptum in mente delitescentem, ex instituto repræsentans.

NOTA: *Quamvis igitur Homini naturale sit edere voces, imò etiam voces articulatas; hoc tamen naturale non est ut potius hisce quam aliis vocibus, conceptus suos exponat; totum illud ab institutione est. Unde notanter dicitur in definitione: quod Nomen significat rem ex instituto.*

Notatio est vel

VERA, quæ nomen verè interpretatur; ut *Solstitium quasi Solis statio. consul qui Reipublicæ consulit. Adam est homo, ergo ex humo*

humo factus est. Senatusconsultum est quod Senatus constituit. hæc vocabitur virago, quia de viro est desumpta. Gen. 2. 23.

Vel APPARENS, quæ etsi vera non sit, tamen habet suam utilitatem & jucunditatem; ut: frater quasi ferè alter. Testamentum quasi Testatio mentis. Mutuum quasi de meo fiat tuum. Præsentia quasi præsensibus. Nequitia quasi nequicquam dicta.

Vel INUTILIS, ridicula, inepta; ut: Petra, quasi pedibus trita. Presbyter quasi præ aliis bibens ter. Miles quasi mira res. aqua, quasi à qua omnia. Sabbathum à σαββάτων quod est convivari. Propbeta à προφητῶν quod est fando.

CANONES.

1 Cui competit notatio, eidem etiam verisimile est convenire nomen; & contra. v. c. i. de notatione vera, utili, genuina & adæqvata, ut: vocabitur JESUS, ergo populum servabit suum. Imperator Rudolphus imperium auget, Ergo rectè dicitur Augustus. Nero non auget imperium, ergo non rectè appellatur Augustus. 2. Rarò de nominibus propriis, nisi divinitus sint imposita; utiq; rectè concludo: unctus est oleo

laetitia præ confortibus suis, ergo est Christus.
 est Pater multarum Gentium, ergo est Abra-
 ham. Non ergo valet: Philippus dicitur quasi
amans Equorum, ergo quicumque amat equos,
est Philippus. Nec valet: appellatur Timo-
 theus, Ergo DEUM colit. dicitur Bonifa-
 cius, Nabal, ergo est beneficus, stultus.

2. Cum notatio est nomini adæquata,
valet Canon Affirmativè & Negativè,
ut Samuel futura predicit; ergo est Propheta.
Non est Consul, ergo Reipublicæ non consulit.
Obijciunt: DEUS est substantia, ei tamen nota-
tio Substantiæ non convenit, cum non subsistat
accidentibus. R. Notatio hæc est angustior no-
 tatio; Dicitur namq; Substantia etiam a sub-
 sistendo, quod per se subsistat, quæ ratio no-
 tationis utique DEO convenit.

3. Cum notatio latius patet nomine,
v. & tantum negativè; ut non sequitur: a-
nimat dicitur quod animam habet; ergo quic-
quid animam habet est animal; siquidem plan-
ta etiam habent animam. sed sic valet: ergo
quicquid non habet animam, non est animal.
Obus non est multis communis, ergo non est
vanus; Cæna enim dicta est quasi novum. valet
 ita

itaq; Canon cum â notatione proceditur
ad arguendum nomen, exempli gratia:
*Non pascit, ergò non est panis. Non alit ergò
non est Elementum. Non vertit faciem sursum,
E. non est ἀνδραπῶν.* Non quando â nomi-
ne ad notationem argumentamur; Ex-
empli gratia: *non est Senex, ergò non est Se-*
nator. Non est Toga, ergò non tegit corpus.
Non est cælum, ergò non est κοῖλον seu
cavum.

4. Unius nominis pro diversa applica-
tione diversæ possunt esse notationes; ut:
bellum aliis dicitur bellua; aliis quasi minimè
bellum, aliis quasi duellum, lethum, aliis dici-
tur quasi minimè letum; aliis à leone, quod
mors sit rapax & ferox instar Leonis, aliis à
græco λήθη id est oblivio, quia per mortem
aliquis quasi oblivioni traditur. Homo ab humo,
aliis vero ab ὁμῶν simul, quod animal sit
sociale.

Nota: Notationes reliquis præstant 1. Quæ
divine sunt auctoritatis; Christus dicitur quasi
unctus. Abraham quasi multorum Pater. JESUS
quasi Salvator. Immanuel quasi DEUS nobis-
cum. 2. Ex ipsis lingvæ fundamentis
prom-

promptæ, E. g. Pascha transitus dicitur ab Hebræa voce PESACH. Prophetæ ἀπὸ τοῦ Φημι quod est ante dico. Thesaurus ἀπὸ τῆς πίστεως αἰεὶ εἰς αἰῶνα, quod reponatur in crastinum.

3. Quæ rem dextrè explicant: Ecclesia dicitur ab ἐκκαλεῖν; h. e. ab evocando: quia Ecclesia Christi ἐν mundo evocatur. Evangelium dicitur virtus DEI, quia DEUS per illud virtutem suam in nobis exerit.

4. Quæ iudicio communi & usu lingvæ approbantur; Tutor dicitur ἀ tuendo: quia debet tueri ac defendere pupillum. Obligatio dicta est ἀ ligando & vinciendo; ut & solutio ἀ solvendo.

5. In quibus est major quoad literas convenientia; stipulatio dicitur ἀ stipulo quod firmum appellabatur, forte ἀ stipite descendens. Fama rectè derivatur ἀ Græco Φήμη, etsi illud non scribatur per ph, nam frequens est φ græcorum transire in f. sic fenestra dicitur ἀ φάνειος, quia per eam apparet lumen.

Nomen Distingvendum est argumen-
tum artificiale, quod Distinctionem nominis ut Thema; vi affectionis suæ arguit. Nomen quatenus tale, est vox,
res

res diversas indistinctè significans, id-
eoque distinctione egens.

DISTINCTIO NOMINIS est argumen-
tum artificiale, quod nomen ambiguum
in sua significata distingvit: idque affe-
ctionis inde resulatis vi, ut Thema
arguit.

NOTA: Nomen distingvendum appella-
tur aliàs Nomen ambiguum, item *Aquivocum*
scilicet *equivocans*, Græce *ὀμώροπον*. per di-
stinctionem nominis v. intelligitur enumeratio
variorum significatum ambigui, undè oritur
distinctionis nominis in sua significata.

NOTA: 1. In plena tractatione nunquam
omittenda est vocis distinctio, ambiguum enim
Mater erroris est, & multiplicis obscuritatis.
Ut in illo: *Cresus Halyn penetrans, magnam*
pervertet opum vim. 2. Accurata distinctio
nullam omittet vocis significationem, nisi ali-
quando ratione instituti, aliquas tantum e-
numerasse sufficiet; solet enim illa particula-
ritas significationum aliquando significari per
voces restrictiores, ut; quod velimus enume-
rare significata alicujus vocis, *Logica*, vel *Phi-*
losophica in genere, vel *Theologica*, vel *Juri-*
dica, vel *Medica*, & sic deinceps. 3. Distin-
ctio significationes vocis non multiplicabit,

neque recenset *significationem* quæ nusquam reperitur; Malè igitur dicunt Calviniani Mundum aliquando sumi pro edificio; interdum pro reprobis, interdum pro electis; cum tamen pro electis nunquam sumatur in Scripturis.

Totum est argumentum artificiale, quod vi propriæ affectionis partem ut Thema arguit. Et quatenus realiter consideratur, est res respectiva partes continens.

Pars est argumentum artificiale, quod vi propriæ affectionis, Totum ut Thema arguit. Et realiter considerata, est res respectiva, quæ continetur à Toto; ut: *Logica est totum, Inventio est pars. Grammatica est totum, Etymologia est pars. Philosophia est totum, Physica est pars.*

Totum (quemadmodum etiam pars) est primarium vel secundarium: Primarium est, quod sua natura tale, veras partes habet; Estq; Essentiale, Integrale vel Universale. Totum Essentiale est, quod constat ex partibus totam essentiam constituentibus; ut: *Homo respectu animæ & corporis organici, O. corpus naturale*

respectu Materie & forme. Materia enim & Forma ut omnibus; ita & solis corporibus naturalibus competunt.

NOTA: partes essentiam constituentes, appellantur Essentiales, & sunt ipsa principia Essentiam totam (intrinsecè) complentia, ita ut una parte sublata, tollatur Totum; Quales partes sunt Materia & Forma in omnibus inanimatis. Anima vero & corpus in animatis. Licet alias anima veniat nomine forma & corpus nomine materia.

NOTA: Totum Essentiale solet dissepieri in Metaphysicum & formale, quod constat ex genere & differentia, cuiusmodi totum est species predicamentalis, ut homo, leo, lupus, canis, planta, arbor, metallum, &c. Item Angelus qui dicitur componi ex actu & potentia. Et in Physicum, quod constat materia & forma, quale totum supra est definitum. Unde ulterius notamus: totum Metaphysicum & Physicum formaliter saltem differre; ut rectè possumus dicere: omne totum Physicum est etiam Metaphysicum, sed non vice versa, cum Angelus sit totum Metaphysicum, non vero physicum, quia materia & forma caret. Totum integrale est; quod constat partibus integritatibus, seu quantitativis; ut collum, brachia, pedes

*pedes, Cor: epar sunt hominis partes integran-
tes seu materiales; ubi per materiam intelli-
genda est tam materia propriè, quam impro-
priè, & analogicè sic dicta. E: G: Tale to-
tum integrale est Logica, partes verò argu-
menta, axiomata & dianoiæ. tale totum est
Grammatica, partes vero Orthographia, Ety-
mologia, Syntaxis & Prosodia.*

Totum Integrale est vel 1.

*Homogeneum seu simile, cujus omnes
partes sunt ejusdem naturæ; ut: caro,
sanguis, aqua, vinum, sic quælibet pars carnis
est caro, sanguinis sanguis, aquæ aqua, vi-
ni vinum.*

*Et Heterogeneum seu dissimile, cujus par-
tes non sunt ejusdem Naturæ; ut Homo res-
pectu capitis, colli, brachiorum, pedum, cordis,
femorum &c. sic caput non est homo, nec col-
lum, nec brachia. Vel 2. per se; cujus
partes continentur una forma, ut: ani-
mal, arbor, homo, equus, canis, frutex. Vel
per accidens, cujus partes in unum ag-
gregantur & sub diversis formis conti-
nentur; ut: cumulus lapidum. acervus tritici.
strues lignorum. Mundus. Respublica. Exerci-
tus. Collegium. Universitas.*

Totum Universale, Potentiale & Logicum est, quod partibus sibi subordinatis Essentiam suam communicat.

Estque Genus vel Species.

NOTA: De Genere & Specie actum est supra circa doctrinam Prædicamentorum, sed tanquam de titulis notionalibus graduum prædicamentaliū; hic verò de iis agimus in quantum induunt Naturam Totius.

Genus est Totum Universale, cuius partes immediate sunt species. Dividitur vero, i. in Univocum, quod essentiam suam singulis subjectis speciebus æqualiter communicat ut: *Animal Homini & Bestiæ. Color albedini & nigredini. Elementum, Igni, Aquæ, Aëri & Terræ. Virtus Temperantiæ, Fortitudini, Liberalitati Modestię. Corpus, Cælo, Plantæ, Metallo, Lapidi &c.* Analogum est, quod essentiam suam subjectis speciebus inæqualiter communicat, sc. uni per prius, alteri per posterius: Quale genus Magnitudinis & Numeri est Quantitas. Demonstratio respectu specierum demonstrationis τὸ διον, & τὸ ὅτι. Ex sententia Corn. Martini: Causa, respectu specierum causa: Efficientis, Finis Materię & Formę.

K

Genus

*Efficiens & Causa primario reliqua v.
Dico*

2. Genus est vel Remotum; inter quod & speciem intervenit aliud genus: ut corpus vivens, hominis. animal genus remotum hirundinis, anguille Habitus respectu Temperantiae, Fortitudinis, Magnificentiae, namque inter habitum & hasce species interjacet genus proximum vid: virtus. vel proximum, quod speciem, cujus dicitur esse genus immediatè sibi subjectam habet: ut animal est genus proximum Hominis. Avis hirundinis. piscis Anguille. & virtus temperantiae, fortitudinis &c. Sacramentum, Circumcisionis, Agni Paschalis, Baptismi & Cœnæ Domini.

N.B. & recte dicitur Species inferioris sed individua
Species est Totum Universale, cujus partes immediatè sunt species inferiores, vel individua. E. g. Canis, Lupus, Leo, Panthera, Rana, Mus, Vermis, Serpens, Tilia, Sambucus. Confer tam de genere, quàm specie, quæ supradicta sunt inter predicabilia.

Totum Secundarium (aliàs totum per accidens) est, quod partes habet per accidens, nec sua natura sed ratione saltem distributionis Totum est; tale totum est 1. Causa, partes sunt diversa esse.

effecta. E. g. Nautarum alii malos scandunt, alii per foros cursitant, alii vela obliquant, alii sentinam exhauriunt. 2. Effectum, cuius partes sunt causæ: E. g. Vestes alie fiunt ex panno, alie ex corio, alie ex serico, alie ex pellibus. 3. Subiectum, partes adiuncta, ut: Hominum alii sunt sani, alii agri, alii docti, alii rudes, alii divites, alii pauperes, alii pulchri, alii deformes. 4. Adiunctum, partes diversa subiecta, ut: Bonum aliud est anima, aliud corporis, aliud fortune. quæ quoniam extra Distributionem rationem totius non habent: Ideo hæc Exempla sunt simul distributionis secundaria.

CANONES.

1. Omne Totum majus est qualibet sua Parte. U. C. de toto propriè, non verò de toto perfectionis & æquivocè sic dicto; hinc, quamvis Deus, Angelus & Anima dicantur Totum, non tamen statim sunt parte majores, cum partes non habeant, & veniant nomine Totius, non univocè, sed æquivocè. 2. De partibus seorsim, non simul sumptis; ita partes conjunctim & simul sumptæ, sunt æquales toti; alias sigillatim &

eorsim sumptæ, sunt Toto minores: E. g. quilibet pars Pomi dissecti, est minor Pomo integro & toto.

2. Partes sunt priores Toto: Sic literæ sunt priores syllabis, syllabæ dictione, dictio oratione. V. C. De toto essentiali & integrali, ita anima & corpus seu partes essentielles, sunt priores homine seu toto; Deque hujus partibus principalibus, ita cerebrum, cor & hepar tanquam partes integrantes principales, sunt priora toto integrali, nempe corpore; cum primò à natura efformentur. 2. De prioritate Naturæ: Sic ordine naturæ semper dependens est posterius eo à quo dependet, At totum dependet à partibus essentialibus & integralibus, ergo illud his est posterius; vid: Exemplum prius adductum. Et cognitionis, ita antequam sciam quid sit homo, necesse est ut sciam quid sit anima, quid corpus, sc. loquendo de cognitione distincta, non confusa. Non temporis: ita forma formato: ut anima bovis bove, cujus pars est essentialis, non prior tempore, sed simul est, nullum enim tempus est quo anima bovis sit & non sit simul ipse bos, & vice versa. Et dignitatis, ita totum quia includit omnes perfectiones suarum partium & præterea habet completum existendi modum, est nobilius suis partibus, essentialibus. E. g. homo respectu ani-

anima & corporis. Corpus naturale respectu materia & forma. 3. prout totum & pars absolute considerantur; ita ligna, lapides & asseres, tempore antecedunt domum, absolute considerata; Non vero tanquam relata, sic enim considerata sunt simul. Nam relatorum uno posito, ponitur & alterum sc. secundum esse formale & respectivum.

3. Partes reducuntur ad idem prædicamentum cum toto; ita anima & corpus, materia & forma. caput, collum, brachia pedes &c. reducuntur ad prædicamentum substantie, quia totus homo, totum corpus Naturale, sunt substantie. Excipe tota Essentialia, quæ sunt concreta accidentalia: qualia sunt: album, musicum, logicum, doctum, iustum, calidum, sapidum. aut opera arte facta; ut: domus, mensa, cubile, cista, capsula, forfex. talia enim ad diversa prædicamenta referuntur; ita album ratione forme, nempe albedinis ad qualitatem spectat; Ratione vero subjecti est in prædicamento substantie. pariter mensa prout figuram habet vel quadrangularem, vel ovalem vel aliam, est in prædicamento Qualitatis; Ratione vero materiae ex qua, est in prædicamento substantie.

*De nota
videt. sibi
contraria
ga nullum
essentiale
potest ee
acciden-
tale. ve-
rum sic
intelligi:
candela
est alba
sicut est in
prædicam-
to qualitat-
is sed qua-*

3. Tota
prædicam-
to. sicut et quatenus est candela
& totum essentialiale sed alba est concret.
accidentale et sic de ceteris

4. Totum reipsa non differt a partibus suis simul sumptis, & legitime unitis V. C. De partibus simul sumptis & debito modo unitis unione le-
essentiali, in omni enim composito partes debent conjungi, ut unum sit velut
actus alterius; alias totum a partibus sigillatim sumptis differt realiter, ut in-
cludens ab incluso: E. G. *Aliud est homo, & aliud est anima, quia homo præter animam includit etiam Corpus: Et rursus, homo est aliud quam corpus; nam præter corpus includit etiam animam.*

5. Posito Integro, necesse, est poni omnia membra. E. G. *Magistratus est custos integri Decalogi, ergo & primæ tabule. v. c. 1. De toto essentiali & integrali.* E. G. *Posito homine, ponitur anima rationalis, & corpus, Organicum. Posito corpore, ponuntur caput collum, venter, femur, pes &c.* 2. De partibus, totius integralis necessariis & principalibus; ita: positis, Cerebro, corde & Hepate, tanquam partibus principalibus & necessariis, ponitur etiam totum. 3. Non sunt confundenda effecta,

effecta, vel adjuncta totius, cum partibus & membris. E. N. V. *Hic est arbor, E. etiam folia & fructus. posita vera & salvifica fide, ponitur nova obedientia.*

6. Remoto integro, removentur etiam omnia membra; non callet Grammaticam, E. nec Etymologiam & Syntaxin. V. C. I. De destructione totali, quæ fit ratione actus & potentiæ; Sic: mortuo Eqvo, tolluntur anima & corpus Equinum. Mortuo Cane, tolluntur ejusdem etiam anima & corpus. Non de illa quæ fit tantum ratione actus; Sic: destructa Domus, tolluntur Lapides, Ligna, Asseres, &c. sc. ratione actus, ut ipso actu non amplius domum constituent. 3. De partibus non quoad realem existentiam, prout entia sunt, sed ratione relationis quâ totum respiciunt. N. E. V. Corrupto corpore mixto, corrumpuntur etiam Elementa. Corrupta oratione, corrumpuntur etiam dictiones & Syllabæ; cum non corrumpantur secundum realem existentiam, sed secundum respectum quem habent ad integrum, ut non amplius sint partes horum.

7. Nullum Integrum potest affirmative prædicari de membro, nec unum membrum de integro. Sic anima non dicitur esse homo; Nec corpus humanum est homo. Intell: 1. Voces integri & membri latè, ut etiam totum Essentiale & partes ei respondentes indigiteantur, excepto tamen toto essentiali Metaphysico. E. G. homo est animal; ibi animal prædicatur de Homine, attamen est pars essentie humane. 2. Prædicationem in casu recto, non obliquo; hinc rectè dico: anima est in homine, pes est in corpore, mundus continet ecelum. 3. Prædicationem propriam, non tropicam; Quales sunt hæ: Offa sunt domus Israël. Ezech. 37. 11. O. anima est subiecta potestati. Rom. 13: 1. Caro est fenum, E' aia, 40: 6, 4. Totum Integrale non homogeneous, sed heteros geneum; ita, caro lignum, aqua. possunt de singulis suis partibus affirmative prædicari, cum qualibet pars carnis sit caro, Ligni lignum, aqua aqua.

8. Positis omnibus partibus debito modo unitis; ponitur totum. V. C. 1. De

toto integrali. E. G. habet ramos, truncum, fo-
 lia, & radicem, E. est arbor. Et essentiali, E. g.
 habet formam & materiam E. est corpus. In
 resurrectione hominum corpora & animas u-
 ni Deus &, E. & Homines. 2. Sufficiunt
 membra principalia, nisi requiratur to-
 tum omnibus numeris absolutum. Sic in
 utero materno positus cerebro, corde & hepate,
 tanquam membris principalibus, ponitur et-
 iam totum, nempe homo, sc: Etiamnum
 efformandus & consummandus.

9. Destrueta una parte principali,
 tollitur integrum. E. g. Homo desit, sive
 est mortuus, E. aliqua ejus partium princi-
 palium fuit destructa. Non habet caput, E.
 non est homo.

10. Posito seu affirmato genere uni-
 versè, ponuntur etiam & affirmantur
 omnes species; Et contra: Remoto ge-
 nere universalitèr, removentur omnes
 species. Ut: omne animal sentit, ergo et-
 iam homo. Nullus Lapis vivit, ergo nec A-
 damas. Extrema unctio non est Sacramen-
 tum, Ergo multò minus Novi Testamenti Sa-
 cramentum.

II. Genus plures unâ species continet.
intellig. canonem ratione universalis essen-
tiae, sic enim in una specie salvari non po-
test, tum quia in specie generis differentia,
restringitur, tum quia impossibile est duas con-
trarias differentias esse in eodem. Non ra-
tione existentiae; Quo pacto genus po-
test in una sui specie salvari. E. gr.
Natura animalis ante hominis creationem
salvabatur in sola bestia; & rursus post con-
summationem seculi, post interitum bestiarum
salvabitur in solo homine.

12. Posita specie, ponitur genus. v. c.
1. de omnibus speciebus simul & le-
orsim sumptis. E. g. justitia est, ergò
virtus est. Alexander est homo, ergò est animal.
Rosa est herba, ergò est Planta. 2. De gene-
re secundum suam essentiam, non quo-
ad latitudinem & universitatem confi-
derato. N. E. V. Alexander M. fuit prae-
ditus fortitudine & prudentia; ergò omnibus
virtutibus. nam virtus ibi sumitur secundum
essentiam, non latitudinem.

13. Negatis speciebus omnibus, ne-
gatur genus in totum. Ut lapis non est
homo

homo, nec bestia; ergo nec animal est. Eruditio neque est corpus, neque est spiritus, ergo nec substantia. v. c. 1. De genere proximo, non remoto; Sic sublatis homine & bestia, non tollitur corpus vivens, corpus mixtum, & substantia; cum hac sint non genera proxima, sed remota. 2. Si genus consideretur in sua latitudine, sufficit negatio unius speciei, imò etiam unius individui, cum genus sit universale. Quid. E. g. Non est homo, ergo nec animal. Non est albedo, ergo nec est color. Si verò ratione essentia spectetur, requiritur negatio specierum omnium. E. g. Purgatorium nec est substantia, nec accidens, ergo non est Ens. sublato corpore simplici & mixto, tollitur etiam ipsum corpus in universum.

14. In specie plus est quam in Genere; sc: ratione actus, non potestatis. Sic rationalitas est in homine, seu specie, quæ tamen non inest animali tanquam generi. Sed rursus: Genus continet species & earum differentias, sc: ratione divinis & potestatis.

Nota: Genus inest speciei; quando hæc

con-

consideratur ut totum essentiale, cuius pars est genus; Sic quando dico: bestia est animal; utique animal tanquam genus inest bestia, ut pars suo toti. Contra: Species inest generi, quando hoc spectatur ut totum universale, cuius pars subiectiva est Species; ita cum dico: animal est homo vel bestia; utique animal cum totum universale, continet sub se Species, tanquam partes subiectivas.

15. A Specie ad Genus ducuntur argumenta tantum affirmativa. E. g. In eo est modestia; ergò in eo est virtus moralis. Est adulter, ergò est vitiosus. V. C. De una Specie leorsim & sigillatim, non de omnibus simul sumptis. Ergò sequitur: neque homo est, neque bestia, ergò animal non est. Nec substantia, nec accedens est, ergò ens non est.

DISTRIBUTUM est argumentum artificiale, quod distributionem ut Thema, vi propriæ affectionis arguit.

DISTRIBUTIO est argumentum artificiale, quod distributum ut Thema vi suæ affectionis arguit, & est realiter totius in partes resolutio.

Distributio est vel PRIMARIA vel SE-
CUNDARIA : *Primaria* est triplex ;

1. Distributio TOTIUS ESSENTIA-
LIS est, qvâ illud in partes essentielles
 resolvitur : *Ut hominis pars alia est ani-*
ma, alia est corpus. O: Corpus naturale con-
stat Materia & Forma. Hominis pars alia
est animalitas, alia rationalitas. In prio-
ribus Exemplus est distributio Physica, in ul-
timo Metaphysica.

2. Distributio TOTIUS INTEGRALIS est,
 qva illud in partes integrantes resolvitur
 (alias partitio dicta) *ut hominis pars*
alia est caput, alia thorax, alia collum. do-
mus pars alia est fundamentum, alia
tectum, alia parietes, caminus, fenestra.
Oratio constat exordio, narratione, pro-
positione, confirmatione refutatione, Epi logo,
juxta versum: Exorsus, narro, seco, firmo, re-
futo, peroro.

3. Distributio TOTIUS UNIVERSALIS
 est qvâ genus in species, aut Species
 in individua resolvitur ; (alias in specie
 divisio appellatur) *ut, animal est homo vel*
brutum ; homo est Petrus vel Paulus ; essenti-
est

est vel corporea vel incorporea. argumentum est vel artificiale vel inartificiale.

Distributio secundaria est quadruplex ;

1. Distributio CAUSÆ, est Resolutio causæ in sua effecta; *ut: Studiosorum alii legunt, alii scribunt, alii disputant. Opificum alii consuunt calceos, alii sarciunt, alii stantes pinsunt, alii mercaturam exercent.*

2. Distributio EFFECTI, est ejus in causas resolutio; *ut: Philosophia partim à Socrate, partim à Platone, partim ab Aristotele conscripta est. Adolescentes ad Academias proficiscuntur ; ut literas discant & animum bonis moribus imbuant.*

3. Distributio SUBJECTI, est in illius adjuncta resolutio. *V. g. Pharmacum aliud est salutare, aliud noxium. Stellarum aliæ sunt frigida, aliæ calida, aliæ majores, aliæ minores.*

4. Distributio ADJUNCTI, est illius in sua Subjecta resolutio, *ut : Sapientia alia est in DEO, alia in Angelis, alia in hominibus. Hominum alii urbes, alii rura habitant.*

CANONES

1. Distributio debet esse adæqvata distributo, seu inter distributionem & distributum mutua est reciprocatio. v.

c. 1. De distributione primaria præcipuè. N. E. V. *hominum alii sunt sani, alii ægri, alii pulcri, alii deformes; cum hæc distributio sit secundaria, sumpta ab adjunctis.*

2. De reciprocatione quæ fieri potest copulativè E. g. *Corpus humanum integratur & ex capite, & corde, & hepate, & brachiis & ventriculo, & pedibus, & femoribus.* Vel Disjunctivè. Sic quando animal dividitur in hominem & bestiam, valet reciprocatio disjunctivè, ut rectè possim dicere: O. animal est vel homo vel bestia.

2. In distributione partes debent cum toto consentire. E. g. O. *Corpus naturale habet materiam & formam; & quicquid habet materiam & formam est corpus naturale.* Inter se vero dissentire, E. g. *Materia non est forma, & forma non est materia, unde animalia non possunt dividi in colorata & nautantia; quia natans est etiam coloratum. Item non debent dividi in Sylvestria & urbica,*
cum

*vide negan
8. 100*
cum quod Sylvestre est, possit esse etiam tri-
bicum. Intell. 1. Diffensionem opposi-
torum, excepta tamen pugna contra-
riorum negantium. Hinc non valet con-
sequentia: corpus naturale aut est simplex aut
non simplex. Syllogismi pars alia sunt præ-
missæ, alia non præmissæ. 2. Consideran-
du est in distributionibus magis len-
sus quam verba. Sic ætas dividitur in
auream, argenteam, æneam, ferream, li-
gneam &c. Nulla tamen harum partium cum
toto consentit; quia ætas ita dividitur sal-
tem per Metaphoram. Vitiosa etiam est di-
visio animalis in mortale & rationale; cum
membra hujus distributionis in unum & i-
dem cadant subiectum.

3. Distributionis membra non sint
negativa. vel distributio debet fieri in
Entia, non v. in non Entia. Qualis hæc
est: Terra partes quinque sunt. Africa,
Asia, America & Ethiopia. Accidit tamen
ob vocabulorum inopiam & ad vitan-
dam prolixitatem, vocibus negativis ut
dividatur; ita: si nolis dicere: animalium
aliud est rationale, aliud irrationale; Oportet,

multiplicari membra dividenda, ut: animalium aliud est homo, aliud avis, aliud quadrupes, aliud piscis, aliud insectum, aliud amphibium. Sic Corpus dividitur in animatum & inanimatum. Substantia est corporea vel incorporea. Ens dependens vel independens. *Ex hypothesi in non entia* interdum dividi contingit: Illi, quantitas est finita vel infinita. Temperamentum est vel ad justitiam, vel pondus; cum tamen hoc in rerum natura non datur. Corpus est finitum vel infinitum, & hoc tamen non datur.

4. Distributio constet verbis perspicuis, & rem ut in se est, declarantibus.
 V. C. De vera & reali divisione, non de distinctioe nominis: Quales sunt hæ sequentes: Mors est vel animæ vel corporis. Cecitas est vel Corporalis vel Spiritualis. Libertas est vel Ecclesiastica vel Politica.

5. In distributione, partes debent esse ejusdem ordinis & naturæ cum toto. V. C. I. De ordine prædicamentali, quæ enim ejusdem naturæ sunt, in eodem sunt prædicamento. E. g. quia

totum vid: animal, est in predicamento Substantiae, utique etiam partes, Homo & Bestia erunt ibidem. Malè ergò dividitur apud Rhetores Genus dicendi in breve, longum, medium & floridum; cum illa tria membra significant orationis quantitatem, hoc vero quantitatem, qualitatem. 2. De partibus prout actu totum ingrediuntur: hinc anima rationalis separata & corpus, non sunt ejusdem naturae cum toto homine, quia partes illae non sunt amplius unitae, & acta ipso non constituent totum.

6. Divisio debet fieri in membra proxima, prima & immediata. V. C. de divisione vera & accurata. Igitur divisio hominis in Caput, Thoracem, Brachia, Pedes, Manus, non est accurata; cum divisio in animam & corpus sit prima & immediata. Sic Sacramentum non rectè dividitur in Baptismum & Cœnam Domini: cum in proxima membra sit dividendum; hoc modo: Sacramenta sunt vel Veteris vel Novi Testamenti. Sacram. N. Test. est Baptismus & Cœna Domini.

7. Divisio debet constare partibus, quantum natura rei patitur, paucissimis; & si fieri commodè possit,

fit, duabus. E. g. *quicquid est, aut est Creator aut Creatura.*

Nota: Divisiones in plures partes non idè improbantur; E. g. *Lex est vel Moralis, vel Ceremonialis, vel Forensis. Officium Christi est Propheticum, Regium & Sacerdotale.*

8. Affirmatis Adjunctis partibus O-
minibus, affirmatur totum subjectum.
Et contra: negatis, negatur. E. g. *Pompejus est præditus & rei militaris scientia, & virtute, & autoritate, & felicitate; ergò est bonus Imperator. Ille non est Aboënsis, nec Tavastensis, nec Savolaxensis, nec Satagundensis, nec Bothniensis; ergò non è Finlandia est oriundus. V. C. De subjecto & adjunctis veris. N. E. V. Res incorporeæ partim sunt candidæ, partim nigre, partim rubre, partim virides, partim flave; Ergo sunt coloratæ; Quia Subjectum falsum dividitur in adjuncta falsa, quæ in rem incorpoream non cadunt.*

9. Affirmatis Subjectis partibus omni-
bus, affirmatur totum adjunctum. Et
contra: negatis, negatur, *hic homo docet benè legem & Evangelium, E: est bonus Theologus. Ille non tractat numeros, & magnitudines. E. Mathematicus non est,*

V. C. de adjuncto & subiecto veris,
non falsis. *Sic malè Rhetorica dividitur*
in Inventionem, dispositionem, Elocutionem,
Pronunciationem & memoriam; siquidem o-
mnes hæ partes Rhetoricæ non competunt.

CAP. XII.

De

DEFINITO & DEFINITIONE.

DEFINITUM est argumentum arti-
ficiale quod vi propriæ affectionis de-
finitionem ut Thema arguit. Defini-
tum aliàs, est res quæ definitione ex-
plicatur.

DEFINTIO est argumentum artifi-
ciale quod explicat quid sit definitum,
idque vi affectionis inde resultantis,
ut Thema arguit.

Partes definitionis duæ sunt:

GENUS (*alias conceptus convenientia*)
& DIFFERENTIA (*alias conceptus di-*
stinctionis seu disconvenientia.)

Nota: O. quidem genus est conceptus con-
venientia, & O. differentia conceptus discon-
venientia, sed non vice versa; quia genus

differentia sunt termini predicamentales, conceptus autem convenientiæ & disconvenientiæ etiam in transcendentibus, imò infra predicamentalibus describendis, locum inveniunt.

Definitio est perfecta, vel Imperfecta.

Definitio PERFECTA est, quæ constat genere & differentia specifica, ut, Homo est animal rationale. Animal est corpus animatum sentiens.

Nota: Definitio perfecta competit Substantiæ & Accidentibus, sed inæqualiter, quia inæqualiter sunt Entia; Substantia πρώτως καὶ μάλιστα primario & maxime; Accidens verò est Ens δευτέρως & per dependentiam à substantia; est enim substantiæ & effectum & adjunctum. Differentia specifica Substantiarum sumitur à Formâ. Vid: exempla priora.

Nota: Cum Formæ Rerum maximam partem nos lateant, idcirco paucissimæ sunt definitiones à formâ petite. Differentiæ Accidentium sumuntur ex subjecto, objecto, efficiente & fine. E. g. intellectus est facultas animæ rationalis ad verum cognoscendum.

ordinata. Physica est scientia corporis naturalis, quatenus naturale est. odor est qualitas corporis mixti, orta à sulphure, ad rerum differentias naribus representandas.

Definitio IMPERFECTA est, quæ ex aliis terminis, quam genere & differentia Specifica, definitum explicat. alias descriptio dicitur, E. g. *Ebrietas est vitium arcana recludens, spes jubense se ratas, ad prælia trudens inermem.*

Descriptiones sunt aliæ necessaria, quandoque etiam Arbitraria. Necessariæ sunt descriptiones. 1. Ob intellectus nostri imbecillitatem, propter eam enim perfectè definiri nequeunt Substantiæ incorporeæ, & pleræque corporum specialissimæ Species. E. g. *Aër, Ignis, Aqua, Terra, Metallum, Planta, Arbor &c.* Hinc tales sunt definitiones: *Spiritus est Substantia incorporea. Canis est bestia latrans. Ignis est Elementum subtilissimum, levissimum, calidissimum & siccissimum.* 2. Ob rei definiendæ naturam, quæ perfectam definitionem non admittit. Ut: (a) *Ens infinitum*

tum. DEUS qđi cum genus & differentiam a-
 varfatur, definitionem etiam perfectam non
 admittit. (β) quæ veram essentiam non ha-
bent: ut Entia rationis speciatim sic dicta,
ut Æquator, Zodiacus, Horizon &c. Item
relationes rationis, ut genus, species, subjectum,
prædicatum, dextrum, sinistrum. Entia fi-
cta; ut Chimæra, Cerberus, Purgatorium, Lim-
bos Patrum. Privationes, ut Cacitas, Sur-
ditas, Claudicatio, Paupertas, Exilium,
 (γ) Quæ veram essentiam perfectam & com-
pletam non habent. ut, res in fieri. E. g. Em-
bryo in utero materno. Principia rerum,
ut: materia & forma corporum naturalium.
Et partes; ut corporis humani partes, Ca-
put, Cor, Epar, Pedes &c. (δ) Quæ non
habent essentiam per se unam, ut: concre-
ta; Justus, Doctus, Fortis, Pulcher, Cali-
duſ, Humidus. Aggregata; ut Ecclesia,
Collegium, Exercitus, Mundus. Comple-
xa, ut DEUS Salvator; paries albus; Troes
aut Tyrius. (ε) Quæ non sunt sub aliquo
genere, ut Transcendentia; E. g. Ens cum
suis attributis in Metaphysica. Et summa
genera. Vid. Substantia & accidens. (ζ) Quæ

non sunt sub genere immediate, seu Individua
ut Alexander, Bucephalus, Laurentius & hic
homo. 3. Ob vocabulorum, quæ in
accurata definitione requiruntur, de-
fectum. E. g. DEUS est Substantia in-
finita, independens, immensa &c.

Ex Arbitrio definitiones adhibentur,
vel delectationis Ergò. E. g. Homo est animal
bipes, implume, erecto vultu, manibus pe-
dedibusque praditum. Vel ut ad captum alio-
rum definitio accommodetur; E. g. Domi-
nus est qui servum habet. Magnes est la-
pis trahens ferrum.

Descriptio, est vel Principalis, vel mi-
nus Principalis.

Descriptio PRINCIPALIS est, quæ
definitum explicat genere & acciden-
tibus propriis; Homo est animal risibile.
Equus est animal biniens. Aqua est E-
lementum crassum ac grave, frigidissimum
& humidissimum, unum cum terra globum
constituens.

Descriptio MINUS PRINCIPALIS est,
quæ definitum ex terminis merè con-
tingentibus, vel externis explicat, si-
ne

ne generis accurati assignatione; cujus exempla apud Historicos Poëtas & Oratores sunt frequentissima; ut: *Historia est testis temporum, lux veritatis, vita memoria, Magistra vite, nuncia vetustatis.* *Jehovab DEUS est misericors, ad iram tardus, ad clementiam & auxilium propensus, qui clementia in mille usque etates utitur* Exod. 34.

2. Descriptio alia est succincta & brevior, ut Eclipsis est interpositio Terræ inter Solem & Lunam. Somnus est gelidæ mortis imago. Sapientia prima est stultitiâ caruisse. Alia illustrior magnificentior & copiosior; ut: Fama malum quo non aliud velocius ullum: mobilitate viget viresque acquirit eundo; parva metu primo, mox sese attollit in auras, ingrediturque solo & caput inter nubila condit.

CANONES

1. definitiones (perfectæ) debent esse breves. Brevis autem est illa definitio, in qua neque minus dicitur quam necesse est, neque quicquam otiosum est; tribus modis contingere potest, ut aliquid

in definitione otiosum sit. 1. Tautologia cum committitur; E. g. *Homo est animal rationale, anima rationali pradium. Logica est ars bene differendi & bene ratione utendi. Grammatica est ars purè loquendi, & certa loquendi ac Scribendi ratio.*

2. Cum in definitione ponitur aliquid, quod definitum non distinguit ab ulla alia re; ut *Transcendentia*; E. g. *Ens est quod essentiam habet. Ens positivum est quod ponit veram Entitatem in rerum natura. Unum formale est quod habet unitatem formalem.* 3. Cum in definitione ponitur id, quo ablato reliqua definitio nihilominus propria est, rei quæ essentiam explicat. E. g. *Equus est animal irrationale hinniens, potentia hinniendi pradium. Leo est quadrupes animal, potentia gaudens rugiendi, fortissimum ac Clementissimum, horrifonum edens rugitum.*

2. Definitio perfecta constet verbis propriis, perspicuis & usitatis; itaque rejiciuntur voces, 1. Tropicæ; ubi tamen nota: Tropos aliquando in definitionibus tolerari, Si (a) verbis propriis careamus,

Idco

Ideo in Logicis: Vox Argumenti; Judicii, Dianojæ, Figuræ Definitionis &c. adhibetur, siquidem propriis verbis, rem enucleantibus destituimur. (E) Tropi sint clari, manifesti & usitati; hinc Logica rectè definitur ars bene differendi, quia verbum differere est manifestum & usitatum; ut non amplius pro tropico habeatur. Tales etiam definitiones sunt Metallicorum, Chymicorum, Mathematicorum. Et (γ) Secum habent substantiam quandam & gratiam; E. g. Caput est arx Corporis. Lex est anima civitatis. Bona conscientia est murus aeneus; 2. Obscuræ & ambiguæ, nisi forte harum significatio, aut ex subjecta materiâ, aut appositis vocibus colligi possit. E. g. Cochlea est terrigena, domiporta, sanguine cassa. Extincto humido radicali & calido innato animal interit. Punctum est cujus nulla pars est; seu quod nullam habet magnitudinem. 3. Inusitatæ, nisi forte talis vox aliquando singularem vim efficaciam & Emphasin contineat, quæ in vocibus receptis, non invenitur E. g. anima est ἐν πύλῃ. Somnus est gelidæ mortis imago.

Phi-

Philosophia est meditatio mortis. quæ tamen non sunt definitiones exquisitæ (de quibus præcipit Aristoteles) sed tantum descriptiones.

3. Definitio sit adæqvata suo definito, vel definitio debet cum suo definito reciprocari. V. g. Homo est animal rationale, & quod non est animal rationale, non est homo. O. peccatum est exorbitatio à lege, 1. Job. 3. v. 4. & omnis exorbitatio à lege est peccatum. Non erit igitur definitio latior, qualis hæc: Homo est animal bipes, vel implume (competit, enim illa etiam gallinis; hæc vero canibus, Felibus, Ursis & Lupis. Nec angustior, qualis hæc: argumentum est, quod quæstioni dubiæ fidem facit. quia præterea dicitur respicere, Afficere, Indicare, Ostendere, Demonstrare, Refutare &c. Talis definitio est & hæc: Exilium est privatio patriæ & functionum, propter confessionem veræ doctrinæ. quia non competit omnibus sub definito contentis.

4. Definitio perfecta debet esse affirmata. sæpe tamen cogimur vel ob vocabulorum inopiam, vel ob mentis nostræ imbecillitatem, vel ob rerum perfectionem aut

*hic: con-
flare;
vocabulary
lis ad fit magis
6 negantibus*

im

imperfectionem, adhibere definitiones negatas. Et tum sunt definitiones imperfectæ; ita DEUS definitur negativè: Ens infinitum, independens, Increatum, Immortale, incorporeum. quia; seu Ens perfectissimum, genere, & differentia caret. Sic Substantia prima definitur negativè quod non sit in alio. Cæcum est quod non habet visum. Surdum est quod non habet auditum. Ita etiam Affectiones Entis in Metaphysica definiuntur negativè. E. g. Unum, Simplex, Perfectum &c.

5. Definitio perfecta debet proponi sine copulatione aut disjunctione partium. Mala ergò est definitio: Homo est animal & rationale. definitiones tamen ejus modi sæpè tolerantur; non quia perfectæ sunt, sed quia non dantur perfectiores. Equus est animal domabile ad vehendum & trahendum. Ignis est Elementum calidissimum & levissimum &c. Liberum arbitrium est facultas qua suscipimus vel repudiamus prout libuerit, ea quæ à ratione decreta sunt. Corpus est substantia constans ex materiâ & formâ.

6. Definitio perfecta constet ex simpliciter prioribus, notioribus atque apud indemonstrabilibus. No-

Sic tantum hoc potest definiri a prioribus h. e. per formam, cum aliis animarum formis nos catenâ definiendo est. apud.

Nota: Aliquid esse prius vel notius altero bifariam; I. Simpliciter & secundum suam naturam, quale requiritur in definitione perfecta, qualis est, si sit ex genere & differentia Substantiali, E. g. Homo est animal rationale. Corpus naturale vivum habet animam. 2. Respectu nostri, quomodo notiora sunt etiam illa, ex quibus constat definitio imperfecta, quales imperfectae definitiones sunt substantiarum quae sumuntur ab accidentibus earum, quamvis enim substantia accidente sit prior & notior secundum cognitionem distinctam, accidentia tamen sunt etiam notiora substantiis per cognitionem confusam, quae est respectu nostri. E. g. Ita Elementa definiuntur ex qualitatibus, quia ea nobis sunt, ipsis Elementis, seu Substantiis, notiores, sic à posteriori definitur mistio; quod sit miscibilium in minima divisorum unio, à formâ specifica facta.

7. Definitio perfecta debet constare genere proximo & differentia specifica.

Vitiosa igitur est definitio: Homo est corpus naturale, vivum,, sentiens, ratione praeditum, nam corpus naturale vivum, sentiens, est hominis genus remotum: animal vero est genus proximum

*E. g. si definitum est definitio sint in pot
eum esse qualitatis et si sint in eadem specie
universa est definitio. nam sunt 4 genera Spe*

8. Definitum & genus definitionis
sint ejusdem prædicamenti. Hinc pa-
tet, nigrum non esse genus corvi, aut fuli-
ginis; quia nigrum non est Substantia, sed
quale. Similiter vitiosum est si definitum qui-
dem sit cum suo genere in eodem prædica-
mento, sit tamen in alia specie ejusdem præ-
dicamenti. E. g. Veluti si passibilem quali-
tatem definiamus per figuram & vicissim.

9. Unius rei una tantum est defi-
nitio perfecta & essentialis; talis est
hæc Summi Boni Ethici; Summum Bonum
est operatio animæ rationalis, secundum vir-
tutem optimam & perfectissimam in vitâ
perfecta. Accidentaliter vero est: Summum
bonum est ultimum & perfectissimum eorum
quæ aguntur, bonum. Aliquando tamen u-
nius definiti plures possunt esse definitiones,
si scilicet: 1. Definitum sit æquivocum.

E. g. Aliter definitur cancer dum est mor-
bus, aliter dum est piscis, aliter dum est Si-
cus cœlestis. Idem valet de gallo, Cane, Ma-
lo, Clavo, & Lupo. 2. Eadem res ali-
ter definiatur in Metaphysica, aliter in
Logica; sic: Causa definitur in Metaphysica

*huiusmodi definitiones in Prin.
in quibus Logica Topica, quædam
non prior definitio Logica post
rior v. realis. sed Metaphysica.*

Principium influens in esse causati. In Logica vero argumentum artificiale, quod vi causationis, Thema ut causatum arguit. 1. dem valet de effecto subjecto, & Adjuncto. 3. Definitiones aliis atque aliis verbis, eundem tamen sensum inferentibus, concipiantur. Ita Logica definitur Ars bene ratione utendi, seu differendi. item homo: quod sit animal rationale, seu animal constans corpore & anima rationis particeps.

10. Cui tribuitur vel adimitur definitio, eidem etiam tribuitur vel adimitur definitum & contra: Ut Petrus est animal rationale, ergò etiam homo. Christus non respectu Deitatis, sed humanitatis convenit definitio exinanitionis & exaltationis; Ergò & respectu humanitatis est exinanitus & exaltatus. definitio usitata Metonymia non congruit verbis institutionis Cane Dominica, ergò nec Metonymica erunt: Metonymia enim est tropus qui causam externam ponit pro effectum: Vel Subjectum pro adjuncto: Vel antecedens pro consequente, vel contra. Valet 6. de ijs quæ definitio-
ni &

ni & definitio conveniunt materialitèr, non formalitèr; *hinc definitio & definitum quavis sint relativè opposita & consequenter etiam habeant attributa opposita;* fit tamen id saltem formalitèr, non materialiter. E. g. Definitio non est definitum & vice versa sc. secundum esse Formale & respectivum.

CAP. XIII.

De

TESTIMONIO & TESTATO.

ARGUMENTUM INARTIFICI-

ALE est argumentum, quod vi extrinsecus ab artificiali aliquo argumento assumpta, arguit. *Sic testimonium arguit rem testatam, & hæc vice versa.*

TESTIMONIUM est, Testis de re aliqua asseveratio.

Testimonium est Reale vel Personale.

TESTIMONIUM REALE est quod à re aliqua, quæ non est persona, perhibetur. E. g. Psal. 19. v. 1. Cœli enarrant gloriam DEI & opera manuum ejus annunciat firmamentum. *Huc pertinent*

M

Testi-

Testimonia. I. Omnium rerum natura-
lium Act. 14: 16. DEUS non passus est
se esse expertem testimonii nobis benefaciendo,
dans nobis cœlitus pluvias ac tempora fru-
ctifera, implens cibo & letitiæ corda nostra.

2. Sensuum & experientię; ut Luc. 24.
39. Joh. 20. 20. 27. Matth. 11. Marc. 16.

3. Legis naturæ & conscientię. Ut Rom.
2. 15 magna est vis testimonii conscientie
in utramque partem, ait Cicero pro Milone.

4. Consuetudinis, quæ si bona & honesta
est, legis vigorem habere solet. Videsis

Nobiliss: DN. Gyllenstål Disp: Polit
12 Item Loccen: Synops: jur: Dis-

sert: 1. quæst. 3. 5. Pignoris. Ut Virg.
Ecclog. 3. Vis inter nos quid possit uterque vi-

cissim experiamur &c. 6. Monumen-
torum, cujusmodi plurima oculis nostris

observari solent. Videsis Dithmars: Logic.
pag. 254. de monumentis comprobantibus Jo-

hannem VIII. Papam, meretricem nobileq;
scortum fuisse &c.

TESTIMONIUM PERSONALE

est quod à persona aliqua perhibetur.
 estq; Divinum, Angelicum & Humanum.

DIVI-

Test.

*synopsi
 lib. 1. cap. 1.*

*quæriunt
 & ad sepul-
 crum non
 fuerunt
 videlicet*

DIVINUM TESTIMONIUM est, quod DEUM Autorem habet. estq; vel:

(a) Immediatum, quod à DEO ipso citra operationem ministri est profectum, ut Matth. 3. 17. *Hic est Filius meus dilectus ille, in quo acquiesco.* Gen. 3. 15. *Semen mulieris conteret caput Serpentis.*

(β) Mediatum, quod à DEO per ministros immediatè vocatos & immediata inspiratione institutos, est profectum. ita Paulus dicit nos justificari fide, non operibus. Rom. 3. Moses testatur mundum esse in principio creatum. Gen. 1.

TESTIMONIUM ANGELICUM est, quod ab Angelo profertur, ut Marc. 16. 7. *Præcedet vos in Galilaam, illic videbitis eum sicut dixit vobis.* Apoc. 22. v. 9. *Conservus tuus sum & fratrum tuorum.*

Nota: Quemadmodum Angeli sunt vel Boni vel Mali, ita etiam diversa est eorum testimoniorum ratio. Testimonium Bonorum Angelorum est infallibile, Malorum vero nullam meretur fidem; quia Testimonium propter auctoritatem testis fidem sortitur. Testis autem hic, videl: malus Angelus, est Pater mendacii. Job. 8. 44.

TESTIMONIUM HUMANUM est, quod hominem autorem habet. Estque commune vel proprium.

COMMUNE est, quod à multis proficiscitur. tale est *Testimonium Ecclesiæ de Libris Canonicis*. Huc pertinent decreta Magistratus, Symbola, Proverbia, axiomata & principia communia. E. g. Impossibile est idem simul esse & non esse. Quodlibet est vel non est. Duo contradictoria non possunt simul esse vera, nec simul falsa.

PROPRIUM, quod à singulari aliquo homine proficiscitur. Huc pertinent dicta Sapientum, responsa testium in judiciis, propria confessio, jusjurandum. E. g. *Symbol. Guilhelmi Hassia Landgravii*:

Quod mihi cunque bonum, Rex cuncti destinat orbis,

Inverti nulla calliditate potest.

Arist: dixit: artium radices sunt amarae, fructus vero dulces.

Solon: Respublica continetur premio & poena.

CANONES.

1. Autoritas Divina est infallibiliter vera, & loco immoti principii semper habenda. E. g. *Christus dicit: qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit.* Ergò id certò est credendum.

2. A Testimonio Divino ducuntur argumenta affirmativè & negativè; Scriptura Sacra asserit Christum pro omnibus hominibus esse mortuum, ergò id verum est. Scriptura Sacra nusquam dicit Sanctos esse invocandos. Ergò invocandi non sunt. V. C. I. De Testimonio Divino in universum, non particulariter considerato. Hinc quambis *Matthæus & Marcus* nil scripserunt de Circumcisione Christi, non tamen statim sequitur: Ergò Christus non est Circumcissus. Cum eandem consignarunt *Lucas & Paulus.* Ita licet *Johannes S. Cæne* mentionem non faciat, faciunt tamen, *Matthæus, Marcus, Lucas & S. Paulus.* 2. De rebus non tam Philosophicis. N. ergo V. C. *DEUS* non dixit bis bina esse 4. Quatuor esse Elementa. Tria Principia Chymica dari &c. Cum hæc sint Philosophica; Quam
M 3 Theo-

Theologicis; maximè de articulis Fi-
dei fundamentalibus. N. E. V. C. *Moses*
non iniecit mentionem Angelorum, ergo non
sunt creati. Cum Canon intelligatur de ijs
q̃æ ad fidem faciunt, non q̃æ ad nudam
spectant historiam.

3. Autoritati humanæ credendum,
quatenus firmis nititur rationibus. Non
enim videndum quis dixerit, sed quid &
quam verè. quia, intererit multum Dabus-
ne loquatur Herusve. Cum itaque au-
toritas humana adfertur; agendum,

1. Modestè; non temere reijcienda auctoritas
Sapientum, ne soli videamur sapere, aut aliis
virtutem invidere. 2. Prudentèr, non fa-
cile credendum, nec tamen nimium diffiden-
dum, juxta illud: *Credulitas homines &*
diffidentia perdit. 3. Sapientèr. Itaque ra-
tiones vera acceptanda, auctores interim gra-
ves excusandi.

4. A Testimonio humano ducuntur
argumenta tantum affirmativa, non ne-
gativa. intelligendus est Canon de Testimonio
negativo cum particula non, verbum testandi
precedit, non verò si sequitur. E. g. *Aristo-*
teles

h. e. si vix
quodam in
fig. n. d. o.
primad. l. p. g.
Excer. n. r. p.
ny verum
Excer. n. r. p.
E

*Eg: rāo vult ubi Lex personā realiter diffinit
ubi fl: Lex cōtra fūctū rāo vult auctoritati
aliter Dicitur.*

181

teles testatur animam non esse mortalem. ergo
non est mortalis. sic recte concluditur, quia
Particula Non, verbo testandi non preponi-
tur sed postponitur.

*5. Auctoritas & consuetudo humana
cedit rationi & naturæ, quia consuetudo
sine ratione nil est aliud quam inveteratus
error. hæc vero cedunt auctoritati Divi-
næ. Nam Lex inferior cedit superiori. de-
inde etiam ratio humana est errori obnoxia.
Auctoritas Divina non item.

LOGICÆ PARS POSTERIOR
De

JUDICIO.

CAP. I.

DE AXIOMATE IN GENERE

JUDICIUM est altera Dialecticæ pars
de disponendis argumentis ad bene ju-
dicandum.

Judicium est vel Axiomaticum vel
Dianoëticum.

JUDICIUM AXIOMATICUM est
legitima Axiomatum Dispositio & ju-
dica-

dicatio, dicitur alias judicium Propositionum.

AXIOMA est notio Logica, quâ argumenta ita inter se disponuntur, ut unum de altero affirmetur vel negetur. E. g. *Cælum est corpus. Ignis est Elementum. Tilia est arbor.*

AXIOMA, vi vocis, significat pronunciatum ob manifestam veritatem fide dignum: dicitur alias, *Enunciatio, Enunciatum, Pronunciatio, pronunciatum, Effatum, propositio. Oratio enunciativa, prologium, sententia.* quæ tamen minus frequentè usurpantur.

In Axiomate tria sunt Consideranda:

1. Partes. 2. Divisiones. 3. Affectiones.

Partes Axiomatis sunt vel materiales, vel Formales. *Partes materiales* sunt *Principales, vel minus principales.* *Partes Axiomatis materiales principales* sunt duæ, *subjectum Græcè ὑποκείμενον* seu Antecedens, Græcè ἡγούμενον. & *Prædicatum gr. κατηγορούμενον, seu conseqvens, gr. ἐπόμενον.*

SUB

SUBJECTUM est, de quo prædicatum affirmatur vel negatur.

PRÆDICATUM est, quod de sub-
jecto affirmatur vel negatur. V. g. in hisce
propositionibus: Homo est animal. Homo non
est Leo. Homo est subjectum, animal & Leo
sunt prædicata.

Partes Axiomatis materiales minus
principales sunt syncategoremata, quæ
subjecto & prædicato adduntur. cujus-
modi sunt signa quantitatis, particule mo-
dales. Epitheta terminorum, & quæcunque
determinationes seu amplificationes.
E.g. Non, nemo, nullus, omnis, cuncti, qui-
vis, quidam, aliquis, nonnulli, possibile, impos-
sibile, contingens, necesse, particula item exce-
ptiva, comparativa; & quæ sunt his similes.

Pars axiomatis formalis est vel pri-
maria, vel secundaria.

Primaria est ipsa terminorum dispo-
sitio. Sicut enim in aliis aggregatis enti-
bus forma est collectio & dispositio partium;
ita etiam axiomatis forma nulla alia est, quam
terminorum in illo dispositio; i. e. vel com-
positio quæ consequens cum antecedente conjun-
gitur,

gitur, ut fit in propositionibus affirmatis; vel divisio quâ consequens ab antecedente disjungitur, ceu fit in propositionibus negatis.

Secundaria, est vinculum seu copula, quâ mediante antecedens cum consequente disponitur. Estque duplex: verbi vel conjunctionis. Vinculum verbi est, quando antecedens cum consequente, vi verbi Substantivi SUM (Cujuscunque numeri, temporis, personæ) disponitur. Copula verbalis est vel Expressa, cum verbum Substantivum expressè ponitur inter Subjectum & prædicatum: ut *homo est animal. Cuprum est metallum. Sol est Planeta. Terra est Elementum.* Vel implicita, cum latet in prædicato, quando id verbum est, ut *homo loquitur. arbor frondet. Canis latrat. Equus hinnit. Leo rugit.*

NOTA: I. Situs copulae hujus naturalis quidem est inter Subjectum & prædicatum, sæpè tamen reperitur vel in initio, vel fine propositionis: *Est, est locus in terris &c. Et: stultitiam simulare loco prudentia summa est. Conscientia virtuti*

tuti satis amplum Theatrum est. Omnis homo mortalis est. Omnia sunt ingrata, nihil, fecisse benigne, est.

2. Verbum est in aliquibus propositionibus non est nuda copula, sed prædicatum includens quoque copulam. Et, tum appellatur est secundi adjecti; ut homo est, Cælum est, Planta est. H. e. homo est Ens vel habet existentiam; Cælum est Ens, Planta est Ens. Sicut quando copulæ vicem sustinet, est tertii adjecti, E.g. Aristoteles est Philosophus. Prudentia est virtus. habitus est qualitas Vinculum conjunctionis est, quando antecedens cum consequente vi conjunctionis disponitur; Ut, Si Christus resurrexit & nos resurgemus. Si Abraham fide justificatus est, etiam nos fide justificamur. Aut DEO serviendum, aut Mammonæ. Johannes aut, studet aut amat.

CAP. II.

DE DIVISIONE AXIOMATIS IN
GENERE, NEC NON IN SPECIE
DE AXIOMATE AFFIRMATO ET
NEGATO.

Divi.

Dividitur Axioma secundum affectiones Generales & Disjunctas 1. In affirmatum & Negatum. 2. Verum & Falsum. 3. In Necessarium & contingens.

AXIOMA AFFIRMATUM est, *cujus vinculum affirmatur, ut justitia est virtus. Paries est albus. Anima est immortalis.*

AXIOMA NEGATUM est, *cujus vinculum negatur, ut homo non est quadrupes. Leo non est Asinus. Terra non movetur.*

NOTA: 1. Particula negativa vel immediate præfigitur copulæ: *ut homo non est leo. Arbor non est lapis. Ignis non est aqua. Vel toti enunciationi præmittitur: ut Nullus homo est Leo. N. Planta est metallum. Nullus canis est Equus.*

2. Fieri potest, ut axioma extra Syllogismum sit negatum: quod in Syllogismo fit affirmatum; quod fit quando particula netiva, quæ in majori pertinet ad descriptionem subjecti, repetitur in minori: *ut quod non est corporeum est Spiritus, Angelus non est corporeus, Ergo Angelus est Spiritus. Qui non credunt*

dunt, non salvantur, Judæi non credunt,
 Ergò Judæi non salvantur. In hisce Syllogis-
 mis propositiones minores sunt affirmatæ:
 Quæ tamen extra Syllogismum verè sunt ne-
 gatæ. quod non sint negatæ ratio hæc est: Quia
 Subjectum minoris continetur sub Subjecto
 majoris: Si continetur, ergò subordinatur,
 at quæ sibi subordinantur; non opponuntur;
 E. nec de se mutuò negantur.

CAP. III.

DE AXIOMATE VERO ET FALSO, NECESSARIO ET CONTIN- GENTI.

AXIOMA VERUM est, quod pro-
 nunciat ut res est; seu quod idem est, quod
 cum rebus ipsis congruit; ut homo est
 mortalis. Lapis est gravis. Albedo est color.
 Aqua est humida.

AXIOMA VERUM est Necessarium
 vel Contingens.

AXIOMA CONTINGENS est, quod
 sic verum est, ut aliquando possit es-
 se falsum. Ut fortes creantur fortibus. Pe-
 trus est doctus, Socrates non est Christianus,
 Scip

Scipio deleuit Chartaginem. Paris rapuit Helenam. Alexander vicit Darium.

AXIOMA NECESSARIUM est, quod sic verum est, ut nunquam possit esse falsum. Axiomatis necessarii tres sunt gradus. 1. κατὰ παντός de omni, 2. καὶ αὐτὸ per se. 3. καθόλου πρῶτον universale primum.

lib. 1. cap. 1. =
de necess. =
lib. 1. cap. 1. =
quando sol =
in stellis =
per genera =
Necessarium κατὰ παντός est, in quo prædicatum omni subiecto, omniqve tempore & loco convenit; ut O. homo est bipes O. Asinus rudit. O. Agnus balat. O. Rana coaxat. Christus est homo. Spiritus S: est Deus. Sol est Stella. Democritus est risibilis.

quod & plura
Necessarium καὶ αὐτὸ est, cujus partes inter se sunt essentielles. Estqve vel primi modi, cum prædicatum est essenziale subiecto â priori: Ut homo est ratione præditus. Iustitia est habitus. Petrus est homo. Homo est substantia, est animal, est vivens, sentiens, rationalis.

Nota: Huc quoque referuntur predicationes Synonymica in vi Eminentis & Transcendentis

sendenti. E. g. DEUS est Spiritus. DEUS est
 Essentia. DEUS est Ens. DEUS est Substantia.
 Creatio est actio. Causa est principium. For-
 ma est causa. Materia est causa. Unitas
 est indivisio Entis. Veritas est convenientia
 Entis cum intellectu Divino. Substantia est
 Ens. Accidens est Ens. Quæ quidem prædi-
 cationes sunt in primo modo dicendi per se,
 ex conditione prædicamentorum non tamen
 ideo æstimanda. Vel secundi modi, cum *a posteriori*
prædicatum est essentiale Subjecto à postero-
ri. Ut homo est capax discipline. Corpus est
 mobile. Materia est quantitas. Canis est latura-
 bilis. Ignis est calidus. animal est sensibile.

NOTA: Ad hunc secundum modum per se re-
 feruntur etiam prædicationes cum in vi tran-
 scendenti, quando affectiones entis Paronymicè
 seu extraessentialitèr de suo subjecto sc. Ente
 prædicantur. E. g. Ens est perfectum. Ne-
 cessarium vel contingens. Finitum vel infi-
 nitum. Tum in vi Eminentii; E. g. DEUS
 est Justus, verax, misericors, omnipotens,
 omnipræsens &c.

Necessarium καθόλου πάντων est, cu-
 jus prædicatum convenit subjecto non
 solum omni, perpetuo, & per se; sed
 etiam

etiam primò & reciprocè. *Ue, O. homo est rationalis. O. animal sentit. O. materiatum est quantum. O. Rationale est risibile. O. grave tendit deorsum. animal est rationale vel irrationale. Numerus est par vel impar. O. Corpus naturale habet Materiam & formam.*

AXIOMA FALSUM est, quod non pronunciat ut res est; *Ut homo est arbor. lapis est animal. Sol quiescit. Terra movetur. Corpus est Spiritus. Planta est Elementum.*

Estque vel Possibile, quod sic falsum est, ut aliquando possit esse verum: *Ut Petrus est Consul. Johannes est doctor. Paulus est Magister. Alexander est virtuosus. Si sc. illa prædicentur de suis Subjectis, priusquam ad eum gradum perfectionis pervenire. Vel impossibile*, quod nunquam potest esse verum: *Ut, Cælum est Terra. DEUS est mendax. Homo est arbor. Sol est Saturnus. Luna est Venus:*

CAP. IV.

DE AXIOMATE SIMPLICI.

Secundum Species Axioma dividitur in simplex & compositum.

AXIOMA SIMPLEX est, quod verbi vinculo continetur; ut: *Homo est animal. Adamas est lapis. Aurum est metallum.*

Axioma simplex dividitur in Universale, Particulare, Indefinitum & Singulare.

AXIOMA UNIVERSALE est, in quo prædicatum de Subiecto, signo universalitatis limitato, enunciatur universaliter; ut, *O. homo est animal. N. homo est bestia. O. lapis est gravis. N. Planta sentit.* Signa universalia sunt vel affirmantia: ut, *omnis, cuncti, universi, quilibet, quisque, quicumque, unusquisque, ubique, semper.* Vel Negantia; ut: *nullus, nemo, ne unusquidem, nunquam, nullibi, nusquam.* E. g. *Universi homines sunt mortales. Quilibet homo obedientiam debet legi. Quicumque in Christum baptizati sunt,*
N
Chri-

Christum induerunt. Nemo privatus bellum gerere debet. Nunquam bella piis, nunquam certamina desunt. ubiq; impii grassantur.

NOTA: Particula Omnis accipitur collectivè vel distributivè.

(a) Collectivè sumpta, ostendit omnia Subiecta conjunctim esse sumenda, quibus singulis separatim prædicatum tribui non potest; ut: omnia Elementa sunt quatuor. omnes Planetæ sunt 7. O. Sensus externi sunt 5. O. Apostoli sunt 12. hoc modo sumpta, non reddit Axioma universale: E. g. Nulla est consequentia: O. Sapientes Græciæ sunt 7. Solon & Periander sunt Sapientes Græciæ. Ergo Solon & Periander sunt 7. Idem valet de exemplis prius allatis.

(β) Distributivè sumpta particula omnis, significat prædicatum distribui posse in ea quæ sub Subiecto continentur. Estque vel
 (α) Distributiva in genera Singulorum, quæ significat prædicatum distribui, non in omnia & singula individua Subiecti, sed in omnes status & ordines individuorum; ut, Omne animal quod in aquis vivere non potuit, fuit in Arca Noæ. Sic dicitur Christus curasse omnem morbum; Matth. 9. v. 35. Ita Lucas Act. 1. v. 1. Dicit se velle scribere de

de omnibus quæ caperit JESUS & docere & facere. Hoc modo nequè facit Axioma verè univèrsale. E.g. Nulla est consequentia: O. animal fuit in arca Noë, meus Equus est animal, ergò meus Equus fuit in arca Noë. Christus curavit omnem morbum, ergò etiam colicam Alexandri, Ophthalmiam Johannis. Idem valet de tertio etiam exemplo. (B) Vel Distributiva in singula Generum, quæ significat prædicatum in singula Subjecti individua distribui: Ut, O. homo est rationalis. O. Equus est quadrupes. DEUS vult omnes homines Salvos fieri 1. Tim. 2. 4. Pro omnibus hominibus est orandum 1. Tim. 2. 1. Hoc modo verè facit axioma univèrsale; E.g. O. homo est rationalis. Petrus, Paulus, Jacobus, Johannes &c. sunt homines, ergò rationales. O. Equus est quadrupes, Bucephalus est Equus, ergò est quadrupes. idem valet de exemplis reliquis.

AXIOMA PARTICULARE est, in quo prædicatum de Subjecto particularitèr, præfixo signo particularitatis, enunciatur. Ut: quodam animal est homo. quidam homines timent DEUM. Non omnes homines sunt electi. Non quilibet baptizatus salvatur.

Signa particularitatis affirmantia sunt : *Quidam, aliquis, multi, plerique, plures, aliquando.* Negantia : *non quilibet, non nullus, non omnis, non nunquam, nonnihil.*

AXIOMA INDEFINITUM est, quod certo quantitatis signo non est determinatum. E. g. *Animal est Substantia. anima est immortalis. grave tendit deorsum. sidera lucent.*

INDEFINITUM in materia necessaria æquivalet universali; ut : *homo est animal. homo est rationalis, est risibilis. Planta Vivit. animal sentit. Lapis est gravis. Ignis est calidus.* In materiâ vero contingenti, æquivalet particulari, ut : *homo est Philosophus. Adolescentes sunt pietatis studiosi. Christiani Turcam devicerunt. Aboenses sunt probi studiosi.*

AXIOMA SINGULARE, seu proprium est, in quo prædicatum tribuitur antecedenti singulari seu individuo: ut : *Christus JESUS est Messias. Alexander Magnus est Rex. Abraham Credidit DEO. Cicero est Orator. Virgilius est Poëta.*

CANONES.

- I. Signum universalitatis nunquam ad-

addatur immediate prædicato. E. g. O homo est O. animal; non valet: quia sic etiam foret bestia, Equus, Asinus, Bos, Camelus &c. V. C. De Signo quod quantitatem propositionis indicat, non de particulis ad descriptionem prædicati pertinentibus; Ut, intellectus noster intelligit omne Ens. Amor vincit omnia. DEUS vult omnes homines salvos fieri. Pauper ubique jacet.

2. Signum universalitatis locum non habet, ubi res per naturam tantum unica est, ut non rectè dico: O. Baptismus est Sacramentum. O. Plato est homo. O. Ovidius est Poëta. V. C. De unitate, numericâ, non generica, aut specifica; Hinc rectè dico: O. Imperator Romanus est caput imperii, est Christianus. O. Sacramentum constat duabus rebus, Cœlesti sc. & terrenâ. O. fides V. g. hujus vel illius, firma & languida, justificat. Siquidem in Subjectis horum exemplorum comparat unitas non numerica, sed generica & specifica,

Axioma proprium non recipit signa quantitatis expressa. V. C. I. De Singular-

gulari quatenus tale, E. g. N. V. O. *Demo-
sthenes est Orator. O. Lutherus fuit vera
Religionis per Germaniam restaurator. Non
quando Synecdochicè intelligitur. E. g.
O. Euclio est rerum suarum tenax. Ubi per
Euclionem intelligitur Synecdochicè homo avarus.
O. Gnatbo aliena vivit quadrà. Hic
per Gnathonem intelligitur Parasitus. 2. De
Signo principali, non ad certæ partis
determinationem pertinente. E. g. *Petrus
aliquando Christum abnegavit. Jacobus
semper est candidus. Antonius interdum
fuit sobrius.**

CAP. V.

DE ENUNCIATIONE PURA, MODALI ET EXPONIBILI.

Enunciatio Simplex porro dividitur
in Puram, Modalem & Exponibilem.

ENUNCIATIO PURA est, cujus
prædicatum de Subiecto simpliciter si-
ne modo dicitur, ut *homo est animal.
Pyrus est arbor. Rubrica est minera & me-
dium Parelus est meteorum* Emphaticum.

ENUNCIATIO MODALIS est,
cujus prædicatum de Subiecto sub cer-
to

eo modo dicitur. Modi autem tales sunt quatuor;

NECESSE, CONTINGENS, POSSIBILE, IMPOSSIBILE.

NOTA: Non intelliguntur hic modi quos vocant materiales; quales sunt in hisce axiomatibus; Aristoteles scripsit egregie. Canis currit celeriter. Icarum volasse fabulosum est. Sed modi formales, qui copulam propositionis & terminorum in illa nexum afficiunt, quales sunt illi 4. modo recensiti.

NOTA. I. Propositiones modales ad superandas difficultates explicari possunt: Necesse per adverbium necessario. Contingens per adverbium Contingenter. Possibile per verbum potest. Impossibile per non potest; ut: necesse est hominem aliquando mori: homo necessario aliquando moritur. Contingens est quendam justificatum peccare, quidam justificatus contingentèr peccat. Possibile est quosdam libros non esse Canonicos; quidam libri possunt non esse Canonici. Impossibile est DEO placere sine fide; Nemo potest placere DEO sine fide.

2. Cum in enunciationibus modalibus modus copulam afficiat; & affirmatio ac negatio in propositione.

positionibus puris, ab affirmato vel negato vinculo dependeat, omnino sequitur enunciationem modalem quatenus talis est, modo affirmato, affirmari, & negato modo, negari, est enim hic copula modificata. Ut: necesse est O. corpus esse quantum; vel O. corpus necessario est quantum. Contingit hominem errare, vel homo contingenter errat. Impossibile est DEUM esse corporeum, vel, DEUS non potest esse corporeus.

ENUNCIATIO EXPONIBILIS est, quæ propter obscuritatem ex certis particulis ortam, indiget expositione, Estque Exclusiva, Exceptiva, Restrictiva & Comparativa.

ENUNCIATIO EXCLUSIVA est, quæ constat signo exclusivo: Solus, Tantum, Unicus, Solum, Duntaxat, modò &c. Estque vel: Exclusiva Exclusi Subjecti in quâ Signum excludit omnia alia Subiecta à participatione ejusdem prædicati. Ut: sola Scriptura Sacra est norma fidei. Sola fides justificat. solus Christus est caput Ecclesie. Solus Equus hinnit. Solus Bos mugit. Vel Exclusiva Exclusi prædicati, in quâ Signum excludit & removet omnia

omnia alia prædicata ab eodem Subiecto:
 Ut: Sacramenta sunt tantum duo. Elementa
 sunt tantum 4. Magnes trahit tantum fer-
 rum. Leo est tantum animal rugiens.

Exponitur per duas propositiones,
 quarum prior dicitur præjacens, poste-
 rior Exponens; ut: Tantum DEUS est in-
 finitus. Exponitur ita: DEUS est infini-
 tus. Et quod non est DEUS non est infini-
 tum. Solus Christus implevit legem DEI.
 Exponitur ita: Christus legem DEI im-
 plevit, & qui non est Christus, legem non
 implevit.

ENUNCIATIO EXCEPTIVA est;
 quæ constat Signo exceptivo: præter,
 præterquam, nisi & quæ sunt alia voces vim
 excipiendi habentes. E. g. Nemo nisi DEUS
 est æternus. O. homines præter illos, qui in
 incredulitate perseverant, sunt electi.

Estque alia de excepto Subjecto:
 Ut, O. animal, præter hominem, caret ra-
 tione. O. Angelus præter Diabolum est San-
 ctus. O. Ens præter Substantiam est accidens.
 N. animal præter hominem est rationale. Alia de excepto prædicato, ut: Christus est
 factus nobis similis per omnia, excepto pec-
 cato.

cato. Petrus laudatur in omnibus excepto potu. Jesuita carpunt O. Philosophos præter Aristotelem.

Exponitur per duas propositiones; Ut, O. animal præter hominem caret ratione. Exponitur ita: O. animal quod non est homo, caret ratione. Et homo non caret ratione. O. Angelus qui non est Diabolus est Sanctus. Et Diabolus non est Sanctus. O. homo qui non est Christus, est peccator, & Christus non est peccator. Petrus laudatur in omnibus; & Petrus non laudatur in potu.

ENUNCIATIO RESTRICTIVA seu limitativa est, quæ constat particula limitante quâ, Quatenus, quoad, secundum, juxta, in quantum. E. g. Planta, quâ corpus, habet materiam. Socrates quoad nares est mucosus.

Estque vel Reduplicativa, in quâ Signum restrictivum ostendit causam, cur Subjecto tribuatur prædicatum: ut homo, quatenus rationalis, est risibilis. Quantum, quatenus est extensum, est divisibile. Brutum quia animal, sentit. Vel Specificativa, in qua Signum determinat naturam, rationem aut partem Subjecti, secun-

secundum quam prædicatum Subjecto
convenit: *Uti, Æthiops est albus quoad
dentes. Christus quatenus est DEUS, est pri-
or Abrahamo. Corpus quia coloratum est ob-
jectum visus. Filius accepit à Patre pote-
statem judicii faciendi, quatenus est filius
hominis.*

Exponitur reduplicativa per tres
propositiones: *Uti, homo in quantum ra-
tionalis est risibilis. Epon: O. homo est risi-
bilis. O. homo est rationalis, O. rationale est
risibile. O. quantum est divisibile; O. quan-
tum est extensum; Et quicquid est extensum
est divisibile. Specificativa exponitur,
exprimendo illam partem, juxta quam
prædicatum Subjecto tribuitur; ut: den-
tes æthiopis sunt albi. Christus est prior
Abrahamo secundum divinitatem. Corpus co-
loratum est Objectum visus.*

ENUNCIATIO COMPARATIVA
est, in quâ prædicatum comparatè de
Subjecto dicitur. *E. g. Aristoteles est doctior
Platone. Fortius aliquando adversus Roma-
nos fuit aurum, quam ferrum.*

Exponitur per tres simplices: *Uti,
Scipio erat fortior Hannibale. Exponitur ita:
Sci-*

Scipio erat fortis; Hannibal erat fortis, Hannibalis fortitudo non erat æqualis fortitudini Scipionis. Aristoteles erat doctus, Plato erat doctus, Platonis doctrina non æquabat doctrinam Aristotelis. Aurum fuit forte adversus Romanos; ferrum erat forte adversus Romanos; Ferrum non fuit aliquando æquè forte ac aurum.

Tandem propositio simplex est vel usitata, quæ fit secundum usitatam prædicandi regulam: Ut, Aristides est justus. Therites est deformis. Ulysses est facundus. Vel inusitata, quæ ab usitata prædicandi regulâ deflectit; ut: DEUS est homo. Verbum caro factum est. Panis Eucharisticus est corpus Christi; Vinum est Sanguis Christi. Prædicatio etiam alia, est propria; ut, Herodes est astutus. lupus est animal ululans. Bos est animal mugiens. Alia Tropica; ut, Herodes est Vulpes. Alexander spirat minas. Plantæ sitiunt. Montes parveniunt. Tyrannus est Leo.

CANONES.

I. Negato modo necesse vel contin-gens, non statim negatur dictum in modali enunciatione contentum. V.g.

Cum

Cum dico: Non necesse est convivæ inebriari: Non nego convivæ inbriari posse, sed dico hoc non necessarium esse. Non necesse est aërem esse pluviosum; non nego aërem posse esse pluviosum; sed dico hoc non esse necessarium ut sit pluviosus.

2. A posse ad esse, non valet consequentia sc. affirmativè. V. g. possibile est omnes Studiosos fieri doctores, E. O. sunt vel, fiunt doctores; Nulla consequentia valet a. Canon negativè: E. g. Chimæra non potest esse, E. non est. Cæcus non potest videre, ergo non videt.

3. Ab inclusiva ad exclusivam non valet consequentia. Et unius positio non est alterius exclusio. ut: N. V. C. O. homo est animal. Ergo homo tantum est animal. Christus mortuus est pro Electis; inde non debet inferri exclusio, quasi pro solis Electis sit mortuus.

4. Multa videntur absolutè dicta; quæ intelligenda sunt comparatè; ut: 1. Cor. 9.9. Num boves curæ sint DEO. Osee 6. Misericordiam volo, non Sacrificium. Plura hujusmodi dicta comparatè intelligenda, habentur in toto libro Ecclesiastæ.

CAP. VI.
DE AXIOMATE COMPOSITO.

AXIOMA COMPOSITUM est, quod vinculo conjunctionis continetur, E. g. Si omnem habeam fidem & sim expers dilectionis, nihil sum. Si feceritis mea precepta, vivetis.

Aristoteles NOTA: Axioma compositum præcipue apud Peripateticos, appellatur Enunciatio Hypo-thetica, nomine Speciei solennioris atque u-sitatoris, ad genus translato, & quidem per Synecdochen partis pro toto.

Estque vel Congregativum vel se-gregativum. Congregativum est, cujus partes per Conjunctionem, tanquam simul veræ, congregantur. Estque du-plex: Copulatum & connexum.

AXIOMA COPULATUM est, cu-jus vinculum est conjunctio copulativa: Et, ac, etiam, quoque, neque, &c. Ut Chri-stus & mortuus est, & à mortuis resurrexit. Joh. 1. 4. 5. In ipso vita erat & vita erat Lux hominum & Lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non apprehenderunt. Christus & DEUS & homo est. Bona & mala; Vita & mors, paupertas & divitiæ à Domino pro-fici-

ficiscuntur. & prodesse volunt & delectare
Poëta.

AXIOMA CONNEXUM (*alias hypotheticum sive conditionale dictum, propter hypothesein seu conditionem, quæ hujus axiomatis est fundamentum*) est, cujus vinculum est conjunctio connexiva: Si, si, ni, nisi, &c. Ut si Socrates est homo, est risibilis. Si permanetis in Sermone meo, discipuli mei estis. nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, non potest ingredi regnum Cælorum. Joh. 3.5.

NOTA: Loco si usurpantur & aliæ particule, ut sunt: cum, tum, donec, siquidem, quandoquidem, quia & ablativi consequentia. E. g. Donec eris felix, multos numerabis amicos. Tum credo, quum me arbutum videre Myconis; atq; mala vites incidere falce novellas. Virg. Ecl. 3. Imperante Carolo 5. Galli magna pugna victi sunt; b. e. cum imperaret Carolus 5.

AXIOMA SEGREGATIVUM est, cujus partes conjunctione segregativâ disponuntur.

Estque Discretum vel Disjunctum.

AXIOMA DISCRETUM est, cujus vinculum est conjunctio discretivâ:

QUAN-

Quamquam, quamvis, etsi, licet, tamen, non hoc, sed illud. Ut: Quamvis Petrus non est dives, tamen est doctus. Quamvis ego digna sim, quæ patiar injuriam, at tu indignus qui faceres. Noli maleficio vinci, sed beneficio vince maleficiū. etsi DEUS pœnas differt; eas tamen ab impenitentibus non aufert.

AXIOMA DISIUNCTUM est, cujus vinculum est conjunctio disjunctiva, Aut, Vel, Sive, Seu, &c. Ut aut DEO servendum, aut Mammonæ. aut fide justificamur, aut operibus. Liber Scripturæ aut est Canonicus, aut Apocryphus. animal aut est homo, aut est brutum.

CANONES.

1. In copulatis, connexis & discretis, conjunctiones interdum dissimulantur; Ut: ceteros agerem, raperem, truderem, prosternerem; ibi Particula & omittitur. quando homo sequitur præscriptum verbi Divini, non peccat, b. e. Si homo sequitur. Discipulis petulantiam exercentibus, severa est infligenda pena; b. e. Si discipuli petulantiam exercent. Non formosus erat, sed erat facundus Ulysses.

2. Con-

2. Conditionalis nihil ponit in esse; sc:

1. Absolutè, præcisè, sub tali formâ simpliciter & quâ antecedens; ponit tamen aliquid cum conditione, seu qua consequens, ad minimum contingentèr: E. g. *si habueris multum pecunia, eris dives. si legem impleveris habebis vitam; hic non dico te legem implevisse, aut implere posse, sed affirmo consequi, ut si illa præstetur, vita & salus certò acquirantur.* Ratione partium. ponit tamen aliquid ratione connexionis, illationis, ratione fundamenti & illius axiomatis simplicis vi cuius consequens cum antecedente coheret, E. g. hæc propositio: *si Johannes credit salvabitur, ponit inesse hoc: quicumque credit salvabitur, sc: ratione fundamenti & axiomatis simplicis sed non qua conditionalis.*

CAP. VII.

DE AFFECTIONIBUS AXIOMATUM SIMPLICIBUS seu RELATIS.

AFFECTIONES Propositionis simplicis sunt, quæ simpliciter & sine divisione cum propositione recipiuntur; suntque tres.

O

Æqvi

ÆQUIPOLLENTIA, CONVERSIO & OPPOSITIO.

alia grammatica

Nota: *Æquipollentia alia est materialis, E. g. homo justificatur per gratiam DEI. homo peccator justus reputatur gratuito DEI favore; de qua hic non agitur. alia est formalis, E. g. O. homo est ratione præditus; non quidam homo non, est ratione præditus; Nullus homo non est ratione præditus; quæ hujus est loci.*

ÆQUIPOLLENTIA est propositio-
num eodem subjecto & prædicato con-
stantium, & tantum ratione particula-
rum negativarum & signorum discre-
pantium, in sensu convenientia; ut;
*non omnis homo est doctus. equipollet huic,
quidam homo est doctus, omnis homo est
creatus; equipollet huic: Non quidam homo
non est creatus: Nullus homo non est creatus.*

Æstimatur propositionū æquipollentia

I. Ex æquipollentia extremorum; ut:
*Architectus edificat, & Architectus extruit
domum. Ensis est quid artificiosum & gladius
est quid artificiosum.*

NOTA: Hoc iudicium Propositionum æquipollentium, quod est desumptum ex æquipollentiâ extremorum, non est probandum: cum partim sit materiale, partim redeat synonymiam Grammaticam; ideoq; propriè loquendo huc non spectat.

2. Ex æquipollentiâ signorum, quæ continentur hinc quatuor versibus:

Non omnis, quidam est: aut omnis non,
quasi nullus.

Nonnullus, quidam; sed nullus non, valet
omnis.

Non aliquis, nullus: non quidam non, valet
omnis.

Non alter, neuter, Neuter non, præstat uterque.

E. g. non omnes homines sunt electi; id est, quidam homines sunt electi. Non omnes stelle sunt majores terrâ; i. e. quædam stelle non sunt majores terra, ut Luna. Nullus non homo est peccator, i. e. Omnis homo est peccator. Non aliquis homo est lapis. i. e. nullus homo est lapis. Neuter non fratrum Esau & Jacobus. erat filius Isaaci. i. e. uterq; erat filius Isaaci.

3. Ex aliorum syncategorematum æ-

qvipollentia; ut: homo est risibilis: & homo non est non risibilis. Adamas est lapis, & Adamas non est non lapis. Argentum est Metallum, & argentum non est non Metallum.

CANONES.

1. Diversitas verborum non tollit æqvipollentiam sensus, & contra; ut: paries est albus, & albedo est in pariete. Logica est ars benè ratione utendi, & Logica est ars benè differendi. Necesse est venire schandala; & impossibile est non venire schandala. Panis est corpus Christi & Panis est communicatio corporis Christi 1. Cor. 10. 17.

2. Universale & limitatione restrictum æqvipollet particulari; ut omnes homines qui credunt salvantur; æqvipollet huic: Quidam homines, salvantur. Omnes homines qui virtuti & bonis artibus operantur, sunt in æstimio & ad honores evebuntur; i. e. quidam homines sunt in æstimio & ad honores evebuntur.

3. Exclusiva in materiâ necessaria sæpissimè æqvipollet universali; ut soli Electi salvantur; & omnes electi salvantur.

tantum octo homines, fuerunt in Arcâ Noë;
i. e. omnes homines in ea fuerunt numero 8.

Nota: dicitur notantèr in Canone pe-
pissimè. unde observa Canonis veritatem non
esse universalem; E. g. si dicas: inter animalia
tantum homines sunt literati. si permutes,
omnes homines esse literatos; falsum est. Item,
solum fides justificat; si immutes O. fides
justificat, utique falsum est.

4. Hypotheticum impossibile æqui-
pollet simplici negato; ut: ante leves ergò
pascuntur in athere Cervi, quam tuus e no-
stro labatur pectore vultus: i. e. nunquam
obliviscar tui. Si Æthiops mutabit colorem &
Pardalus maculas, damnati pœnitentiam a-
gent. equipollet huic: damnati non agent
pœnitentiam. Si mater obliviscetur & non mi-
serebitur uteri sui, Dominus etiam oblivisce-
tur Electorum suorum. Equipollet huic:
Dominus nunquam obliviscetur Electorum su-
orum Esa. 49. 15.

CONVERSIO est terminorum in axi-
omate, transpositio, servata qualitate &
veritate, ut: homo est animal rationale;
animal rationale est homo. Omnis homo est

risibilis; O. risibile est homo. Omnis equus est hinniens. O. hinniens est equus.

Conversio est triplex: simplex, peraccidens & per contrapositionem.

Conversio simplex est Subjecti & prædicati, manente eadem quantitate, mutua permutatio. Hæc locum habet:
 1. in universali negante; ut, N. virtus est vitium. N. vitium est virtus. N. timens DEUM contaminat se adulterio; N. contaminans se adulterio, timet DEUM. 2. In particulari affirmante; ut Q. milites sunt pii. Q. pii sunt milites. Q. hypocritæ sanctè vivunt; Quidam qui sanctè vivunt, sunt hypocritæ 3. In universali affirmante, reciproca, ut O. homo est rationalis. O. rationale est homo. O. anser est gingriens. & O. gingriens est anser. 4. In Singularibus, quæ reciprocis correspondet. Ut, Iohannes non est Christus, Christus non est Iohannes. Christus est Messias, Messias est Christus.

Conversio peraccidens est, quâ partes propositionis variata quantitate transponuntur. Hæc reperitur 1. In uni-
 ver-

verſi: affirm: non reciprocâ, ut O. ho.
mo eſt animal, quoddam animal eſt homo. O.
pulchrum eſt difficile, quoddam difficile eſt
pulchrum. Aliquando in univerſi: nega-
tâ; ut Nullus homo eſt lapis. 2. lapis non
eſt homo. N. lapis eſt Canis; quidam Canis
non eſt lapis. 3. In particulari affirma-
tâ, quando prædicatum eſt ſingulare, ut:
quidam homo eſt Socrates, Socrates eſt ho-
mo. Quidam Equus eſt Bucephalus, Buce-
phalus eſt Equus. 4. In Singulâ ubi
prædicatum eſt commune, ut: Plato: eſt
Philofophus, quidam Philofophus eſt Plato.
Darius eſt Rex, quidam Rex eſt Darius.

Converſio per Contrapofitionem
eſt, quâ tranſponuntur termini propo-
ſitionis, in terminos infinitos.

Hæc locum habet, 1. In univerſali
affirmatâ; ut: homo eſt animal; quod non
eſt animal, non eſt homo. Quicumque credit
in Chriſtum, habet vitam æternam, qui-
cunque non habet vitam æternam eſt is qui
non credit in Chriſtum. In particulari
negatâ; quidam homo non eſt pius, quod-
dam non pium, non eſt homo. Quoddam

peccatum non remittitur, quoddam quod non remittitur, est peccatum. 3. In Singulari affirmatâ, ut *Socrates est Philosophus*, O. *qui non est Philosophus, non est Socrates*. *Archias Poëta est in civitatem adscriptus*, O. *qui non est in civitate adscriptus, non est Archias Poëta*.

OPPOSITIO est pugna duorum axiomatum, quibus idem de eodem, secundum idem, ad idem & eodem tempore, affirmatur & negatur.

Estque Contraria vel Contradictoria.

Oppositio Contraria (alias contrarietas *ἐναντιότης*) est, quâ propositioni universali affirmatæ opponitur universalis negata; ut *O. homo est doctus. N. homo est doctus. O. homo est justus. N. homo est justus. O. homines sunt veraces. N. homines sunt veraces.*

Oppositio contradictoria (alias contradictio *ἀντιφασίς*) est, quâ propositioni universali affirmatæ opponitur particularis negata; vel universali negatæ particularis affirmata, ut: *O. homo est pius. Q. homo non est pius. N. homo est pius.*

pius. Quidam homo est pius. Omnes credentes sunt viva Ecclesiae membra. Q. credentes non sunt viva Ecclesiae membra.

CANONES.

1. Oppositio Contraria non semper dividit verum à falso. In materiâ enim necessariâ una propositio contraria est vera, altera falsa: In materiâ vero contingenti, simul falsæ, nunquam simul veræ esse possunt. ut: *O. homo est animal. N. homo est animal. O. homo credit. N. homo credit.* Exemplum prioris: *O. Planta vivit, N. Planta vivit, O. Ignis est calidus, N. Ignis est calidus.* Exemplum posterioris: *O. homo est Sapiens, N. homo est Sapiens. Omnia Poma flava sunt, N. Poma sunt flava.*

2. Oppositio contradictoria semper dividit verum à falso. Unde regulæ: Impossibile est duas contradictorias esse simul veras & simul falsas. E. g. *Quoddam Elementum est leve; hæc propositio est vera. Sed hæc, N. Elementum est leve; est falsa. Christus & mortuus est &*

*resurrexit, est vera; Sed hæc Christus non
 & mortuus est & resurrexit; est falsa.*

Hactenus de Axiomate, lequitur de
 Syllogismo.

C A P. VIII.

DE DIANOIÆ DEFINITIONE ET DIVISIONE, NEC NON DE SYL- LOGISMO IN GENERE.

DIANOIA est notio logica, quâ ex
 notioribus axiomata ignota deducun-
 tur. Dianoja est vel interens, vel Or-
 dinans: illa Syllogismus, hæc Metho-
 dus dicitur.

SYLLOGISMUS est dianoja, quâ
 quæstio cum argumento tertio ita dis-
 ponitur, ut positis præmissis, neces-
 sariò concludatur.

In Syllogismo duo consideranda :
 1. Partes 2. Divisio. PARTES Syllo-
 gismi sunt Materia & Forma.

Nota: *Materia Syllogismi de qua hic
 disquiritur, non est in quâ, nec circa quam,
 sed ex quâ, quæ est principium Syllogismi,
 internum constitutivum, cum quâ Syllogismus*

non sit res aliqua corporea (cui materia vocabulum propriè competit) sed opus mentis seu rationis: ideo materia heic loci venit intelligenda, non corporea & sensibilis, sed in corporea & intelligibilis. Idem iudicium esto de forma, quæ heic non est nisi *ἀναλογικῶς* talis.

MATERIA Syllogismi est Remota vel Propinqua.

Materia remota est Quæstio & Argumentum tertium, seu tres termini: Major, Minor & Medius.

QVÆSTIO est Axioma dubium; ut an ignis sit calidus? An cælum sit animatum? An metalla vivant? An arbores sentiant?

MAJOR TERMINUS est prædicatum quæstionis dubiæ, & disponitur cum medio termino in propositione maiori.

MINOR TERMINUS est Subiectum quæstionis, & disponitur cum medio termino in propositione minori.

MEDIUS TERMINUS est quæstionis dubiæ extrinsecus assumpta probatio,

batio, quæ semel cum utroque termino disponitur in præmissis. Dicitur alias Argumentum tertium. E. g. In hac questione: An homo sit capax discipline? Homo est Subjectum, seu terminus minor; capax discipline est predicatum, seu major terminus; Medius vero terminus vel argumentum tertium, quo questio affirmatur hoc est: quia est rationalis. Disponitur autem argumentum tertium cum utroque termino in Syllogismo simplici hoc modo in figura prima: 1. Cum predicato questionis O. rationale est capax discipline. 2. Cum Subjecto: O. homo est rationalis; ergo rectè concluditur: O. homo est capax discipline.

Materia Syllogismi propinqua, sunt tres propositiones ex varia trium terminorum dispositione Ortæ. Suntq; PROPOSITIO (alias propositio major) ASSUMPTIO (alias propositio minor) quæ uno nomine *Premisse* peripareticis, Ramo antecedens Syllogismi appellantur; & CONCLUSIO quam Ramus nominat consequens & complexionem. exemplum materie propinquæ habemus in Syllogismo modo allato.

FOR-

FORMA Syllogismi est legitima trium terminorum dispositio, necessario inde conclusionem inferens, necessitate scilicet consequentiæ, seu formali, non vero necessitate consequentis, seu materiali, nisi in materia necessaria. Hujus individuum consequens est Bona consequentia.

BONA CONSEQUENTIA est virtus ex legitima partium Syllogismi dispositione existens. Estque formalis, vel materialis

Consequentia formalis, est quæ Syllogismo vi solius formæ inest. Materialis quæ Syllogismo vi solius materiæ inest.

NOTA: Sæpè fit, ut Syllogismus bonus sit, quæ consequentiam formalem, vitiosus verò quoad consequentiam materialelem; & vice versa: V. g. Cælum est corpus animatum, Terra est cælum, Ergo terra est corpus animatum. hic Syllogismus est bonus quoad consequentiam formalem, cum recte concludat in primis; fig: non vero quoad materialelem consequentiam: cum præmissæ sint falsæ. Item: Cælum est corpus inanimatum, homo non est cælum, ergo homo non est corpus

pus inanimum. Syllogismus est falsus; quia peccat in Reg: prima Figura quæ sic sonat: Assumptio in prima figura debet semper esse affirmata. ergo est malus quoad consequentiam formalem.

CANONES.

BONÆ CONSEQUENTIÆ

*ubi ex Syllogismis
ratiocinatur* I. Omnis Syllogismus formari debet ad normam dici de omni & dici de nullo.

Dictum de omni est, quando nihil potest sumi sub Subjecto, cui non tribuatur prædicatum; ut, O. animal sentit, vivit. Ergo & homo, Leo, Equus, Canis, Ulfus, lupus, sentiunt, vivunt; Quia hæc omnia sub animali continentur.

Dictum de nullo est, quando sub Subjecto nihil potest sumi, de quo non removeatur prædicatum; ut: N. animal est lapis. E. nec homo nec Pantéra, nec Sciurus, nec Cancer, nec Anser, nec Anguilla, nec Fringilla, sunt lapides; quia hæc Singula sub animali comprehenduntur.

2. Quæcunque in uno tertio conveniunt, ea inter se conveniunt; & quæ
in

in uno tertio dissentiunt, inter se dissentiunt: *Ult: Salomon est pius, Salomon est dives, Ergo quidam pius est dives. Aristides est justus, Aristides est pauper, E. Quidam pauper est justus. hinc sequitur, quia pium esse & divitem esse, conveniunt in uno tertio, nempe Salomone, E. & inter se conveniunt. Sic justum esse & pauperem esse, cum conveniant in uno tertio sc. Aristide, utique etiam inter se conveniunt.*

3. In Syllogismo non sint plures, nec pauciores termini quam tres. neque implicitè; *Ult: Equus est animal quadrupes, Socrates est Æquus, Ergò Socrates est animal quadrupes. Qui credit Salvatur, Diabolus credit. Ergò Diabolus Salvatur. sunt quatuor termini implicitè, quia credere in majori sumitur pro fide Salvifica, in minori pro fide historica. Neque explicite; E. g. Aër est supra terram, Homo est in aëre, Ergo Homo est supra Terram. O. Homines colunt DEUM, atqi Judæi sunt animalia, Ergò Judæi colunt DEUM. O. Homo, est animal, Bucephalus est Equus. Q. Bucephalus est animal. O. Princeps habet*

bet jus gladii; Petrus est Apostolus: Ergo Petrus habet jus gladii.

4. Nullus terminus in Syllogismo mutetur, mutiletur vel augeatur; sed eodem modo sumatur per omnes propositiones. *U: O. Professor est Homo, Studiosus potest fieri Professor, Ergo Studiosus potest fieri Homo. N. Vivens est mortuum. O. Homo est vivens, Ergo N. Homo est mortuus. Qui natus est, non est nascendus; O. Homo natus est; Ergo N. Homo est nascendus.*

5. Termini abstracti cum concretis, & casus recti cum obliquis non sunt confundendi: *U: Philosophia est accidens; Q. Homo est Philosophus, Ergo Q. Homo est accidens. Homo est Passus. DEUS est Homo. Ergo Deitas est passa, hic confunditur terminus abstractus cum concreto, ut & in exemplo priori. Spe Salvati sumus, Spes est opus, Ergo opere aliquo Salvati sumus; hic confunditur obliquus cum recto.*

6. Præmissæ in Syllogismo habeant idem prædicationis genus.

Mutatur

Mutatur v. genus predicationis, faciendo sal-
tum a prædicatione prædicamentali in
 eminentem. E. g. Caro est creatura, λόγος
 est Caro, ergò λόγος est creatura. Corpus
 Christi, pependit in cruce, Panis Eucharisticus
 est corpus Christi, ergò Panis Eucharisticus
 pependit in cruce. A reali in notitionalem,
 E. g. Sacramentum est genus. Baptismus est
 Sacramentum, ergò Baptismus est genus. N.
 animal est species. O. homo est animal. ergò
 N. homo est species. Ab essentiali in acci-
dentalem; E. g. Res visibilis non est spi-
 ritus vel Angelus; id quod apparuit Lotho
 fuit res visibilis; ergò id non fuit spiritus
 vel Angelus. Ex uno prædicamento in
aliud. E. g. qui dormit, Evigilat; atqui ho-
 mo lassus somno captus dormit; ergò & talis
 evigilat. Corpus Domini quod pependit in
 cruce, id est in Sacra Cæna; atque illud
 fuit visibile, ergò etiam erit tale in S. Cæna.
A prædicatione torpicâ in propriam;
 Lupus est animal irrationale, Tyrannus est
 lupus, ergò Tyrannus est animal rationale
 Quod ridet, est præditum anima rationali,
 at prata rident; Ergò &

7. Medius terminus conclusionem ne ingrediatur, vel quoad totum, vel quoad partem. Lex generalis erit; medium concludere nescit. Ut O. Equus differt ab homine, Socrates non differt ab homine. Ergo Socrates non differt ab Equo. O. Corpus differt à Spiritu, N. Angelus differt à Spiritu, quia est Spiritus, Ergo N. Angelus differt à corpore. Hic pars medii termini, nempe differt, ponitur in conclusione.

NOTA: Valet canon de medio termino formalitèr sumpto & quà tali; non vero materialitèr & virtualitèr sumpto; E. g. rectè concludo: O. homo est animal, Socrates est homo, ergo Socrates est animal. Ubi terminus animal virtualitèr continet terminum homo, tanquam genus suam speciem.

8. Non sit plus vel minus in conclusione, quam fuit in præmissis cum argumento tertio dispositum Ut O. fideles placent Deo, O. Electi sunt fideles, ergo O. Electi placent Deo, nullisque calamitatibus affliguntur; hic est plus in conclusione quam in præmissis. Sed E. g. O. homo recipitur à DEO in gratiam Si penitentiam agit

agit, O. incredulus est homo; E. O. incredulus à Deo recipitur in gratiam, hic minus est in conclusione.

9. Ex puris particularibus nihil sequitur, vel: partibus ex puris sequitur nihil atque negatis. E. Quoddam animal est homo, quoddam animal est bestia, E. Q. bestia est homo. V. C. De consequentia formali, non materiali, nam vi materie ex puris particularibus aliquid sequitur; E. g. Q. Sapientes sunt pauperes, Q. homines sunt Sapientes; ergò quidam homines sunt pauperes.

10. Ex puris negativis nihil sequitur; Ut: impossibile est Equum esse rationalem, impossibile est hominem esse Equum, E. impossibile est hominem esse rationalem. N. Angelus moritur, N. homo est angelus, E. N. homo moritur. V. C. I. De consequentia formali, non materiali. Sic non rectè infero; N. linea est Scientia, N. unitas est linea, E. N. unitas est Scientia. 2. De negatione critica seu axiomatice, non topica, seu terminorum simplicium. Nam quando negatio est pars medii termini, bonus Syllogismus ex præmissis negantibus

bus producitur, E. g. Quod non est animal, non est homo. Planta non est animal, E. Planta non est homo. Qui non manent nobiscum non sunt ex nobis, Pseudo Apostoli non manent nobiscum, E. Pseudo Apostoli non sunt ex nobis.

ii. Conclusio semper imitetur partem debiliorem, i. e. præmissam particularem, vel negativam. Q. fideles Salvantur, O. fideles sunt vocati, Ergò omnes vocati salvantur. O. fur est avarus, Aliquis dives est fur, E. O. dives est avarus. ubi conclusio non sequitur partem debiliorem. idem valet de hoc Syllogismo: N. homo est truncus, O. Citharædus est homo, Ergò O. Citharædus est truncus.

12. Conclusio est Syllogismo nunquam neganda sed potius consequentia; nam error erit vel in propositione vel in assumptione. E. g. Scrutator cordium est adornandus, Angeli sunt Scrutatores cordium, Ergo Angeli sunt adorandi. Hic non negabis conclusionem; at non dispositio antecedentis hic est legitima, vitium in materiâ latet. quia assumptio est falsa: Solus enim DEUS est Scrutator cordium.

CAP. IX.

DE SYLLOGISMO SIMPLICI.

Syllogismus dividitur tripliciter. 1.

Secundum species. 2. Secundum affectiones. 3. Secundum objecta. Syllogismus secundum Species est simplex vel compositus.

NOTA: Syllogismus Simplex appellatur categoricus à propositionibus categoricis, quibus ut plurimum constat: appellatione sc: κατ' ἐξοχὴν à potiori desumpta. *hic una propositio habet ab altera dependet*

Syllogismus Simplex est, in quo prædicatum quæstionis (pars consequens, major terminus) disponitur cum medio termino (argumento tertio) in propositione: Subjectum vero (pars antecedens, minor terminus) cum eodem in assumptione. E. g. Sit quæstio: An Christus sit verus DEUS? affirmo. Quia mundum creavit & redemit. Sume quæstionis consequens (verus DEUS) & dispone cum argumento tertio (mundum creavit & redemit) habebis propositionem: Qui mundum creavit &

red mit, ille est verus DEUS. Assume rur-
sus quæstionis antecedens (Christus) &
dispone cum argumento tertio, & habebis as-
sumptionem: atq; Christus mundum creavit
& redemit. Hinc resultat conclusio. Ergo
Christus est verus Deus. Pariter dispone &
hæc exempla: Avarus non est liber, quia
timidus. Quidam Divites sunt servi, quia
sunt stulti.

FIGURA Syllogismi Simplicis est
legitima medii termini cum partibus
quæstionis secundum situm dispositio.

Figuræ pro triplici argumenti tertii
dispositione sunt tres: Sub: Præ: Pri-
ma. h. e. medius terminus in 1. figura
semel est Subiectum seu antecedit, & semel est
Prædicatum seu consequitur. Secunda bis est
Præ: h. e. Medius terminus in Secundâ fi-
gurâ, est bis prædicatum seu consequitur. Ter-
tia bis Sub: h. e. in 3. fig. medius termi-
nus est bis Subiectum seu antecedit: Quæ
Singulæ plures concludendi modos
admittant.

Modus est dispositio propositionum
Syllogismi in debitâ quantitate & qua-
litate.

No-

NOTA: Modus de quo hic sermo est, est
 Noëmatecus, Intentionalis seu doctrinalis,
 qui versatur circa signa doctrinalia, concep-
 tum, vocem Scripturam.

Estque Communis vel Proprius.

NOTA: Modus communis est qui habet præ-
 missas communes. i. e. Universales vel par-
 ticulares. Proprius vero cujus præmissæ sunt
 axiomata seu enunciata singularia.

Modi omnium figurarum memoriæ
 causa barbaris vocibus, hisce versibus
 includuntur.

Barbara, Celarent, Primæ, Darri, Ferioque
Cesare, Camestres, Festino, Baroco, Secundæ.
Tertia Darapti, Sibi vendicat atque Felapton;
Adjungens, Disamis, Datisti, Bocardo, Fe-
rison.

Vocales A. E. I. O. quantitatem &
qualitatem propositionum ostendunt.
 Namque A. designat universalem affir-
 mantem. E. universalem negantem. I.
 particularem adfirmantem. O. particu-
 larem negantem. Juxta distichon.

Afferit A. negat E. verum generalitèr Ambæ.

Afferit I. negat O. Sed particularitèr Ambæ.

PRIMA FIGURA est, in quâ medius
terminus est Subjectum seu antecedit in
propositione ; & Prædicatum seu con-
sequitur in assumptione.

Modi primæ Figuræ sunt 4. Com-
munes, & duo proprii seu singulares.

BAR O. honestum est expetendum,

BA O. virtus est honesta.

RA E. O. virtus est Expetenda.

CE N. grave ascendit,

LA O. terra est gravis,

RENT E. N. terra ascendit.

DA O. turpe est fugiendum,

RI Q. voluptas est turpis,

I E. Q. voluptas est fugienda.

FE N. honestum est vituperandum,

RI Q. Mercatura est honesta,

O E. Q. mercatura non est vituperanda.

Proprius I. affirmatus.

Messias promissus est verus Deus & homo,

Christus est Messias promissus,

E. Christus est verus DEUS & homo.

Proprius II. negatus.

Vox clamantis in deserto non est Christus

*Johannes est vox clamantis in deserto;
Ergò Johannes non est Christus.*

CANONES.

1. Primæ Figuræ proprium est habere majorē semper universalem, aut propriam. Unde vitiosi sunt hi Syllogismi: *Quoddam animal est quadrupes, O. homo est animal, E. Quidam homo est quadrupes. O. contradictionis altera pars est falsa; Sed omne verum est contradictionis altera pars, E. O. verum est falsum. In hoc Syllogismo, major est revera particularis.*

2. Et minorem affirmativam, nunquam negativam. Hinc Sophistici sunt hi Syllogismi: *O. brutum vivit. O. animal præter hominem est brutum, E. O. animal præter hominem, vivit. O. Electi sunt homines, soli finalitèr credentes sunt Electi ergò soli finalitèr credentes sunt homines. in hisce Syllogismis latet negatio assumptionis in particulis præter & solus. Hos duos primæ figuræ canones, continet hic versus:*

Sit minor affirmans, nec major sit Specialis.

NOTA: Intelligendi veniunt canones de modis directis, non indirectis. Nam in Fri-

sesomorum qui est modus indirectus Prim. Fig. datur propositio particularis. E. g. Quoddam animal est Substantia. N. lapis est animal. E. Q. Substantia non est lapis. 2. De Consequentiâ formali; nam materialis consequentiâ potest esse in prima figurâ ex assumptione negata: E. g. O homo est animal, N. lapis est homo. E. N. lapis est animal. Potest etiam assumptio negativa esse legitima, cum proposito est Ex lusive, aut reciproca. E. g. Quicumque non honorat Filium, non honorat Patrem, Joh. 5. At Judæi & Turcæ non honorant Filium, E. Judæi & Turcæ non honorant Patrem. O homo, est rationalis, N. Equus est homo, E. N. Equus est rationalis. hi Syllogismi sunt boni quia propositio major in iis est simpliciter convertibilis, ut fiat Syllogismus in Secunda Fig: in Camestres. Hoc modo: Quicumque non honorat Patrem, non honorat Filium, at Judæi & Turcæ Sc. Item O: rationale est homo, Equus non est homo, E. Equus non est rationalis.

SECUNDA FIGURA est, in quâ medius terminus est prædicatum, seu consequitur in utraque præmissa.

Modi ejus Communes sunt 4 &
2. proprii.

CES N. lapis est animal.

A O. homo est animal.

RE E. N. homo est lapis.

CAM O. Qui Salvantur verè credunt,

EST N. hypocrite verè credunt,

RES E. N. hypocrite Salvantur.

FES N. Malum est appetendum,

TI Q. voluptas est appetenda,

No E. Q. voluptas non est mala.

BA O. Ars est effectiva,

Ro Q. habitus non est effectivus,

Co. E. Q. habitus non est ars.

Proprius I. habet majorem negativam;

Petrus non fuit Apostolus Gentium,

Paulus fuit Apostolus gentium,

E. Petrus non fuit Paulus.

Proprius II. habet minorem negat.

Julius Cæsar fuit trucidatus,

Augustus Cæsar non fuit trucidatus,

E. Augustus Cæsar non fuit Julius Cæsar.

CANONES.

1. Secundæ Figuræ proprium est,
habere majorem universalem, aut pro-
priam. Unde vitiosi sunt hi Syllogismi: Qui-
dam

dam homo est Salvandus, N. impius est Salvandus, E. N. impius est homo. Quedam Stella non est Planeta, Jupiter est Planeta, E. Jupiter non est Stella.

Et 2. Conclusionem semper negativam. O. Brutum est Corpus, O. Lapis est Corpus, E. O. Lapis est Brutum. Caper habet barbam, Petrus habet barbam, E. Petrus est caper; vitiose concluditur in utroque Syllogismo expurè affirmativis. Sic enim sonat versus continens regulas Secunda Figura: Una negans precat, nec major sit Specialis. unde illud: In secunda figura sunt tantum Syllogismi negativi.

NOTA: Etsi autem ex prius affirmantibus nihil concluditur in Secunda Figura vi forma, sequi tamen aliquid potest vi materie, nempe quando termini majoris propositionis sunt convertibiles; ut cum dico: O. homo est animal rationale, Quoddam vivens est animal rationale, E. Quoddam vivens est homo. Si enim major simpliciter convertitur hoc modo: O. animal rationale est homo. Syllogismus est in Prima Figura. idem valet de hoc Syllogismo: O. animal sentit, O. Equus sentit, E. O. Equus est animal Si major convertatur hoc modo: O. Sentiens est animal. Syllogismus est in Prima Figura.

TERTIA FIGURA est in quâ medius terminus est Subjectum, seu antecedit in utraqve præmissâ.

Modi ejus communes sunt 6. & 2. proprii.

DA O. Virtus est *ardua*,

RAP O. Virtus est *honestâ*,

TI E. Q. *honestum est arduum.*

TE N. leve *descendit*,

LAP O. leve est *Corpus*,

TON E. Q. *Corpus non descendit.*

DIS Q. animalia *sunt reptilia*,

AM O. animalia *sunt caduca*,

IS E. Q. *caduca sunt reptilia*,

DA. O. Sapiens est *laudabilis*,

TIS Q. sapiens est *pauper*,

I E. Q. *pauper est laudabilis.*

BO Q. homines *non salvantur*,

CAR O. homines *sunt à Christo redempti,* (vantur.

DO E. Q. *à Christo redempti non sal-*

FE N. virtus *affert miseriam.*

RIS Q. virtus est *molesta.*

ON.

ONe. Q. *molestum non affert miseriam.*
 Proprius I. habet conclus. affirmatam.

Abel fuit pressus cruce,

Abel fuit Sanctus,

E. Q. Sanctus fuit pressus cruce.

Proprius. II. habet conclus. negatam.

Paulus non fuit rejectus à Deo,

Paulus fuit Israëlita,

E. Q. Israëlita non fuit rejectus à Deo.

CANONES.

1. Tertiæ Figuræ proprium est habere
 minorem affirmativam. Unde vitio non Ca-
 rent hi Syllogismi: O. ferrum est Substan-
 tia, N. ferrum est ignis, E. N. Ignis est Substan-
 tia. *psave* Homo est animal, Homo est bestia, E. Q. bestia
 non est animal: assumptio quippe est negativa.

NOTA: Ex minore negante in tertia figura
 rectè concluditur, non vi formæ, sed materia,
 1. Quando scilicet propositio maior est convertibili-
 lis E. g. Omne animal sentit, Quoddam animal
 non est homo; E. Quoddam quod non est homo,
 sentit. hic Syllogismus est bonus, quod pate-
 fecit ex reductione ad Primam Figuram b. m. O.
 animal sentit, Quoddam quod non est
 homo, est animal, E. Q. quod non est homo
 sentit. 2. Si præmissæ fuerint transpositæ, E. g.
 O. ho-

O. homo est Substantia, N. homo est Equus, E. quaedam Substantia non est Equus. In hoc Syllogismo stat assumptio loco propositionis & vice versa. unde reductus ad Felapton, talis est: N. homo est Equus O. homo est Substantia, E. Q. Substantia non est Equus. Idem valet de hisce Syllogismis. O. Electus est vocatus, N. Electus perit, E. Quidam qui non perit, est vocatus. O. Equus est hinnibilis, N. Equus est rosa, E. Quoddam quod non est rosa, est hinnibile.

Et 2. Conclusionem semper particularem, aut propriam. Vitio E. Scatent hi Syllogis: O. Virtus est habitus, O. Virtus est qualitas. E. O. Qualitas est habitus. conclusio est falsa, cum etiam figura sit qualitas, nec tamen habitus. O. homo est animal, O. homo est corpus. E. O. Corpus est animal; conclusio est falsa; sic enimerat concludendum, Ergo Quoddam corpus est animal.

NOTA: Per accidens evenit ut conclusio inferatur universalis. I. vi materiae: E. g. O. homo est Sentiens, O. homo est rationalis. E. O. rationale est Sentiens. 2. Vi Figure primae, cum aliqua propositio est reciproca. E. g. O. Corpus mixtum est Substantia, O. Corpus mixtum constat ex 4. Elementis.

tis, E. O. *Quod constat ex 4. Elementis est Substantia.* Si enim minor simpliciter convertitur, Syllogismus est in Prima Figura. E. g. O. *Corpus mixtum est Substantia, O. Quod constat ex 4. Elementis est corpus mixtum, E. O. Q. constat ex 4. Elementis, est Substantia.* Uterque Canon Tertiæ Figuræ continetur hoc versu:
 Sic minor affirmans, conclusio sit Specialis.

C A P. X.

DE SYLLOGISMO COMPOSITO ET REDUCTIONE.

SYLLOGISMUS COMPOSITUS est in quo tota quæstio disponitur cum medio termino in propositione composita & affirmata.

NOTA: In composito Syllogismo argumentum tertium semper est assumptio, & altera pars propositionis ex quâ sumitur; & quia omnes termini in propositione disponuntur, itaq; assumptio non assumit novum terminum. E. g. Si conduxisti domum, debes mercedem de quâ inter te & locatorem convenit. Hic habeo in propositione omnes terminos, ideoque assumptio non assumit novum terminum, Sed cum
 quæ

qui antea est positus, hoc modo: at conduxisti domum; E. (concludo) debes mercedem.

Nota: Syllogismus compositus dicitur alias hypotheticus, idque vel καὶ ἐξοχήν, quia hypotheticus seu conditionalis, inter Syllogismi Compositos est frequentissimus; vel quia nullus est Syllogismus compositus, qui non in se se latentem aliquam conditionem contineat.

Syllogismus Compositus est Connexus vel Disiunctus.

SYLLOGISMUS CONNEXUS est, cujus propositio est connexiva. habet modos duos:

Primus modus est, qui assumit antecedens & consequens concludit. Ut, si Christus resurrexit, & nos resurgemus: At Christus resurrexit, ergo & nos resurgemus. Si avis volat, habet pennas, Sed avis volat ergo avis habet pennas.

Nota: Assumere hic significat, alteram propositionis partem in assumptione ita repetere, ut erat in propositione disposita; affirmatam affirmatè, negatam negatè E. g. Si DEUS est justus, peccatores impænitentes judicabit; sed est justus, ergo peccatores impænitentes judicabit. Non & albus est paries & niger; Sed

non est albus, ergò est niger. Concludere est reliquam propositionis partem in conclusione ita repetere, sicut fuit in propositione disposita; affirmatam affirmatè, negatam negatè. E. g. Si fide justificamur, non justificamur operibus, at fide justificamur, E. non operibus. vid: exempla superiora. Tollere autem est Specialiter contradicere. i. e. quod in propositionis parte aliquâ affirmatur, negare; quod verò negatur affirmare. Unde evidens est, non quamvis contradictionem & quidem generalem, sed specialem hic intelligi; generalis enim non dividit verum à falso, ceu docet hoc exemplum: Si omnis homo est doctus, omnis Rusticus est doctus; Sed nullus rusticus est doctus; Ergò N. homo doctus. Conclusio falsa oritur quia in assumptione propositioni contradicitur generaliter: Sin verò specialiter contradicatur, conclusio vera emergit h. modo. Si omnis homo est doctus, omnis rusticus est doctus; sed Quidam Rusticus non est doctus, Ergò O. homo non est doctus.

CANON. A positione antecedentis ad positionem consequentis valet consequentia. E. g. Si Christus secundum humanam naturam adorari se est passus. E. & nos meritò cultum adorationis ipsi deferemus.

mus. At Christus semetipsum odorari est passus, sc. à muliere Caananæ, à Cæco, à leproso, à Magis; Ergo & nos meritò cultum adorationis ipsi deferemus.

Secundus modus Syllogismi Connexi est, qui tollit consequens, ut tollat antecedens, E. g. Si sol ortus est, dies est; at dies non est, ergo Sol ortus non est. Si Lucretia est adultera, utique Tarquinio consensit; Sed Tarquinio non consensit, Ergo nec est adultera.

CANON. à remotione consequentis ad remotionem antecedentis valet consequentia. Ut, si Sancti sunt adorandi, tum erunt omniscii, rerumque omnium quæ in terris geruntur gnari; At sancti Cælicolæ non sunt omniscii, neque rerum, quæ in terris geruntur gnari, Secundum illud Esaie cap. 64. v. 16. Abraham ignoravit nos, Israël nescivit nos. ergo Sancti adorandi non sunt.

Syllogismus DISJUNCTUS est, cujus propositio est disjunctiva. E. g. aut Christus est frustrà mortuus, aut nos sumus lege justi; Sed Christus non est frustrà mortuus, ergo non sumus lege.

CANON I. In Syllogismo disjuncto omnia membra perfectè & plenè enumerentur, & quidem in propositione semper affirmentur; Unde vitiosi sunt hi Syllogismi: *Suecia, aut est pars Asiae, aut Africa, aut America, sed non Asia, nec Africa; Ergò America.* Hic conclusio est falsa, quia in propositione omittitur Europa. Aut *10. poterunt expugnare urbem, aut unus non potest, At unus potest, Ergò 10. non poterunt.* Malè concluditur quia partes sunt negatae.

2. In Syllogismo disjuncto membra sint necessario opposita. Ut *Corpus aut est simplex aut compositum, at est simplex, ergò non compositum.* Non Subordinata. Qualia sunt in hisce Syllogismis. *Piscis aut est Lucius, aut animal, aut Equus, at est Lucius, Ergò non animal.* Aut *animal videt, aut oculus, at animal videt, ergò non oculus;* inepta est hic disjunctio, quia major in his Syllogismis constat conjungendis, nempe subordinatis.

Syllogismus disjunctus habet duos modos.

Primus modus est, qui tollit unum, reliquum verò concludit; ut, aut fide justificamur aut operibus; at non operibus, E. fide. Pyrus aut est herba, aut arbor; Sed non est herba, ergo est arbor.

CANON. In primo modo Syllogismi disjuncti, assumptio semper est negata, conclusio affirmata. Christus aut est pater, aut filius, aut Spiritus Sanctus, sed non est Pater, neque Spiritus Sanctus, Ergo est filius. Aut dies est, aut nox est, aut crepusculum, sed non est nox, nec crepusculum, Ergo dies est.

Secundus modus est, qui assumit unum & reliquum tollit, ut aut fide justificamur, aut operibus, at fide, ergo non operibus. Aut calida, aut frigida, aut tepida est aqua; sed est calida, ergo neq. frigida, neq. tepida.

CANON: In Secundo modo Syllogismi disjuncti, assumptio semper est affirmativa, conclusio verò negativa. Homo aut creatura est aut Creator, at est creatura, ergo non Creator. Aut Pius est Petrus, aut impius. At est pius. E. non impius.

REDUCTIO Syllogismi est conse-

probo
 quentia Syllogistica demonstratio. est
 que vel Syllogismi simplicis, vel com-
 positi. illa est *consequentia* Syllogismo-
 rum secundæ & tertiæ Figuræ per Fi-
 guram primam manifestatio. Estque
 vel (α) *Directa*, quæ fit vel sola pro-
 positionum conversione, vel conversio-
 ne & transpositione simul, dicitur aliàs
 Reductio ostensiva vel Specialis, quia
 non omnibus secundæ ac tertiæ figu-
 ræ modis applicari potest. Nam mo-
 di Baroco & Bocardo, non possunt eâ
 reduci. (β) *Vel indirecta*, quæ Syllo-
 gismorum evidentiam absurditate con-
 traditionis admittendæ demonstra-
 mus.

NOTÆ: Consonantes initiales. C. D. F. B.
 Ostendunt quemlibet secundæ ac tertiæ Figu-
 ræ modum, ad eum modum primæ Fig: redu-
 ci debere, qui eandem habet consonantem in-
 itialem; utpote Cæsare, Camestres ad
 Calarent; Darapti, Disamis & Datifi,
 ad Darii, Festino, Felapton, Ferison,
 ad Ferio. Baroco & Bocardo ad Bar-
 bara. Consonantes mediae. S. P. M. C. O.

sten-

stendunt, quomodo reductio sit instituenda: juxta
ta versum:

in prædicatione prædictæ
S vult simpliciter verti, P verò per accid.
M vult transponi, C per impossibile duci.

*partim la
relati signa
signa in a*
S itaq. denotat propositionem cui præfigitur,
simpliciter convertendam esse. P Convertendam
esse per accidens. M præmissas esse transponendas,
C Syllogismum reducendum esse per deductionem
ad absurdum, ut fit in Baroco secunda,
& Bocardo tertiæ figuræ: ubi observandi versus:

Servat majorem, variatque secunda
minorem.

Tertia Majorem variat, servatque
minorem.

NOTA: Observandum in hac reductione,
contradictoriam conclusionis cum prioris Syllogismi in
Secunda Figura propositione majori; & Tertia cum minori
esse disponendam; Ceu indicant versus.

Exempl. Reductionis Directæ,

CES N. lapis est animal,

A O. homo est animal,

RE E. N. homo est lapis.

Reducitur ad modum primæ Figuræ.

CE N. animal est lapis,

LA O. homo est animal,

RENT E. N. *homo est lapis.*

CAM. O. *homo est animal.*

ES N. *lignum est animal,*

TRES E. N. *lignum est homo.*

Reducitur ad modum primæ Figuræ.

CE N. *animal est lignum,*

LA O. *homo est animal,*

RENT E. N. *homo est lignum.*

DA O. *homo est mortalis,*

RAP O. *homo est animal,*

TI E. Q. *animal est mortale,*

Reducitur ad modum primæ Figuræ

DA O. *homo est mortalis,*

RI Q. *animal est homo,*

I E. Q. *animal est mortale.*

Exempla reductionis indirectæ.

BA O. *honestum est licitum.*

ROC. Q. *voluptas non est licita*

O E. Q. *voluptas non est honesta.*

Reducitur admodum primæ Figuræ.

BAR O. *honestum est licitum,*

BA O. *voluptas est honesta,*

RA E. O. *voluptas est licita.*

Bo Q. bella non sunt fugienda,

CAR. O. bella sunt misera

Do E. Q. misera non sunt fugienda.
ad

BAR O. miserum est fugiendum,

BA O. bella sunt misera

RA E. O. bella sunt fugienda.

2. Reductio Syllogismi compositi est
conversio propositionis compositæ in
simplicem, ut si rosa sentit, est animal, at
non sentit, ergo non est animal. Converti-
tur ita, O. animal sentit. N. rosa sentit,
E. N. rosa est animal. Sic Syllogismus Con-
nexus primi modi reducitur ad primam Fi-
guram; ut, si ignis est Elementum, est cor-
pus simplex, atque est Elementum, Ergo est
corpus simplex.

BAR O. Elementum est corpus simplex,

BA O. Ignis est Elementum,

RA E. O. Ignis est corpus simplex.

Syllogismus disjunctus ad Ferio pri-
mæ Figuræ, aut dies est, aut nox est, Sed
dies est, ergo nox non est.

FE Dies non est nox,

Ri Nunc est Dies,

O E. nunc non est nox.

CA.

DE DIVISIONIBUS SYLLOGISMI,
SECUNDUM AFFECTIONES.

Dividitur Syllogismus Secundum affectiones. 1. *In affirmatum & Negatum.* 2. *In Universalem, Particularem & singularem.* 3. *In purum, modalem & exponibilem.* 4. *In manifestum & Chrypticum.*

SYLLOGISMUS AFFIRMATUS est, cujus omnes propositiones sunt affirmatæ. Ut, *O. ars liberalis est laudanda, Logica est ars liberalis, ergo Logica est laudanda. omne peccatum est fugiendum, O. Superbia est peccatum, ergo omnis Superbia est fugienda.*

SYLLOGISMUS NEGATUS est, in quo alterutra præmissarum cum conclusione est negata: Ut *N. Electi damnantur, omnes verè fideles sunt Electi, E. N. verè fideles damnantur, O. homo est particeps rationis, N. Elephas est particeps rationis, E. N. Elephas est homo.*

SYLLOGISMUS UNIVERSALIS est, cujus omnes propositiones sunt universales.

niverſales; Ut, *omne animal eſt ſubſtantia*, O. *homo eſt animal*, E. *omnis homo eſt ſubſtantia*, O. *vitium eſt fugiendum*, O. *avaritia eſt vitium*, ergò *omnis avaritia eſt fugienda*.

SYLLOGISMUS PARTICULARIS

eſt, cujus conſuſio vel ſola, vel cum alterâ præmiſſarum eſt particularis; ut, *omnis color eſt viſibilis*, Q. *Qualitas eſt color*, E. Q. *qualitas eſt viſibilis*, O. *finaliter in incredulitate perſeverantes, damnantur*, Q. *homines finaliter in incredulitate perſeverant*, E. Q. *homines damnantur*. O. *fides in Chriſtum beat*, O. *fides in Chriſtum eſt donum Spiritus Sancti*, E. *Quoddam donum Spiritus Sancti beat*.

SYLLOGISMUS SINGULARIS ſeu

proprius eſt, cujus utraque præmiſſa eſt ſingularis. Ut *Socrates eſt doctus*, *Socrates eſt homo*, E. Q. *homo eſt doctus*. *Agſilaus non eſt pictus ab Apelle*, *Alexander eſt pictus ab Apelle*, E. *Alexander non eſt Agſilaus*.

SYLLOGISMUS PURUS eſt, qui conſtat utrâque propoſitione purâ, vel
ut

ut Jac: Mart: definit: cujus utraque
propositio est de inesse: E. g. *N. Spiritus est visibilis, O. Angelus est Spiritus E. N. Angelus est visibilis.*

SYLLOGISMUS MODALIS est, qui constat utrâque vel altera propositione modali, ut *omne animal necessario est corpus, Q. Substantia est animal, E. Q. Substantia necessario est corpus. Necesse est animal esse Substantiam, necesse est hominem esse animal. E. necesse est hominem esse Substantiam.*

SYLLOGISMUS EXPONIBILIS est, qui constat ex propositionibus exponibilibus.

ESTQUE QUADRUPLEX.

(a) Exclusivus, qui constat propositionibus exclusivis legitimè dispositis. *Omne elementum est corpus simplex, Sola Substantia est corpus simplex, E. Sola Substantia est Elementum. Solum rationale est risibile, Solus homo est rationalis, E. Solus homo est risibilis.*

(β) Exceptivus est, qui constat ex propositionibus exceptivis rectè collocatis; ut, *qui neminem adorandum agnoscunt, prater Deum,*
illi

illi invocationem Sanctorum non credunt; Lutherani neminem adorandum agnoscunt præter DEUM, Ergò Lutherani invocationem Sanctorum non credunt. O. homo præter Christum est peccator; sancti Viatores sunt homines præter Christum. Ergò sancti Viatores sunt peccatores.

(γ) Restrictivus est, qui constat ex propositionibus restrictivis ritè dispositis. Ut, N. renati peccant, quâ renati, O. baptizati sunt renati. E. N. baptizati peccant, quâ renati. Quicquid est bonum, id, quâ tale est, est appetendum, atque virtus est bona, E. virtus, quâ talis, est appetenda.

(δ) Comparativus est, qui constat propositionibus comparativis: Ut, qui majores res gessit, quam Philippus, is maiori laude dignus est, Alexander majores res gessit quam Philippus, Ergo Alexander maiori laude dignus est. Quæcunque artes tractant res digniores, illæ sunt præstantiores, atque artes liberales tractant res digniores, E. artes liberales sunt præstantiores.

SYLLOGISMUS MANIFESTUS est, qui apertam & directam habet dispositionem Syllogisticam; quales fuerant Syllogismi de quibus hætenus.

SYL

SYLLOGISMUS CRYPTICUS (*ſeu imperfectus*) eſt, qui diſpoſitionem Syllogiſticam habet occultam vel immutatam.

Eſtque triplex: Enthymema, Proſyllogismus & Syllogismus inverſus.

ENTHYMEMA eſt Syllog: crypticus, cui deeſt pars aliqua, ſive proſiſtitio, ſive aſſumptio, ſive conſiſiſitio. *E. g. Pontifex Romanus poteſt errare, Ergò Pontifex Romanus non poteſt eſſe infallibilis iudex controverſiarum fidei; hic deeſt proſiſtitio. Quicumque eſt omniſciſus, eſt verus Deus. E. Chriſtus eſt verus Deus. Hic deeſt aſſumptio. Ad iniquitatem ſi Spectaſſem animo meo, non exaudiſſet me Dominus; ac certe exaudiſit Dominus, attendit ad vocem orationis meae; Hic conſiſitio eſt omiſſa; nempe: ergo ad iniquitatem animo meo non ſpectavi.*

Eſtque vel;

(a) Syllogiſmi ſimplicis, cum vel ſubjectum vel prædicatum conſiſiſitiois reperiſitur in antecedente Enthymematis, ut: *bonum eſt expetendum, ergò virtus eſt expetenda. DEUS eſt omniſciſus, ergò DEUS eſt expetendus.*

(β) *Syllog: compositi*, cum neutra pars conclusionis reperitur in antecedente, & constat ex assumptione & conclusione. ut: *virtus est expetenda, ergò vitium est fugiendum. DEUS solus est colendus, ergo Diaboli sunt odio habendi.*

Nota: In enthymemate *Syllog. compositi* semper deest propositio, nunquam enim pars conclusionis reperitur in antecedente.

Ad Enthymema referuntur:

1. EXEMPLUM, quod est *Syllog: Crypticus*, quod ex singulari propter similem rationem, aliud ejusdem generis singulare immediate colligit; ut: *Davidi licuit panibus propositionis vesci cum esuriret, nec alios panes habere posset, ergò & discipulis Christi licuit in sabbatbo spicas evellere, cum esurirent, nec haberent quod comedere possent. Catilina dedit pœnas motæ seditionis, ergò & alii conjurati dabunt pœnas.*

2. INDUCTIO est *Syllog: Crypticus* ex collectione singularium inferens universale; ut: *terra, aqua, lignum, lapis, metallum & cetera gravia tendunt deorsum, ergo*

ergo omne grave tendit deorsum. Abraham, David, Petrus, justificati sunt fide in Messiam (& reliquorum hominum eadem est ratio) ergo omnes homines justificati sunt fide in Messiam. Theriaca huic & illi & isti &c. profuit contra venenum, ergo habet vim Antidoti.

PROSYLLOGISMUS est cum tribus propositionibus syllogismi principalis aliquid accedit. Estque vel:

(α) *Amplificans*, ut, turbatus non bene utitur ratione; sicut enim oculus turbatus & reliquæ partes corporis totumque corpus à statu motum, deest officio suo: sic conturbatus animus non est probe affectus ad exequendum munus suum. hic propositio Syllogismi amplificatur sumpta similitudine à partibus corporis perturbatis.

Sapiens autem optimè utitur ratione sicut animi munus est ratione uti.

Nunquam igitur est perturbatus.

Aliud Exemp: *Quod fecit Ecclesia prima, Illud imitabile est, nisi detur regula exemplum improbens; quia quod prima &*
pu-

purissima Ecclesia fecit, illud erit imitabile.
 At Ecclesia prima purissima admisit plebem
 ad vocationem Ministrorum (Act. 5. v. 15. 23.
 24. & cap. 6. v. 3. 5.) Ergo & illud etiamnum
 imitabile est.

(B) Approbans, ut imago DEI est imor-
 talis, nam mortale non potest esse imago im-
 mortalis; Anima est imago DEI: quia Mo-
 ses hominem ad imaginem DEI creatum esse
 ait; anima igitur est immortalis.

Quicquid cum λόγῳ personalitèr est
 unitum, illud est ubique: Nam λόγος
 est ubique, at humana Christi natura est
 unita cum λόγῳ personalitèr. Quia est
 assumpta in ὑπόστασιν ejus: E. humana Christi
 natura est ubique

Ad Prosyllogismum referuntur:

I. SORITES est Syllogismus Crypti-
 cus, qui sic coacervat plures propositi-
 ones, ut prædicatum prioris fiat subje-
 ctum posterioris, donec subiectum pri-
 mæ propositionis cum prædicato ulti-
 mæ jungatur. ut: homo est animal,
 animal est corpus vivum, corpus vivum est
 substantia, ergo homo est substantia. Augu-
 stinus in Psal. 110. sic fatu. . . resurgeres mor-
 tuus

tuus es; ut ascenderes resurrexisti; ut sederes ad dextram Patrie, ascendisti, ergo ut ad dextram Patris sederes, mortuus es.

NOTA: In Sorite sint propositiones essentialiales, per se, & necessariæ; aliàs fallit. *ceu hic: Petrus est homo, homo est species, species est prædicabile, prædicabile est notio secunda, E. Petrus est notio Secunda. Qui bene bibit benè dormit, qui benè dormit non peccat, qui non peccat est beatus, ergo qui bene bibit est beatus.*

2. DILEMMA est Syllogismus, Crypticus qui immediate contraria propositionis membra, in assumptione utrinque rationibus instruit, & utrinque adversarium ferit. ut: *Si Papa est caput Ecclesiæ, est id jure divino, aut humano; at non jure divino, quia Scriptura Sacra id nuppiam dicit: Neque humano, quia nullus homo caput Ecclesiæ constituere potest; Ergo Papa Romanus non est caput Ecclesiæ. Aut Electi implent legem, aut reprobi; non Electi, quia habent adhaerentes sordes; nec reprobi, ut est in propatulo; Ergo nulli implent legem.*

SYLLOG: INVERSUS est, qui mutat & transponit naturalem partium ordinem. ut: *O, homo est mendax, ergo & Papa*

Papa est mendax, quia Papa est homo. DEUS est Spiritus, ergo etiam in Spiritu est colendus, quia quicquid est Spiritus, id etiam in Spiritu colendum Joh. 4.

C A P. XII.

DE SYLLOGISMI DIVISIONE RATIONE MATERIÆ.

Syllogismus secundum objecta, seu ratione Materiæ, dividitur in *Necessarium*, *Probabilem seu Dialecticum*, & *Fallacem seu sophisticum*.

NOTA: Hæc divisio non est generis in species, sed potius *Æquivoca* in sua equivocata; cum Syllogismus fallax non sit verè Syllogismus.

SYLLOG: NECESSARIUS est, qui ex necessariis præmissis, conclusionem infert necessariam. ut: *O. animal sentit. O. homo est animal, ergo O. homo sentit. quicquid non frondescit, illud vita caret, at Corallium non frondescit, E. Corallium vitæ caret.*

Inter Syllogismos necessarios eminet *demonstratio*, vel Syllogismus demonstrativus seu Apodicticus, probans conclusionem necessariam ex loco causæ efficientis, finalis vel effectus.

NOTA: Non omnis Syllogismus necessarius est statim demonstrativus, cum in hoc desumatur medium saltem ex loco causæ efficientis, finis & effectus; in illo vero etiam ex loco formæ, materiæ, generis, definitionis, & denique omni loco necessariae inventionis.

Est autem Demonstratio duplex:

(α) τῷ διότι, quando affectio de subiecto demonstratur per causam, vel efficientem, vel finalem proximam. Ut: O. rationale est capax disciplinæ, O. homo est rationalis, ergo omnis homo est capax disciplinæ. Quicquid debet esse sapientissimum animal, necessarium est ut cerebrum habeat frigidius & majus, at homo debet esse sapientissimum animal, ergo &c. In priori exemplo demonstratur affectio, nempe capacitas disciplinæ de subiecto homine, per causam efficientem, sc. rationalitatem. in posteriori vero demonstratur affectio de subiecto, per causam finalem.

Minor Terminus hic est Subiectum, de quò aliquid demonstratur. Major est Affectio, quæ de Subiecto per causam demonstratur. Medius Terminus est αἰτιον, causa vel principium, quo demonstratur affectio subiecto inesse. Exemplum demonstrationis sit hoc: Omne materiatum est quantum, omne corpus naturale est materiatum, ergo

ergo omne Corpus naturale est quantum. hic corpus naturale (minor terminus) est subiectum, de quo demonstratur quantitas, quæ est affectio ejus (major terminus) per tò materiatum, quod est causa proxima (medius terminus) ob quem corpus naturale est & dicitur quantum.

(β) τὸ ὅτι quæ ex effecto causam, vel ex causâ remota effectum demonstrat; ut: quicquid respirat habet pulmones, Canis respirat, Ergo Canis habet pulmones. O. Facile Calvescens est calidi temperamenti, Eunuchi non sunt calidi temperamenti, ergo Eunuchi non facile calvescunt. Exemplum prius est demonstrationis causæ ex effecto. Posterius vero effecti ex causa remota.

Effectus demonstrationis est SCIENTIA, quæ est notitia conclusionis per demonstrationem acquisita.

NOTA: Scientia alia est perfecta, quam gignit demonstratio τὸ διότι, alia imperfecta, quam generat demonstratio τὸ ὅτι. Aliàs Syllogismi necessarij, qui non sunt ἀποδείξεις, non scientiam, sed alium assensum firmum & indubitatum efficiunt.

SYLLOGISMUS PROBABILIS seu *Dialecticus* est, qui ex præmissis probabilibus & contingentibus conclusionem infert probabilem; ut: *qui habet diligentem Praeceptorem sit doctus; Petrus habet diligentem Praeceptorem, ergo sit doctus. Est mulier, ergo est garrula & timida. hic Homo gerit cucullum, ergo est Monachus.*

NOTA: Hujusmodi problemata *Dialectica* possunt ex variis peti disciplinis, & etiam ex variis locis *Topicis*.

SYLLOGISMUS FALLAX est, cuius vel dispositio, vel materia falsa, sub specie veri fallit ac decipit. *Ille Theologus non tantum de justitia & Sanctitate, sed etiam de peccato agit, nec tantum orthodoxam doctrinam proponit, sed & errores enumerat & refutat. Juris consultus non tantum de jure, sed etiam de injuriâ agit. Medicus non tantum de bonâ valetudine, sed & de morbis differit. Ethicus non virtutes solum, sed & vitia describit: Ita Logicus non tantum docet de Syllogismis veris & legitimis, sed etiam de falsis & vitiosis, non ut alios decipere discamus, sed nobis cavere, ne vel*
ab

ab aliis, vel à nobis ipsis decipiamur. In fallaciis attendenda earum deprehensio & Solutio.

DEPREHENDITUR FALLACIA vel in *Formâ*, vel in *Materiâ*.

FALLACIA FORMÆ est, cum peccatur contra ipsam dispositionem Syllogisticam. E. g. *Quicquid fit, est aliquid, ex nihilo nihil fit, E. nihil est aliquid. Pater est verus DEUS, Filius non est Pater, E. Filius non est verus DEUS.* Peccant Syllogismi contra Reg: *Primæ Figuræ. Minor Primæ Figuræ debet esse affirmativa; In hisce vero est negativa.*

NOTA: Forma Syllogismi semper prius est examinanda, quam materia; nam sæpe sub vitiosa forma materia latet optima; & tunc in cassum laborabis, si videns collectionis absurditatem, neglectâ formâ, de materia multum fueris sollicitus.

FALLACIA MATERIÆ est, quando vel alterutra præmissarum. E. g. *Omnis Leo est animal irrationale, Christus est Leo Apoc. 5. v. 5. Ergo Christus est animal irrationale.* Vel utraqve est falsa & captiosa.

E.g. *Qui surgit, stat, et sedens surgit, Ergo sedens stat.*

Estque in Dictione, vel extra Dictionem.

FALLACIA IN DICTIONE est, quando ambiguitas est in voce vel Sermonis genere. Tales Fallaciæ sunt sex.

1. **FALLACIA HOMONYMIÆ** seu æquivocationis est, quæ oritur ex unius dictionis ambiguitate, ut, *Verbum est vox Evanescent, Filius DEI est verbum, E. Filius DEI est vox Evanescent.* Hic **VERBUM** in propositione accipitur accidentaliter pro sono; in assumptione Substantialiter pro secunda persona Trinitatis. Item: *Mala proveniunt ex arboribus, Vitia sunt mala. Ergo vitia proveniunt ex arboribus. Rotundum caret principio & fine, Mundus est rotundus, ergo mundus caret principio & fine.* In propositione intelligitur principium & finis magnitudinis; in conclusionem principium & finis temporis.

2. **FALLACIA AMPHIBOLIÆ** est, quæ oritur ex ambiguitate sententiæ, cujus singulæ dictiones per se homonymiæ carent. Ut: *Quisquis arat littus, terram*

ram

ram proscindit aratro, ast operam perdens lit-
tus perhibetur arare, ergo operam perdens
terram proscindit aratro. Hic arare littus
in majori habet sensum proprium: in minori
Rhetoricum.

Sic responsum erat Pyrrho querenti de Ro-
manis superandis: Ajo te Ajacida Romanos
vincere posse; Hic incertum: an Pyrrhus
vinceret Romanos, vel an Romani vincerent
Pyrrhum. Ita deceptus fuit Ducis Medio-
lanensis legatus hoc responso: Ibis, redibis,
non eris captivus. Nam Damon distinxit ita:
Ibis, redibis non eris captivus. tale fuit respon-
sum datū Alberto Placentie Domino: Domine
sis securus, inimici tui spaviter intrabunt ter-
ram tuam, & subjicientur domui tue. Da-
mon sic distinxit: Domi ne sis securus, ini-
mici tui, sua vi ter intrabunt terram tuam
& subjicient ur (i.e. ignem) domui tue. Qvi-
dam suo sodali, qvi sponsam ei præripuerat,
tale Epithalamion scripsit: Conjugium tibi sit fe-
lix! nec fœdera jungas irrita! sis felix! nec
citò dispereas!

Distinxit verò hoc modo:

Conjugium tibi sit felix nec; fœdera jungas
irrita, sis felix nec; citò dispereas. 3. Fal.

3. FALLACIA COMPOSITIONIS est, quæ oritur ex conjunctione eorum, quæ dividenda sunt. *Ult. Duo & Tria sunt paria & imparia, Qvinq; sunt duo & tria, E. Qvinq; sunt paria & imparia. O. paries potest esse albus, Quidam paries est niger, E. Qvoddam nigrum potest esse album. Porta patens esto. nulli claudaris honesto. O. Propositio est vera vel falsa; at non omnis est falsa, E. O. est vera.*

4. FALLACIA DIVISIONIS est, quæ oritur ex divisione eorum, quæ sunt conjungenda. *Ult, O. Sapientes Græciae sunt Septem, Solon & Periander sunt Sapientes Græciae, E. Solon & Periander sunt Septem. Hic particula (Omnes Sapientes) in majori propositione posita sunt collective: in minori non item. Qvi fecit omnia, fecit etiam peccatum, DEUS fecit omnia (Joh. 1. v. 3.) E. & peccatum ; omittuntur verba subsequencia: sine eo nihil factum est, quod factum est; Jam peccatum non est aliquid factum, sed introductum.*

5. FALLACIA FIGURÆ DITIONIS est, quæ ex similitudine dictionum colligitur eadem illis accidentia, aut e-

andem significationem convenire, idque vel (α) cum categoriæ confunduntur. ut: *quam carnem emisti, edisti, crudam carnem emisti, E. crudam carnem edisti.* Confunduntur hic categoriæ Substantiæ & Qualitatis. Sic: ubi quis stat, id pedibus calcat, sed totum diem stetit, E. totum diem pedibus calcasti. Confunduntur Categ: Substantiæ & Quando. quod quis antea habens, postea non habet, id amisit, at habens quinque digitos in manu, si unum amiserit, postea non habet quinque digitos, E. s. digitos amisit. Confunduntur Substantia & Quantitas, quot & quotum.

(β) Cum voces primæ intentionis confunduntur cum vocibus secundæ intentionis; ut: *Columba volat, columba est generis Fæminini, ergò genus fæmininum volat. Homo est generis Masculini, Fæmina est homo, ergò Fæmina est generis Masculini. Mus rodit caseum, Mus est Syllaba, ergò Syllaba rodit caseum.*

(γ) Cum error existit ex mutatis casibus, conjunctionibus aut generibus; ut: *Episcopi sunt Sacerdotes, asini sunt Episcopi.*

scopi, Ergò Asini sunt Sacerdotes. Caseus est nequam, Tu es Caseum, ergò tu es nequam.

6. FALLACIA ACCENTUS est, cum voces, Spiritu, accentu, diphtongis aliisque literis, quantitate Syllabarum & pronunciatione inter se differentes confunduntur. *Ut: Ara est locus Sacer, stabulum porcorum est Hara, ergò stabulum porcorum est locus Sacer. Sic: Equus est animal quadrupes, Judex est equus, ergò Judex est animal quadrupes. Quicumque dicitur pendere, is solvit creditoribus, fur in patibulo dicitur pendere, ergò fur in patibulo solvit creditoribus.*

NOTA: Omnes hæ fallaciarum species sub generali notione AMBIGUI, deprehenduntur & ad generalem Syllogismorum canonem (in Syllogismo non sint plures termini quam tres) *ut fundamentum proprium, sunt examinanda.*

FALLACIA EXTRA DITIONEM est, cum in rebus ipsis est deceptio. Tales fallaciæ numerantur Septem.

I. FALLACIA ACCIDENTIS est, quâ id alicui per se tribuitur, quod per accidens

dens tantum ei competit. Ut: Quod parum bellum, est fugiendum, Religio parit bellum, Ergo Religio est fugienda. N. U. Conseq: nam Religio non parit bellum per se, sed per accidens. Hic Canis est Pater, hic Canis est tuus, E. est tuus pater. Quod homo est, Equus non est, atqui homo est animal, E. Equus non est animal.

2. FALLACIA à DICTO SECUNDUM QUID, AD DICTUM SIMPLICITER, est, quā ex eo quod Secundum quid seu limitatè verum est, colligitur aliquid simpliciter verum esse. Ut: Quod ego sum tu non es; Ego sum homo, E. tu non es homo. Item: qui dicit te esse animal, verum dicit, qui dicit te esse asinum, ille dicit te esse animal, ergo qui dicit te esse Asinum, ille verum dicit. Christus natus est ex muliere, ergo non est DEUS, seu æternus. Qui posterior est Abrahamo, is eo non est prior, at Christus est posterior Abrahamo, (nempe quā humanitatem) Ergo Christus non est prior Abrahamo. Huc pertinet Sophisma Valentini gentilis: Verus DEUS neq; gignit, neq; gignitur, neque procedit; Unus in essentia DEUS gignit, gignitur & procedit, Ergo unus in essentia DEUS, non est verus Deus. Sed responde-

ſpondemus: Verus DEUS quæ eſſentiam præciſe, i. e. ſimpliciter; nec generat, nec generatur; Sed unus in eſſentia DEUS (de quo minor) generat & generatur, (Secundum quid) nempe prout implicat hypotaſin.

3. FALLACIA IGNORATIONIS ELENCHI eſt, quâ Theſi refutandæ conclusio adverſarii illegitimè opponitur, propter violatam aliquam veræ oppoſitionis legem. *Ut: aut Salvamur fide, aut merito Chriſti, at Salvamur fide, Ergo non merito Chriſti. Neg. Conſeq: quia fides & meritum Chriſti non opponuntur. Qui aſſenſum præbet iis quæ in S. Scriptura revelata ſunt, credit; at Diabolus aſſenſum præbet iis quæ in Sac. Scriptura ſunt revelata, Ergo Diabolus credit; eſt Fallacia Ignor: Elenchi, cum major loquatur de fide Salvifica, minor vero de hiſtorica.*

4. FALLACIA PETITIONIS PRINCIPII eſt, quâ idem per idem, vel incertum aut falſum, per æqvè incertum ac falſum probatur. *ut: in Purgatorio remittuntur mortuis hominibus peccata; Ergo pro mortuis hominibus eſt Sacrificandum. Quin- tus Gymnoſoſpista apud Plutarchum rogatus ab Alexandro, diem an noctem prius exiſſe*

risse arbitraretur? Dies, ait, uno die prior fuit. *Mirante responsionem Rege, Gymnosophista Subjecit, propositis quæstionibus obscuris, similes obscurasque responsiones reponendas.*

5. FALLACIA CONSEQUENTIS est, quæ antecedens ex consequente arguitur in iis, quæ non reciprocantur; *Uti Qui Febrim habet, calet, E. qui calet, febrim habet. Si homo currit, animal currit, sed animal currit, ergo homo currit. Si mundus genitus est, incepit esse, ergo si genitus non est, non incepit esse. Obambulat noctu, ergo est Scortator, aut Fur. Hujusmodi argumentationes appellantur à baculo ad angulam. Item Scope dissolutæ.*

6. FALLACIA SECUNDUM NON CAUSAM UT CAUSAM est, cum id quod causa non est, vel causa per accidens & insufficiens; pro verâ causâ, per se & sufficiente obtruditur. *Uti, qui habet multos libros est doctus, Petrus habet multos libros, ergo Petrus est doctus. Ebrietatis causa est exterminanda, Vinum est ebrietatis causa, ergo Vinum est exterminandum.*

An-

Ancilla edit caseum, ergò Servus bibit Vinum. Maxima virtus maximè justificat, Dilectio est maxima virtus 1. Cor. 13. v. 12. Ergò. Respondetur: est quidem inter legales virtutes maxima, sed non est causa justificationis.

7. FALLACIA SECUNDUM PLURES INTERROGATIONES est, quâ duæ pluresve quæstiones distinctæ, in unâ confunduntur. ut: *Qui nondum desistit furari, is adhuc furatur, tu nondum desisti furari, ergò adhuc furaris. Quod non amisisti habes, at cornua nondum amisisti, ergo cornua habes. Qui opprimit libertatem Patriæ, is jure interficitur, Julius Caesar oppressit libertatem Patriæ, ergo Julius Caesar jure est interfectus, & causa Pompeji fuit bona. Respondetur: in præmissis de una re quæstio est: An sc. Julius Caesar jure fuerit interfectus, concluditur autem de duabus quæstionibus.*

SOLUTIO Fallaciæ est ad Paralogismum Responsio.

SOLUTIO est vel vera vel Apparens.

SOLUTIO VERA est deceptio-
nis in paralogismo ostensio & detectio.
Estque

Estq; Fallaciarum *Formæ* vel *Materiæ*.

FALLACIA FORMÆ solvitur negando consequentiam Syllogismi, ostendendo Legem Syllogisticam de consequentia formali quæ violatur in argumento proposito. *ut: omnis homo est mendax, Diabolus non est homo, ergo Diabolus non est mendax. Neg. Conseq. Quia minor in prima fig. est negativa. O. animal vivit, N. animal est planta, ergo quodam. Planeta non vivit. Neg. Conseq. quia minor in tertiâ fig. est negativa. Quidam homo est Philosophus, N. mulier est philosophus, S. N. mulier est homo. Quædam delicta puniuntur à Magistratu, Ebrietas non puniuntur à Magistratu, ergo Ebrietas non est delictum. Neg. Conseq. Quia major utriusque Syllogismi in secunda fig. est particularia.*

FALLACIARUM MATERIÆ Solutio est vel:

(a) *Directa*, quæ fit 1. vel per Concessionem, cum vel totus Syllogismus, vel præmissa aliqua, quæ thesi nostræ non adversatur; conceditur, ut in hoc Syllogismo: *solus homo est rationalis, solus homo est risibilis, Ergo quoddam quod solum*
est

est visibile, est rationale. 2. Per Negationem,
 cum vel consequentia propositionis com-
 positæ, vel ipsa propositio major, aut
 minor negatur; *Sic quando Adversarii di-*
cunt verba Eucharistica loqui non de orali, sed
Spirituali manducatione, quæ fit per fidem.
 Respondetur per negationem: loquuntur enim
 de manducatione Sacramentali, quæ fit ore
 corporis. *Fucus non decet Philosophus, E-*
loquentia est fucus accersitus & ornatus inuti-
lis, Ergo Eloquentia non decet Philosophos.
 Resp. Per negationem ad minorem,
 quæ est falsa. 3. Per Distinctionem,
 cum propositio aliqua partim Vera,
 partim Falsa est, atque tunc facta di-
 stinctione, propositio dubia limitanda
 est. E. g. *Vindicta est prohibita, Bellum*
est vindicta, ergo Bellum est prohibitum;
 Resp. Per distinctionem; *Vindicta est du-*
plex, publica & privata, de hac loquitur
major, de illa minor.

FALLACIÆ itaque tum in dictione,
 tum Extra dictionem solvendæ sunt
 hoc modo:

Æquivocatio solvitur per distinctio-
 nem

nem vocabuli æquivoci in diversas Significationes. E. g. *Leo est animal, in Cælo est Leo, E. in cælo animal.* Resp. *In majori Leo sumitur pro animali rugiente; in minori pro sidere Cœlesti.* Amphibolia monstrando diversam Significationem totius Sermonis; *Qui sunt ex DEO, Verbum DEI audiunt, atque omnes Creature sunt ex DEO, ergò omnes Creature audiunt Verbum DEI.* Resp. *Phrasis ex DEO esse, dupliciter intelligitur. 1. Per Creatitnem; 2. Per gratiosam Regenerationem.* Compositionis & Div: Fallacia, monstrando perversam Compositionem. E. g. *Qui vivit jam natus est, homo sexagenarius vivit. Ergò homo Sexagenarius jam natus est.* Resp. *Major ita debet distingui, qui vivit jam, natus est. Vel divisionem. Ut: qui nihil agunt, ne alantur, egroti nihil agunt, ergò egroti non alantur.* Resp. *In majori sunt omissa hæc Verba: Cum id possent. Quæ adesse non debuerat.*

FALLACIA FIGURÆ dictionis, distinguendo inter prædicamenta. *Quod quis Ebibit abit in Ventrem, at poculum argen-*

teum quis Ebibit, Ergò poculum argenteum
abit in Ventrem. Resp. Confunditur pradi-
camentum Substantia & ubi. & inter na-
turalem & Artificialem vocis Signifi-
cationem. E. g. Equus est Species, Bu-
cephalus est Equus, Ergò Bucephalus est Spe-
cies. Resp. De posteriori loquitur propositio,
de priori verò assumptio.

FALLACIA ACCENTUS, per claram &
expeditam pronunciationem, aut etiam
interdum Scriptionem. Ut: Mala non
sunt à DEO, in arboribus crescunt Mala, E.
Arbores non sunt à DEO. Resp. In proposi-
tione, prior Syllaba in Mala est brevis; in
assumptione prior Syllaba est longa Vel Ma-
la in majori sumuntur adjectivè, in minori
Substantivè.

FALLACIA ACCIDENTIS solvitur
distingvendo, inter illa, quæ sunt per acci-
dens; & illa, quæ sunt per se. E. g. Quid
operatur iram, illud est malum, lex DEI ope-
ratur iram, E. Lex DEI est Mala. Resp. Major
loquitur de operari per se, minor per accidens.

FALLACIA à dicto secundum quid,
mouendo plus esse in conclusione,
quam

quam in præmissis, adhibita distinctione inter id, quod absolutè, & quod secundum quid verum est. *Finitum non est Capax infiniti, Humana Christi natura est finita, ergò non est capax infiniti (seu idiomatum infinitorum, ut omnipotentia, omniscientia &c.) Resp. Major est vera saltem secundum quid, nempe naturaliter, non simpliciter.*

FALLACIA IGNORATIONIS ELENCHI; Ostendendo thesin & conclusionem, non esse contradictorias. E. g. *Qui post Abrahamum natus est, ille non est prior Abrahamo, at Christus post Abrahamum natus est, ergò Christus non est prior Abrahamo. Resp. Dicitur de Christo utrumque: sc. secundum diversam naturam. Petitiō principii, ostendendo præmissas esse dubias, vel falsas cum conclusione; Papa est Petri Successor, quia Petrus fuit Romæ: Resp. nondum est evictum Petrum fuisse Romæ, ideoque incertum per æquè incertum probatur.*

FALLACIA CONSEQUENTIS, negando conseq: & addendo rationem, cur propositio converti nequeat. E. g.

Incedit nitidior solito, ergò est Sponsus, Resp. Neg: Conseq: non enim sequitur eum statim esse Sponsum qui solito nitidior incedit. Fides sumus justi, Fides est opus, ergò operibus sumus justi. Resp. Plus est in conclusione quam fuit in præmissis. Sic enim debebat inferri: Ergo hoc opere sc. non quatenus est qualitas, sed quatenus est instrumentum & medium, sumus justi.

FALLACIA SECUNDUM non causam ut causam, ostendendo Falsam vel insufficientem causam esse assignatam. E. g. *Si bona opera non justificant, poterunt omitti, sed bona opera non justificant, ergo possunt omitti. Resp. Major est falsa, & false conclusionis causa*

(B) Indirecta Solutio fit vel per 1. Retorsionem. E. g. *Christus est primogenitus creaturarum, ergo est Creatura. Resp. Per retorsionem: Imo Christus non est creatura, quia genitus est priusquam ulla creatura extitit.* 2. Fortioris objectionis propositionem; *Aucto peccato, augetur gratia, E. permanendum in peccato. Resp. Imo non est permanendum, quia peccato sumus mortui.*

3. De-

3. Deductionem ad absurdum. Si nullum Idioma Deitatis λόγος, communicatum est carni, utique nec ipsa Deitas est communicata; si hoc, perit unio; quod est absurdum. 4. Oppositionem paris vel majoris auctoritatis; ut: Si autoritas Aristotelis, opponatur auctoritati Platonis, Rami, Philippi &c. 5. Comparationem cum simili absurdo; ut: Si quis dicat; absurdum est Maritum mulctari, quod uxorem verberibus mactavit, cum ejus caput sit; solvitur per comparationem cum simili absurdo: imo non minus absurdum est, uxorem à crudeli marito ita miserè tractari, cum ejus propria sit Caro. sed Nota: non valet exemplum quod litem lite, resolvit. 6. Per Ampliationem, quando Solutio que non planè liquet, in aliud tempus, vel alium locum differtur.

SOLUTIO APPARENS & Heterogenea est, quâ nihil commodè responderetur, sed tantum in Speciem aliquid dicitur. Vel 1. per Generalem dissertationem. 2. Theseos confirmationem. 3. Alienam & non pertinentem Respon-
sionem. 4. Elusionem. E. g. Si quis di-

ceret: tu *argumentari mihi videris à Baculo ad Angulum*, 5. *Increpationem & Irrifionem*: E. g. *Si quis dicteria jacet in opponentem & scurrilibus dictis cum aggreditur* 6. *Excursionem & à Scopo abductionem*. E. g. *Si opponens Argumentaretur in Physicis de existentia Avgarum supracælestium, Respondens vero responderet de Aquis subcælestibus, & existentiam earum esset probaturus. Vel: si opponens affirmaret Quantitatis doctrinam debere in Mathesi accurratè proponi, Respondens asseveraret omne corpus Naturale esse quantum ideòq; Quantitatem esse solius Physices considerationis.*

C A P. XIII. DE METHODO.

METHODUS est *Dianoja*, qua varia Axiomata ordine disponuntur, ut facilius cognoscantur & memoriæ tenacius inhæreant.

NOTA: vox *Methodi* sumitur 1. *Generaliter & latè pro omni processu in quo à cognitione unius ad cognitionem alterius progredimur. Quo sensu etiam Syllogismus potis est appellari*
Me-

Methodus. 2. Strictè, pro processu continen-
te ordinem, vel Dispositionem partium tra-
ctationis; quæ ratione adhuc duobus modis
consideratur. 1. Concretè, realiter, materiali-
ter, & Subjectivè, quo pacto ipsæ Scientiæ
vel Tractatus methodicè dispositi, Methodi no-
mine veniunt. 2. Abstractè, notionaliter, for-
maliter & organicè, quomodo notat instrumen-
tum illud Logicum vel notionem secundam,
quæ partes tractatus alicujus aptè disponun-
tur & appellatur Methodus formans; ceu
Methodus Concretè sumta, Methodus forma a.

NOTA: Methodus formaliter Considerata, est
una; materialiter vero pro varietate rerum
disponendarum, varia & multiplex.

Methodus est Naturalis, vel Arbitraria.

METHODUS NATURALIS est, quæ
 ex ipsa rerum tractandarum natura
 ordinem præscribente, resultat.

Methodi Naturalis Proprietates hæ sunt:

1. In Methodo Naturali partes o-
 mnes debent esse homogeneæ. Homo-
 genea autem axiomata hic dicuntur, quæ ad
 idem subjectum, ceu sit in Disciplinis Theore-
 ticis; vel ad eundem finem, ut in Practicis per-

inent, hinc E. g. Virtus, Synecdoche, propositio infinita, Rhombus, Ens, Sacramenta, ordinari aut Methodo coniungi non possunt; nisi ut fiant arena sine calce

2. Methodus Naturalis à facilioribus & notioribus ad difficiliora & ignotiora progredietur. V: gr. Cogniturus aliquis partes corporis, non cenetur initium facere à cordè, vel cerebro, seu partibus nobilissimis; sed undè potest rectius proficere. & acturus de sensibus, aut partibus Philosophiæ, potest præmittere visum auditum & habitus substantiarum accidentibus: quia illud nihil impedit cognitionem.

3. Diversa Methodi membra transitionibus sunt connectenda. Nam transitio, Auditoris animum mirificè recreat & magnoperè intellectum & memoriam juvat, Non secus ac si viatori in lapide vel Statua Mercuriali inscriptum esset, quantum itineris confecisset, & quantum ipsi conficiendum restaret.

4. Nulla pars in Methodo desit, nulla supersit: superest autem pars, quando est redundantia, quæ aliàs appellatur ἐξήγησις E. g. Gen. I. v. 26. *faciamus homi-*

nem

nem ad imaginem nostram, secundum similitudinem nostram. Hic vocabulum similitudinis est ἐξηγητικὸν seu Explicativum Imaginis Divinae.

Methodus Naturalis est vel.

I. UNIVERSALIS seu TOTALIS, quâ integra aliqua disciplina disponitur.

Estque duplex.

(α) METHODUS SYNTHETICA est quæ â simplicioribus ad composita, â principiis ad ea, quæ ex principiis istis constant, procedit. Hoc modo traduntur Disciplinæ Theoreticæ, quorum ultimus finis est cognitio. *Quales sunt: Gnostologia, Noologia, Metaphysica, Pneumatica, Physica & Matthesis.*

(β) METHODUS ANALYTICA. est, quæ â compositis ad simplicia, â fine ad principia seu media per quæ finis obtinetur, progreditur. *Competit hæc Methodus disciplinis practicis, quarum ultimus finis est actio. Quales sunt Theologia, Ethica, jurisprudentia, Medicina, Rhetorica, Poëtica, Logica.*

II. METHODUS PARTIALIS seu parti-
cn-

cularis est, quâ certum aliquod & speciale Thema disponitur. Estq; Thematis simplicis vel conjuncti.

Utriusque thematis tum simplicis, tum compositi tractatio consideranda est in Genesi & Analyfi.

1. GENESIS Thematis simplicis duo habet generalia capita.

(α) ὀνομασολογίαν seu explicationem vocis, ad quam pertinet, 1. Etymologia. E. g. sit *Fides justificans*; quæ dicitur secundum Ciceronem à *fio*; quia id fiet; quod ab aliquo dictum promissumq; est. 2. Homo. nymia. E. g. *fidei* Quatuor principales significationes sunt 1. notat fidelitatem in servandis promissis. 1. Cor. 10: 3. Jerem. 7: 28. 2. assensum & persuasionem firmam, Exod. 14: 13. Job. 5. 46. 3. Objectum cui assentimus, sive ipsam doctrinam Cælestem. Gal. 1: 23. 4. Fiduciam sive ὑπόστασιν. Heb. 11: 3. Synonymia, Synonyma sunt: *fides*, *fiducia*, *credere*, *confidere*, *agnoscere* &c.

(β) πραγμασολογίαν seu ipsius rei considerationem, que tradit; 1. Quæstionem

nem

nem an sit? ceu de exemplo allato est
 lis perorata. 2. Definitionem, quæ con-
 stat genere & differentia. *fides est veræ
 doctrine agnitio & gratiæ DEI per Christum
 redemptorem in promissione Evangelii fiduci-
 alis apprehensio.* 3. Causas, causa efficiens
 est duplex: principalis & instrumentalis;
*illa est Spiritus S. Phil. 1. 6 Gal. 5. 22. hæc
 vero sunt verbum & sacramenta. Rom. 10. 17.*
 Materia, sunt omnes actus in fide ju-
 stificante concurrentes, quatenus abso-
 lutè considerantur. Forma est κατὰληλις
 hoc est. *apprehensio meriti Christi & omnium
 beneficiorum, qui actus ipsi tribuitur qua-
 tenus justificat.* Finis, est salus & vita
 æterna. 4. Effecta. Remissio peccatorum
*Act. 10 13 justificatio, Rom. 10. 4. adoptio,
 Job. 1. 12.* 5. Subiecta. Subiectum inhe-
 sionis est anima rationalis; Perfectionis v.
 mens sive intellectus ratione notitiæ & af-
 fensus: voluntas vero ratione fideiæ. 6. Ad-
 juncta sunt, πληροφροῦν sive confidentia;
 Παρρησία, h.e. libertas sive animi confidentia,
 ὁμολόγησις sive confessio. 7. Divisionem, &c.
 divisionem habes inter Synonyma.

2. GENESIS THEMATIS Conjun-
cti, est vel concisa seu brevior, quæ con-
stat nuda Thematis vel confirmatione,
vel confutatione. Vel diducta seu pro-
lixior, ad quam pertinent 1. παρασκευή,
quæ terminos explicat & statum contro-
versiae format. 2. κατὰσκευή ubi hy-
potheses principiaque probationis affe-
runtur, & argumenta iusto ordine dis-
ponuntur. 3. ἀνασκευή ubi Thesis ad-
versariorum refutatur, & contraria
argumenta solvuntur. 4. Aliquando ἀνα-
κεφαλαίωσις vel repetitio thesios pro-
bata, & collectio πορισμάτων,

Nota: Hec singula non semper observantur;
nam aliquando nonnulla omittuntur; aut
transponuntur, aut alio quodam schemate figu-
rantur; Exempli loco huc afferri potest, quæstio
de norma fidei & cultus Divini, sive contro-
versiarum Theologicarum, circa Fidem &
cultum Divinum obortarum. De qua videsis
Disput. Theol. Inauguralem D. Christiani
Matthiæ Dichtmarssi.

ANALYSIS LOGICA est cujuslibet
tractationis, in ea ex quibus constitu-

ta est, resolutio. De hac videatur Methodologia Eißleri & Calovii, Keckermanni Gymnasium Logicum; Timpleri Logica Specialis, & hujus Generis tractatus Alii.

METHODUS ARBITRARIA est, quæ ex arbitrio disponentis instituitur. Ubi enim natura ipsa rerum tractandarum, ordinem non præscribit, necesse est eum ab arbitrio disponentis desumi. quod sæpiculè fit in tractandis ejusdem generis Speciebus univocis. Ita: ordo *Arbitrarius est inter Elementa*, estque perindè, an prius de igne, An de terra agas. parili ratione, est ordo *arbitrarius inter Species plantarum, Avium, Piscium, Serpentum, Quadrupedum &c.* Huc pertinet *negotium* Methodica, quæ est recessus Methodi à norma Artis, certo Concilio & fine institutus. Estiq; i. Defectus, qui in Orationibus & Epistolis locum habet: ubi propositio ipsa interdum non expresse ponitur, sed obliquè insinuatur: Id quod in angustiis

stus & periculis fieri assolet. 2. Redundantia, quæ fit, quando ad essentialem rerum tractationem res aliæ diversæ sententiæ adduntur, quæ tamen essentialiter ad eandem haud pertinent. 3. Inversio, hac utimur quando naturalis ordo nostro instituto parum conveniens videtur; ut: *Si quid necessario dicendum sit quod Auditori ingratum adeoque illum irritare possit. Item, quando delectare volumus Adversarium, illumque quasi suis ingratiss in nostram Sententiam perducere.*

Sed sit in Excelsis

GLORIA SUMMA DEO!

